

**COMMUNAUTAIR INITIATIEF VOOR
PLATTELANDSONTWIKKELING
'LEADER+'**

PROGRAMMA voor VLAANDEREN

- PERIODE 2000 – 2006 -

30 NOVEMBER 2001 (DEFINITIEF)

INHOUDSTAFEL

1. Afbakening vande door het initiatief bestreken regio's, gehanteerde criteria	<u>4</u>	Verwijderd: 4
1.1 Lidstaat - bestuurlijke regio.....	<u>4</u>	Verwijderd: 4
1.2 door het initiatief bestreken geografisch gebied	<u>4</u>	Verwijderd: 4
1.3 gehanteerde criteria	<u>4</u>	Verwijderd: 4
2. Analyse van de situatie in de betrokken regio	<u>7</u>	Verwijderd: 7
2.1 Beschrijving van de bestaande situatie.....	<u>7</u>	Verwijderd: 7
2.1.1 inleiding.....	<u>7</u>	Verwijderd: 7
2.1.2 geografische situatie en ontwikkeling	<u>8</u>	Verwijderd: 8
2.1.3 land- en tuinbouw.....	<u>9</u>	Verwijderd: 9
2.1.4 bosbouw.....	<u>16</u>	Verwijderd: 16
2.1.5 natuur	<u>19</u>	Verwijderd: 19
2.1.6 milieuontwikkelingen.....	<u>20</u>	Verwijderd: 20
2.1.7 de menselijke hulpbronnen en werkgelegenheid.....	<u>24</u>	Verwijderd: 24
2.2 Resultaten Leader-II in Vlaanderen	<u>33</u>	Verwijderd: 33
2.3 SWOT-ANALYSE.....	<u>35</u>	Verwijderd: 35
3. Evaluatie vooraf.....	<u>39</u>	Verwijderd: 39
4. Met de tenuitvoerlegging van het initiatief beoogde doelstellingen, strategie om deze te bereiken, inpassing in de andere programma's voor plattelandontwikkeling.....	<u>41</u>	Verwijderd: 41
4.1 doelstellingen en strategie	<u>41</u>	Verwijderd: 41
4.2 inpassing Leader+ in andere Communautaire programma's.....	<u>46</u>	Verwijderd: 46
5. Acties	<u>51</u>	Verwijderd: 51
5.1 Onderdeel 1: Gebiedsgebonden geïntegreerde strategieën voor plattelandontwikkeling met een experimenteel karakter.....	<u>51</u>	Verwijderd: 51
5.1.1 doelstellingen	<u>51</u>	Verwijderd: 51
5.1.2 tenuitvoerlegging.....	<u>52</u>	Verwijderd: 52
5.1.3 impact.....	<u>56</u>	Verwijderd: 56
5.2 Onderdeel 2: samenwerking tussen plattelandsgebieden.....	<u>57</u>	Verwijderd: 57
5.2.1 doelstellingen	<u>57</u>	Verwijderd: 57
5.2.2 tenuitvoerlegging.....	<u>58</u>	Verwijderd: 58
5.2.3 impact.....	<u>59</u>	Verwijderd: 59
5.3 Onderdeel 3: netwerkvorming.....	<u>60</u>	Verwijderd: 60
5.3.1 doelstellingen	<u>60</u>	Verwijderd: 60
5.3.2 tenuitvoerlegging.....	<u>60</u>	Verwijderd: 60
5.3.3 impact.....	<u>62</u>	Verwijderd: 60
5.4 Onderdeel 4 : beheer, toezicht, evaluatie en technische bijstand.....	<u>63</u>	Verwijderd: 62
6. Financieringsplan Per prioritair zwaartepunt, per jaar en per financieringsbron .	<u>64</u>	Verwijderd: 63
		Verwijderd: 64
7. Selectiecriteria van de plaatselijke groepen, procedures en tijdschema	<u>70</u>	Verwijderd: 70
7.1 Selectiecriteria.....	<u>70</u>	Verwijderd: 70
7.1.1 onderdeel 1 : gebiedsgebonden ontwikkelingsstrategieën	<u>70</u>	Verwijderd: 70
7.1.2 onderdeel 2 : Samenwerking.....	<u>78</u>	Verwijderd: 78
7.2 Procedures en tijdschema	<u>80</u>	Verwijderd: 80

8. Voorlichting	<u>83</u>	Verwijderd: 83
9. Bepalingen en door de lidstaat aangewezen autoriteiten voor de tenuitvoerlegging, het beheer, inclusief het financiële beheer, van en het toezicht op: de strategieën voor territoriale ontwikkeling, de samenwerking, de werking van de netwerken en betrekkingen van deze met de Europese waarnemingspost.	<u>85</u>	Verwijderd: 85
9.1 Voorzieningen voor de tenuitvoerlegging.....	<u>85</u>	Verwijderd: 85
9.2 Financieel beheer.....	<u>89</u>	Verwijderd: 89
10. Administratieve bepalingen, voorschriften en procedures voor de controle op de bijstandacties	<u>93</u>	Verwijderd: 93
11. Voor de evaluatie vastgestelde bepalingen.....	<u>95</u>	Verwijderd: 95
11.1 Regelingen.....	<u>95</u>	Verwijderd: 95
11.2 Gekwantificeerde indicatoren	<u>96</u>	Verwijderd: 96
12. Bepalingen inzake de raadpleging van de partners over het programma en hun deelname aan het toezichtcomité	<u>98</u>	Verwijderd: 98
13. Verenigbaarheid van de bijstandverlening met de andere beleidslijnen	<u>102</u>	Verwijderd: 102

**COMMUNAUTAIR INITIATIEF VOOR
PLATTELANDSONTWIKKELING
“LEADER+”**

**PROGRAMMA VOOR VLAANDEREN
- periode 2000-2006 -**

Overeenkomstig het modelschema voor de structuur van een voorstel voor een programma in het kader van Leader+, opgenomen in bijlage van de mededeling van de Commissie aan de Lidstaten van 14 april 2000 tot vaststelling van de richtsnoeren voor het communautair initiatief voor plattelandsontwikkeling (Leader+), wordt hiernavolgend het programma voor Vlaanderen voor de periode 2000-2006 weergegeven .

<p>1. AFBAKENING VAN DE DOOR HET INITIATIEF BESTREKEN REGIO'S, GEHANTEERDE CRITERIA</p>
--

1.1 LIDSTAAT – BESTUURLIJKE REGIO

Het ingediende programma heeft betrekking op het Vlaamse Gewest van de lidstaat België.

1.2 DOOR HET INITIATIEF BESTREKEN GEOGRAFISCH GEBIED

Het programma heeft geografisch gezien betrekking op het gehele Vlaamse Gewest, met uitzondering van de grootstedelijke en regionaalstedelijke gebieden, zoals voorzien in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. (kaart 1 in bijlage)

1.3 GEHANTEERDE CRITERIA

In de bepalingen van de richtsnoeren voor het communautaire initiatief Leader+ (punt 9) wordt gesteld dat voor Leader+ alle plattelandsgebieden in aanmerking komen. Teneinde echter de communautaire middelen op de meestbelovende voorstellen te concentreren en het hefboomeffect ervan maximaal te benutten, zal slechts een beperkt aantal gebieden na een open en strenge selectie voor communautaire steun in aanmerking komen.

Daar de plattelandsproblematiek binnen geheel het Vlaamse Gewest grote overeenkomsten vertoont, wordt het Leader+-programma opgesteld voor het ganse grondgebied, met uitzondering van de grootstedelijke en regionaalstedelijke gebieden.

Na selectie (cfr. Hoofdstuk 7), zal Leader+ echter enkel worden uitgevoerd in de weerhouden gebieden.

In de richtsnoeren voor Leader+ (punt 14.1) wordt als criterium gesteld dat -m.b.t. onderdeel 1- de betrokken gebieden een plaatselijk en ruraal karakter moeten hebben: nl. tussen 10.000 en 100.000 inwoners en voor de dichtbevolkte regio's een bevolkingsdichtheid van ongeveer 120 inwoners/km²;

In navolgende tabel wordt een overzicht gegeven van de bevolkingsdichtheid van de 15 lidstaten van de EU (gegevens 1999)

tabel : bevolkingsdichtheid Lidstaten EU (geg. 1999) (bron EC)

Lidstaat	Bevolkingsdichtheid (inw./km ²)
België	330
Denemarken	124
Duitsland	230
Griekenland	80
Spanje	78
Frankrijk	109
Ierland	54
Italië	192
Luxemburg	145
Nederland	378
Oostenrijk	96
Portugal	109
Finland	15
Zweden	22
Verenigd Koninkrijk	244
	gemiddeld EU
	118

België is met een bevolkingsdichtheid van 330 inwoners/km² na Nederland de dichtst bevolkte lidstaat van de EU. De bevolkingsdichtheid voor het Vlaamse Gewest ligt echter nog beduidend hoger en bedraagt 438 inwoners/km² (geg. 1999).

In vergelijking met Nederland, waar de bevolking meer geconcentreerd is in de randsteden, en aldus toch nog voldoende gebieden aan de gestelde voorwaarden van Leader+ kunnen voldoen, is de bevolking binnen het Vlaamse Gewest sterk verspreid, waardoor de toepassingsmogelijkheden met de huidige criteria heel beperkt zijn.

In navolgende tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal gemeenten, met oppervlakte en bevolkingsaantal (geg. 1999):

inw/km ²	aantal gemeenten	inwoners	%aandeel	opp (km ²)	% aandeel
< 120	11	55.207	0.93	656	4.85
< 150	22	155.290	2.62	1.400	10.35
< 200	48	387.500	6.54	2.739	20.25
< 250	81	725.277	12.24	4.256	31.47
< 300	114	1.219.422	20.57	6.016	44.48
< 350	141	1.630.595	27.51	7.345	54.31
< 400	165	2.048.543	34.56	8.457	62.53
Vlaams Gewest	308	5.926.838		13.524	

in bijlage : kaart 2 : gemeenten bevolkingsdichtheid ≤ 120 inw/km²
kaart 3 : gemeenten bevolkingsdichtheid ≤ 150 inw/km²
kaart 4 : gemeenten bevolkingsdichtheid ≤ 350 inw/km²

Uit bovenstaande gegevens, blijkt dat voor het Vlaamse Gewest (in totaal 308 gemeenten) slechts een tiental gemeenten voldoen aan de gestelde voorwaarde van een bevolkingsdichtheid van < 120 inw/km². Wanneer het criterium van 150 inw/km² wordt gehanteerd, komen nog maar een twintigtal gemeenten in aanmerking, doch deze liggen eerder verspreid over het grondgebied van het Vlaamse Gewest. Op basis van de gegevens van 1999 hadden 141 gemeenten een bevolkingsdichtheid lager dan 350 inw/km². Zij omvatten $\pm 27\%$ van de bevolking en $\pm 54\%$ van de oppervlakte van het Vlaamse Gewest.

Gelet op de specifieke situatie van het Vlaamse Gewest, als dichtbevolkte regio, zal vooral het criterium van de bevolkingsdichtheid bepalend zijn voor de gebieden die in aanmerking kunnen komen in het kader van Leader+ .

In punt 14.1 van de richtsnoeren voor Leader+ wordt gesteld dat: "voor de regio's met een hoge of geringe bevolkingsdichtheid kunnen evenwel naar behoren met redenen omklede uitzonderingen op die criteria worden geaccepteerd."

Aangezien het Vlaamse Gewest een dicht bevolkte regio is, zou in uitzondering op dit laatste criterium, een bevolkingsdichtheid van maximaal 350 inwoners/km² voor de betrokken gebieden als selectiecriterium gehanteerd worden. Het criterium van de bevolkingsdichtheid van het gebied van de Plaatselijke Groep (dus niet van de individuele gemeenten) zal bepalend zijn bij de selectie. De voorgestelde gebieden kunnen worden samengesteld uit gemeenten en/of deelgemeenten. Op deze manier zullen ruimere mogelijkheden kunnen geboden worden om in navolging van de oproep tot indiening van voorstellen gebieden samen te stellen, waaronder ook meer nieuwe gebieden die noch voor LeaderI, noch voor LeaderII in aanmerking kwamen.

Bij de selectiecriteria voor de gebieden (cfr. hoofdstuk 7) is een bijkomend criterium "ruraal karakter" opgenomen. Dit criterium zal worden gedefinieerd in samenspraak met de Europese Commissie, alvorens het in het programmacomplement in te voegen. Dit criterium dient te zijn gedefinieerd alvorens een oproep tot indiening van voorstellen voor onderdeel 1 wordt georganiseerd.

2. ANALYSE VAN DE SITUATIE IN DE BETROKKEN REGIO

In het kader van het programma voor plattelandontwikkeling in Vlaanderen (2000-2006) in toepassing van Verordening (EG)1257/99 werd een uitvoerige analyse gemaakt van de bestaande situatie in Vlaanderen. Deze analyse vormt de basis voor onderstaande beschrijving van de situatie van de regio in het kader van de programmering voor Leader+.

2.1 BESCHRIJVING VAN DE BESTAANDE SITUATIE

2.1.1 INLEIDING

Het begrip platteland ruimtelijk éénduidig definiëren is vanuit het oogpunt van een Vlaams plattelandsbeleid niet voor de hand liggend. De invulling van het begrip platteland wordt gegeven afhankelijk van de doelstellingen of de toegewezen functies. Aan het platteland wordt in de Vlaamse benadering, afhankelijk van de maatschappelijke doelstellingen, de behoeften en de concrete omstandigheden, verschillende functies en eisen toebedeeld.

Een *ééndimensionale benadering* vinden we terug in het begrip landelijkheid wanneer parameters als bevolkingsdichtheid, de verhouding bebouwde en onbebouwde ruimte of de tewerkstelling in de landbouw op gemeenteniveau in kaart worden gebracht.

Gezien de toenemende maatschappelijke behoefte aan een geïntegreerde en duurzame ontwikkeling van het platteland is het hanteren van een *multidimensionale typologie* aangewezen. Deze benadering wordt ook gevolgd in de studie over sociale uitsluiting in plattelandsgebieden van de Koning Boudewijn Stichting. De multidimensionale typologie is gebaseerd op een combinatie van verschillende regionale ruimtelijke kenmerken.

Om het begrip landelijkheid in Vlaanderen multidimensionaal te kwantificeren wordt het aandeel rurale open ruimte, de dichte bebouwingsindex en de versnijdingindex in één typologie verwerkt die een gecombineerd beeld van de graad van landelijkheid weergeeft .

De rurale open ruimte omvat het aandeel van de landbouwgronden, de agrarische gebouwen, de bossen, de natuur- en groengebieden en de open waterpartijen tegenover de totale oppervlakte van de gemeente. De helft van alle gemeenten in Vlaanderen heeft aldus meer dan 76% open ruimte op zijn grondgebied, terwijl minder dan 10% onder de 54 % rurale open ruimte zakt. Op 10 jaar tijd (1980-1989) is de open ruimte in Vlaanderen ongeveer met 3,6% gedaald, wat neerkomt op een inkrimping met ongeveer 500 km².

De bebouwingsindex geeft een aanduiding van de bebouwde oppervlakte ten opzichte van de totale gemeentelijke oppervlakte, de spreidingsgraad van de bebouwing wordt hierbij niet als een afzonderlijk kenmerk weerhouden.

Met de versnijdingindex wordt de mate aangegeven waarin gemeenten fungeren als (verkeers)knooppunten. Spoor-, autosnelwegen en brede kanalen wegen sterker door dan gewestwegen en kleine kanalen. Ook hoogspanningsleidingen worden mee verrekend omdat ze de ruimtelijke doorvoerfunctie van energie veruitwendigen.

De zeer landelijke gemeenten liggen enerzijds geconcentreerd in de “klassieke landelijke regio's” maar door de “clusterende” benadering, door de ruimtelijke groepering van kenmerken, treedt een “ruralisatie” van grote delen van Vlaanderen op.

Het platteland in Vlaanderen bestaat in vele vormen en op vele plaatsen: in de verstedelijkte rand, verscholen achter de lintbebouwing, vaak verweven met verschillende vormen van infrastructuur, woon- en industriegebieden en in het meer open, landelijke buitengebied. Waar het zich ook bevindt, de land- en tuinbouw betekent in zijn verscheidenheid in veel gevallen een belangrijke maatschappelijke pijler om de diversiteit en de openheid van het platteland te bewaren.

Vanuit haar historische aanwezigheid en ontwikkeling heeft de land- en tuinbouw ook in verstedelijkte gebieden een belangrijke getuigenfunctie. Ze bewijst hoe een primaire sector die gebruik maakt van eeuwenoude biologische processen en moderne wetenschappelijke inzichten een groot aanpassingsvermogen vertoont.

Anderzijds vraagt de kwetsbaarheid van de landbouw (ook de biologische) in een sterk geïndustrialiseerde maatschappij om een gepast emissie- en afvalbeleid in het belang van de voedselkwaliteit en het imago van de Vlaamse landbouwproductie.

Ook het behoud van traditionele leef- en werkpatronen, in de meeste gevallen sterk familiaal gericht, vormt een bijkomende motivatie om de leefbaarheid ervan te versterken.

De veranderende visie op het platteland als productieruimte, voorraadruimte en leefruimte en de wijzigende doelfunctie waarbij maatschappelijk belangrijke natuur- en milieudoelstellingen meer en meer de evolutie van de productiefunctie sturen, creëert in een aantal gevallen nieuwe productiekosten en terecht bijhorende noden en verwachtingen voor de nieuwe taken die de actoren van een plattelandseconomie maatschappelijk te vervullen krijgen.

2.1.2 GEOGRAFISCHE SITUATIE EN ONTWIKKELING

Het Vlaamse Gewest is een kleine, dichtbevolkte regio met een hoge graad van verstedelijking. Dit heeft gevolgen voor de betekenis, aard en gebruik van het platteland.

Tot een kwantificering van de plattelandsruimte werd een eerste aanzet gegeven vanuit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV). Bijna 60% van de oppervlakte van Vlaanderen heeft een agrarische bestemming, een kleine 17% is op de gewestplannen ingekleurd als woongebied en 8% is natuur- of reservaatgebied. Het aandeel natuur- en reservaatgebied stijgt, net zoals dat van het industrie- en recreatiegebied.

In het RSV zijn voor 2007, in totaal 750.000 ha voorzien voor beroepsland- en tuinbouw waarvan 70.000 ha ruimtelijk sterk verweven met natuur- en bosgebieden. Daarmee maken de land- en tuinbouwers de grootste aanspraak op de open ruimte in Vlaanderen, wat historisch verklaarbaar is gezien zij de verantwoordelijkheid voor de voedselvoorziening op zich nemen.

Ten opzichte van de huidige gewestplannen met een relatief gering aandeel bosgebied, reservaat- en natuurgebied is tegen het einde van de planperiode (2007) een belangrijke uitbreiding van deze gebieden voorzien (+48.000 ha). Het behoud van 750.000 ha functioneel en beter gestructureerd agrarisch gebied is daarbij een essentieel uitgangspunt.

Het proces volgt twee sporen: enerzijds meer specialisatie en rationalisatie waar verweving niet aangewezen is (glastuinbouw, intensieve veehouderij,...) en waarbij boeren en tuinders in staat zijn binnen het Vlaamse en Europese milieukader, op Europese marktontwikkelingen te anticiperen, anderzijds de ontwikkeling van een meer verweven multifunctionele landbouw.

Binnen de multifunctionele landbouw is verwevenheid, diversificatie van het takenpakket en inspielen op nieuwe markten de prioriteit.

In onderstaande tabel worden de huidige oppervlakte per bestemming en de in 2007 verwachte ontwikkelingen weergegeven.

KENGETALLEN HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE GEOGRAFISCHE ONTWIKKELING

BESTEMMING	HUIDIGE GEWESTPLAN NEN (HA)	GEWESTPLAN NEN IN 2007 (HA)	EVOLUTIE (HA)	NATUURVE RWEVINGS GEBIED (*)
Wonen	227.500	227.500	0	
Industrie	55.000	62.000	+ 7.000	
Recreatie	17.500	18.500	+ 1.000	10.000
Overige bestemmingen	57.000	57.000	0	
Agrarisch gebied	806.000	750.000	- 56.000	70.000
Bosgebied	43.000	53.000	+ 10.000	40.000
Reservaat en Natuur	112.000	150.000	+ 38.000	
Overig groen	34.000	34.000	0	30.000
TOTAAL	1.352.000	1.352.000	0	150.000

(*) Het natuurverwevingsgebied is een aaneengesloten gebied waar de functies landbouw, bosbouw, natuur nevensgeschikt zijn en andere functies ondergeschikt zijn en waar landbouw, bosbouw en natuur gedifferentieerd voorkomen, de biologische waarde kan toenemen d.m.v. randvoorwaarden m.b.t. het bestaande grondgebruik, waar het bestaande grondgebruik kan gegarandeerd blijven.

2.1.3 LAND- EN TUINBOUW

Geografisch gezien kent de landbouw in Vlaanderen een sterk gemengd karakter. Grondloze agrarische bedrijven komen voor naast grondgebonden bedrijven. Verschillende soorten teelten komen in éénzelfde gebied voor. Er wordt een agrarische macrostructuur onderscheiden met gemengde landbouw en concentraties van grondloze veehouderij, met daarnaast intensieve grondgebonden tuinbouw en glastuinbouw.

In de uitgesproken concentratiegebieden zijn tevens het grootste deel van de toeleverende en verwerkende bedrijven gevestigd. De historisch verspreide, soms willekeurige inplanting van landbouwbedrijfsgebouwen, KMO's en residentiële woningen, en de gebruikswijziging van gronden en gebouwen van vele stopgezette landbouwbedrijven tijdens de voorbije 30 jaar, hebben ertoe geleid dat het landbouwareaal in bepaalde gebieden sterk versnipperd is. In deze gebieden kan de toenemende druk tot verdere afvloei van landbouwers aanleiding geven tot het versneld marginaliseren van de landbouw. Een belangrijk deel van de gebieden wordt onder een sterke verstedelijkingsdruk sociaal minder aantrekkelijk en financieel onbetaalbaar voor een dynamische land- en tuinbouw.

Om in de land- en tuinbouw toch een broodwinning te vinden en omwille van de goede strategische ligging zijn er de voorbije 30 jaar voornamelijk in de intensieve veehouderij en de glas- en openlucht- tuinbouw heel wat nieuwe bedrijven ontstaan.

De schaal van intensieve bedrijfsvoering, mede gegroeid door een snel industrialiserende toelevering en verwerking, verliest binnen de randvoorwaarden van het ruimtelijk beleid, het milieubeleid en door de ontwikkelingsmogelijkheden voor land- en tuinbouw in een uitbreidend Europa, in Vlaanderen steeds meer haar comparatief productievoordeel.

Een geïntegreerde aanpak tot sanering van de milieugevolgen van de intensieve veehouderij dringt zich op. Het actueel overaanbod aan nutriënten uit dierlijk mest, kunstmest en andere meststoffen is in Vlaanderen thans groter dan de cultuurgronden kunnen verwerken. Het

mestoverschot bedraagt in Vlaanderen 42% voor fosfor en 32% voor stikstof. Het Meststoffendecreet beoogt een milieukundig verantwoorde aanwending conform de Europese Nitraatrichtlijn te realiseren.

Een verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit en het onderhoud en bevorderen van natuurlijke opvang- en voorraadmogelijkheden van hemel- en oppervlaktewater in het landelijk gebied zijn belangrijke secundaire agrarische opdrachten.

Die productieomstandigheden uitbouwen waarbij energie, nutriënten, bodem en water het meest duurzaam gebruikt kunnen worden kan afhankelijk van de graad van technische- en marktontwikkeling enerzijds leiden tot concentratie zoals bij de glastuinbouw of de intensieve veehouderij of anderzijds tot extensivering gekoppeld aan vormen van verweving natuur en landbouw in de agrarische structuur.

2.1.3.1 STRUCTURELE SITUATIE VAN DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW

2.1.3.1.1 Landbouw in een verstedelijkt gebied

De Vlaamse landbouw wordt geconfronteerd met belangrijke problemen die hun oorsprong vinden in de sterke verstedelijking van het platteland:

- er is sterke concurrentie om de schaarse ruimte, zowel binnen de landbouw als door derden die aanspraken laten gelden op deze ruimte;
- de versnippering van de landbouwgronden is groot met structurele handicaps als gevolg;
- vele bedrijfszetels bevinden zich door de voortschrijdende verstedelijking in de bebouwde zone zodat herlokalisering in een aantal gevallen nodig zal zijn;
- de conventionele landbouw wordt geconfronteerd met nieuwe behoeften in de samenleving (natuur, hoge landschapsbelevingswaarde, gezond voedsel, rust, zuivere lucht, dierenwelzijn, ...)

2.1.3.1.2 Intensieve en technologisch hoogstaande landbouw

Het Vlaamse landbouwbedrijfstype vertoont vele kenmerken die refereren naar een Europees landbouwmodel (o.m. familiaal karakter, de geringe dimensie, gemengde bedrijvigheid...). Toch zijn er een aantal specifieke kenmerken. De Vlaamse landbouw heeft zich ontwikkeld en heeft geïnvesteerd in bedrijfstakken waar Europa het minst regulerend optreedt. Op die manier is in Vlaanderen een landbouw ontstaan die gekenmerkt wordt door een sterke intensivering van de productie. Op Europees vlak heeft Vlaanderen een aandeel van slechts 0,7 % van de landbouwbedrijven en 0,5 % van de landbouwoppervlakte. Hiermee wordt wel 2,5 % van de productiewaarde van de Europese landbouw gerealiseerd, wat inhoudt dat de productie in Vlaanderen 5 maal zo intensief is als het gemiddelde van Europa.

Vlaanderen heeft de in het laatste decennium voorgestane tendens tot extensivering van de productie slechts in beperkte mate gevolgd.

De Vlaamse land- en tuinbouw wordt daarenboven gekenmerkt door een zeer hoog technologisch niveau, is zeer kapitaalsintensief en kent een grote productiviteit.

2.1.3.1.3 Milieu, welzijn dieren, intrinsieke kwaliteit

De Vlaamse landbouw wordt zeer direct en permanent geconfronteerd met eisen van de maatschappij inzake milieu, dierenwelzijn, intrinsieke kwaliteit van het product en sanitaire voorwaarden. De gewijzigde houding van de maatschappij is het gevolg van de visie dat de kosten van een economische activiteit niet zomaar afgewenteld kunnen worden op andere geledingen van de maatschappij en dat elke economische activiteit voor een groot deel zelf moet instaan voor het voorkomen van milieuschade (zie ook het algemeen aanvaarde voorzorgsbeginsel en het stand-still principe). Dit betekent in de meeste gevallen dat de Vlaamse landbouwer genoodzaakt is tot soms aanzienlijke en dure wijzigingen in de structuur van zijn bedrijf en de productiemethodes.

De invulling van deze behoeften die voortdurend in evolutie zijn, noodzaken een constante aanpassing van de productiestructuren en een permanente zorg voor de omkadering van de Vlaamse landbouwer door vorming op socio-economisch, milieukundig en technisch vlak.

2.1.3.1.4 Verruiming van de landbouwbedrijvigheid

Het gevoerde beleid heeft tot op heden té weinig aandacht gehad voor andere inkomensbronnen. Enkel productieverhogende en kostprijsverlagende activiteiten werden gesteund

Andere inkomensbronnen zijn in boerend Vlaanderen in beperkte mate aanwezig op individuele bedrijven. Wij denken hierbij aan korte afzetcircuits, hoevetoerisme, landschapszorg, taken in verband met natuurontwikkeling, . .

Gezien de waarde voor de maatschappij en voor het inkomen op meer dan alleen de bedrijven die nu actief zijn, wordt hiervan een prioriteit gemaakt voor het komende beleid.

2.1.3.2 CULTUURGROND

De beschikbaarheid aan cultuurgrond is mede bepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de land- en tuinbouw in Vlaanderen.

In het verleden was er jaarlijks een vermindering van de oppervlakte landbouwgrond als gevolg van bestemmingswijziging. Deze werd vooral veroorzaakt door omzetting naar woonuitbreidings- en industriezone. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bepaalt - zoals eerder vermeld - de oppervlakte bestemd voor landbouw op 750.000 ha, waarbinnen 70.000 ha worden voorbehouden voor de functie landbouw verweven met natuur.

2.1.3.3 BEDRIJVEN

Volgens de NIS-landbouwtelling (zie navolgende tabel) waren er in 1998, 44.527 land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen, ongeveer 31 % daarvan zijn gesitueerd in West-Vlaanderen en 26 % in Oost-Vlaanderen. De provincies Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant herbergen elk tussen de 12 tot 15 % van de bedrijven. Het aantal landbouwbedrijven is tussen 1980 en 1998 met meer dan 40 % gedaald. Deze constante daling manifesteert zich in alle provincies maar is minder sterk in West-Vlaanderen.

TABEL: PROVINCIALE VERDELING VAN DE CULTUURGROND, TEWERKSTELLING EN DE LANDBOUWBEDRIJVEN IN VLAANDEREN

Provincie	Landbouw-Bedrijven	% verd.	Tot. Tewerkstelling	% verd.	Oppervlakte Cultuurgrond	% verd.	Oppervlakte/Bedrijf (ha)
Antwerpen	6921	15,9	13632	17,5	89909	14,1	12,99
Vlaams-Brabant	6076	14	9868	12,67	88945	14	14,64
West-Vlaanderen	13470	31	24336	31,24	215433	33,9	15,99
Oost-Vlaanderen	11351	26,1	19714	25,31	155395	24,4	13,69
Limburg	5691	13	10355	13,29	86143	13,5	15,14
Vlaams Gewest	43509	100	77905	100	635827	100	14,6

2.1.3.4 DE TEELTEN

De belangrijkste teelten in Vlaanderen zijn : grasland, voedergewassen, granen, aardappelen en tuinbouwgewassen.

De regionale spreiding van de diverse teelten binnen Vlaanderen wordt minder en minder bepaald door fysieke beperkingen en grenzen (o.a. gronden,...). De regionale verschillen worden eerder mede beïnvloed door de aanwezigheid van afzetmogelijkheden.

2.1.3.4.1 Grasland

In Vlaanderen wordt 40 % van de cultuurgrond of 244.087 ha ingenomen door grasland. Het grootste deel is blijvend grasland voor begrazing en het winnen van kuilvoeder. Hooien van graslanden is sterk verminderd. Tussen 1980 en 1998 is de oppervlakte grasland verminderd met een goede 20%. Deze daling doet zich algemeen voor.

Bepaalde types grasland kunnen belangrijke tot minder belangrijke natuurwaarden herbergen. Het betreft de biotopengroep 'historisch permanente graslanden'. Deze omvat de halfnatuurlijke graslanden, soortenrijke permanente graslanden en graslanden met verspreide natuurwaarden. Ook op gronden met verscherpte bemestingsnormen, die in de Vlaamse mestwetgeving behoren tot de groep water of natuur (70.000 ha), heeft grasland een belangrijk aandeel.

2.1.3.4.2 Voedergewassen

De voedergewassen bestaan hoofdzakelijk uit deegrijpe of vochtige maïs en uit voederbieten. Deze zijn voornamelijk bestemd als voeder voor het rundvee of de varkenshouderij. Ongeveer 20 % van de Vlaamse cultuurgrond wordt gebruikt voor voedergewassen.

Tussen 1980 en 1998 steeg de oppervlakte voedergewassen in het Vlaamse Gewest met 45%. Dit is vooral te wijten aan de aangroei van het areaal deegrijpe maïs en dit ten koste van de granen.

2.1.3.4.3 Granen

Naar ingezaaide oppervlakte zijn de granen de tweede teelt in het Vlaamse Gewest. De graanteelt neemt 18.5 % of 116.814 ha van de totale oppervlakte cultuurgrond in beslag. De belangrijkste teelt is wintertarwe met 58 % van het areaal der granen.

Tussen 1980 en 1998 daalde het areaal graangewassen met een kleine 40.000 ha. Op de klei- en leemgronden blijft de graanteelt belangrijk voor het structuurbehoud en de humusvoorziening van de gronden.

2.1.3.4.4 Nijverheidsgewassen

Ongeveer 7 % of 43.200 ha van de oppervlakte cultuurgrond in het Vlaamse Gewest wordt ingenomen door de voornaamste nijverheidsgewassen: suikerbieten, cichorei, vlas en oliehoudende gewassen. De suikerbieteteelt heeft een aandeel van 85 % in het areaal.

Meer dan 43 % van deze oppervlakte bevindt zich in West-Vlaanderen.

De uitbreiding van het areaal nijverheidsgewassen in het kader van de agrificatie heeft in Vlaanderen weinig succes gehad. De teelt van cichorei voor de inulineproductie kent uitbreiding.

2.1.3.4.5 Aardappelen

Het areaal van de aardappelteelt in het Vlaamse Gewest bedraagt 6 %, vooral gesitueerd in de provincie West-Vlaanderen, gevolgd door Oost-Vlaanderen. De aardappelteelt kende in de periode 1980-1998 een uitbreiding met 25%. De algemene trend is een verdere stijging van de aardappelteelt, mede door de uitbouw van een moderne aardappelverwerkende industrie. Deze bevoorraadt zich gedeeltelijk op de vrije markt, maar maakt meer en meer gebruik van kwalitatieve, kwantitatieve en financiële afspraken om haar bevoorrading, productie en afzet veilig te stellen.

De noodzaak tot ketenversterking en tracering is een algemeen verschijnsel in heel de economie en zeker in de voedingssector. De kwaliteit van voedsel als grondstof voor steeds langere en bredere industriële trajecten met concentratie op niveau van productie, verwerking en distributie is mede groeibepalend.

2.1.3.4.6 Tuinbouw

De Vlaamse tuinbouw heeft een sterke ontwikkeling gekend. De groeiende behoefte om in een ruimtelijk beperkte en dichtbevolkte regio (consumentenconcentratie) een grote toegevoegde waarde te realiseren per arbeids- en per oppervlakte-eenheid heeft tezamen met een grote arbeidsinzet van de Vlaamse land- en tuinbouwers belangrijke impulsen gegeven aan de ontwikkeling van de tuinbouw. Een aantal te klein geworden landbouwbedrijven heeft zich gespecialiseerd in de groenteteelt.

De ondersteuning vanuit voornamelijk regionaal gerichte wetenschappelijke en onderzoekcentra - vaak gekoppeld aan voorlichting - voor de vollegrond- en de glastuinbouw heeft mede tot de ontwikkeling van de tuinbouwsector bijgedragen.

Dankzij de mechanisatie van de teelt en de uitbouw van goed gestructureerde afzetkanalen is een sterke expansie van de productie van grove groenten voor de diepvriesindustrie in West-Vlaanderen, naast de ontwikkeling van de groenteproductie voor de verse markt rond de veilingen tot stand gekomen.

De laatste 15 jaar is onder stimulans van dynamische tuinders en proefstations - vooral voor de eetbare tuinbouwgewassen - een belangrijke stimulans gegeven om tot milieuvriendelijke productietechnieken te komen. Zowel de gewasbescherming via het inschakelen van natuurlijke vijanden bij teeltverzorging in de glastuinbouw en de fruitteelt, als de verbetering van recycling van nutriënten en substraat in serres tonen dit aan.

De ontwikkeling van nieuwe producten, productietechnieken en systemen zoals precisie- en biologische land- en tuinbouw zijn een uitdaging voor deze centra tot het leveren van een bijdrage in de verdere ontwikkelingskansen van de tuinbouw.

Er zijn in Vlaanderen een 5.000 beroepstuinbouwbedrijven. Samen met de niet-eetbare tuinbouwgewassen bedroeg de totale tuinbouwoppervlakte in open lucht ongeveer 50.000 ha in 1997. Er worden groenten in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen geteeld op een areaal van 18.700 ha.

De glasoppervlakte bedraagt een 2.000 ha verspreid over heel Vlaanderen. De regionale concentratie van sierteeltbedrijven in het Gentse en groenten onder glas in het Mechelse werden meer en meer opgenomen in de verstedelijkte rand. Dit remt milieuvriendelijke investeringen af.

Vlaanderen is wereldmarktleider voor azalea's Door de hoge specialisatiegraad van de bedrijven kunnen de meest moderne technieken in ontwikkeling gebracht worden. De vaststelling dat een groot aantal sierteeltbedrijven onder glas verouderd is, legt een hypotheek op de toekomst.

Het potentieel aan eindige (fossiele) energiebronnen, het milieu en het behoud van de landschappelijke waarde van de resterende onbebouwde ruimte spelen bij de keuze voor agrarische bedrijfsontwikkeling voor glastuinbouw een belangrijke rol. Het feit dat nogal wat glastuinbouw ofwel sterk landelijk verspreid of in verstedelijkt gebied voorkomt hypothekeert de toepassing van rationeel energie- en waterbeheer.

De fruitteelt concentreert zich vooral in de Limburgse leemstreek, het Hageland en het Waasland. De oppervlakte laagstam bedroeg in 1997 15.000 ha. De concentratie van fruitaanplantingen is een belangrijke bron van tewerkstelling door de inzet van bijkomende arbeidskrachten in het plukseizoen.

2.1.3.5 DE VEEHOUDERIJ

De Vlaamse veehouderij heeft een intensief karakter. Naast de rundvee-, varkens- en pluimveehouderij (zie navolgende tabel) worden ook schapen, geiten, konijnen, herten en struisvogels gehouden voor de ontwikkeling van nichemarkten.

TABEL : VERDELING VAN DE VEESTAPEL EN VEEBEDRIJVEN IN VLAANDEREN

Provincie	Rundvee bedrijven	Aantal dieren	Varkens- bedrijven	aantal Dieren	Pluimvee- bedrijven	aantal Dieren
Antwerpen	3.622	354.311	1.122	1.148.102	567	11.377.196
Vlaams-Brabant	2.749	140.786	609	199.095	623	1.206.395
West-Vlaanderen	8.144	521.815	5.004	3.835.529	1.404	12.887.125
Oost-Vlaanderen	7.302	406.228	2.244	1.502.176	921	5.917.581
Limburg	2.625	170.767	1.022	638.446	318	4.767.214
Vlaams Gewest	24.442	1.593.607	10.001	7.323.348	3.833	36.155.511

Bron : NIS 1999

2.1.3.5.1 De Rundveehouderij

De rundveehouderij is in Vlaanderen een sterk grondgebonden activiteit. Ongeveer 373.000 ha grasland en voedergewassen staan in voor de ruwvoederwinning.

Het aantal melkveebedrijven is gedaald in 1998 tot 10.729 bedrijven, met een gemiddeld melkquotum van circa 175.000 liter. Het melkquotum wordt vooral ingevuld door gespecialiseerde bedrijven.

Uit de gegevens van het NIS blijkt dat het totaal aantal rundveebedrijven in Vlaanderen in 1998 gedaald is tot 24.442 bedrijven. Deze evolutie ging gepaard met een doorgedreven genetische differentiatie naar melk of vlees en een aanzienlijke stijging van het aantal runderen per bedrijf. Het gemiddelde aantal runderen per bedrijf is in Vlaanderen in 1998 gestegen tot 63 dieren, met als uitschieter de provincie Antwerpen met 95 runderen per bedrijf.

Een aanzienlijke rundveestapel op een beperkte oppervlakte vraagt om een intensieve en hoogkwalitatieve ruwvoederproductie. Hierdoor is er actueel in Vlaanderen op veel moderne rundveebedrijven weinig ruimte voor extensivering.

De vleesveehouderij is economisch sterk afhankelijk van premies. Deze Europese premierechten voor zoogkoeien, ossen of stieren zijn over het algemeen beperkt tot een maximum van 2 Groot Vee Eenheden (GVE) per hectare grasland en voedergewassen.

2.1.3.5.2 De Varkenshouderij

Ongeveer 85 % van de varkenspopulatie in het Vlaamse Gewest bevindt zich in Oost- en West-Vlaanderen en de provincie Antwerpen. In de periode 1980-1998 steeg het totaal aantal tot meer dan 7 miljoen varkens. West- Vlaanderen heeft zowel voor het aantal vleesvarkens als fokvarkens een overwicht. Een belangrijk deel van het aantal biggen voor de vleesvarkenshouderij wordt ingevoerd uit het buitenland.

Het feit dat de varkenshouderij, wat betreft inplanting in Vlaanderen, zich niet grondgebonden kon ontwikkelen, betekende een sociaal-economische oplossing voor het structurele gebrek aan vrije ruimte in Vlaanderen. Dit resulteerde in een concentratie van de varkenshouderij rond de belangrijke havens waar met een minimale kost veevoedergrondstoffen van binnen en buiten Europa konden worden aangevoerd.

Het aantal bedrijven met varkens kende in de periode 1980-1998 een spectaculaire daling. Op niet minder dan 21.700 vaak grondgebonden en gemengde landbouwbedrijven verdween de tak varkenshouderij. Er bleven nog een goede 10.000 veelal gespecialiseerde en grondloze varkensbedrijven over.

Het aantal varkens per bedrijf vervijfvoudigde in Vlaanderen tussen 1980 en 1998 van 149 naar 750 stuks. In de provincie Antwerpen treffen we de meest gesloten structuur aan; gemiddeld tellen de bedrijven er 1000 dieren.

2.1.3.5.3 Leghennen en vleeskippen

Het aantal vleeskippen kende in Vlaanderen een spectaculaire stijging tussen 1980 en 1997 tot 21 miljoen stuks, vooral in de provincie Antwerpen.

Het aantal bedrijven met leghennen werd in de periode 1980-1998 herleid tot minder dan één derde; in 1998 waren er nog 1.705 gespecialiseerde leghennenbedrijven over. Een sterke concentratie van pluimveeproductie, verwerking en handel is vast te stellen.

2.1.3.6 TOEGEVOEGDE WAARDE

Voor 1997 wordt de eindproductiewaarde van de land- en tuinbouw in Vlaanderen geraamd op 196,7 miljard BEF, voor 66% gerealiseerd uit dierlijke producten, voor 26,5 % uit tuinbouwproducten en voor 7,5% uit producten afkomstig uit de akkerbouw. De varkenshouderij nam in 1997 de helft van de eindproductiewaarde in de dierlijke sector voor haar rekening.

Een derde van de productiewaarde (64,3 miljard BEF) wordt als netto toegevoegde waarde op het bedrijf gerealiseerd. Voor 1997 komt dit voor de bedrijven die aangesloten zijn op het boekhoudnet van de federale overheid neer op een gemiddeld arbeidsinkomen per arbeidseenheid van 1.307.000 BEF. Dit relatief gunstig resultaat is vooral te wijten aan de hoge arbeidsproductiviteit in de land- en tuinbouw en de gunstige varkensprijzen in deze periode.

Negatief is de toegenomen arbeidsdruk en stress die zich onder andere door de steeds grotere kapitaalsbehoefte en de externe afhankelijkheid bij land- en tuinbouwers voordoen. Met de druk tot bedrijfs- en productiegroei van de laatste 25 jaar is ook de sociale kwetsbaarheid van de land- en tuinbouw toegenomen. Naast groei is er in Vlaanderen behoefte aan mogelijkheden tot consolidatie en stabilisatie in de bedrijfsvoering om duurzaam te kunnen produceren.

Het aandeel van de land- en tuinbouwproductie in de Bruto Toegevoegde Waarde (BTW) blijft verder dalen en was in 1996 goed voor 1,4% van de BTW van het Vlaamse gewest. Meer en meer verschuift de toegevoegde waarde, dankzij de hervormingen van het GLB in 1992 met het stelsel van directe inkomenssteun, naar de toeleverende en verwerkende nijverheid. De productiewaarde van de landbouwproducten wordt daardoor voor een steeds groter deel door de gemeenschap betaald.

Inbegrepen de toelevering en verwerking komt 9% van de Vlaamse BTW voort uit activiteiten in de agro-voedingsketen . Meer en meer gedraagt, door de verwevenheid van de activiteiten, de landbouw- en voedingssector zich als een agrovoedingscomplex. Er is een toenemende behoefte aan integrale ketenbewaking en sturing.

De richting van meer “convenience”, naast kwaliteits- en herkomstgarantie als onderdeel van voedselveiligheid, vraagt om de integratie van het milieu-, product- en procesbeheer. Het realiseren van milieudoelstellingen en voedselveiligheid is van groot belang voor het kader waarbinnen op middellange termijn ontwikkelingen kunnen gepland en gerealiseerd worden. Vooral de intensieve veehouderij zit de laatste jaren gekneld tussen zeer lage winstmarges en de normen op het vlak van milieu en dierenwelzijn.

2.1.4 BOSBOUW

De boskartering van het Vlaamse Gewest biedt de meest actuele stand van zaken inzake bos in Vlaanderen. De boskartering van het Vlaamse Gewest is gebaseerd op kleurinfrarood

luchtfoto's uit de periode 1981-1992 en wordt momenteel op basis van luchtfoto's en de resultaten van een project bosinventarisatie geactualiseerd.

Op basis van de boskartering wordt de totale oppervlakte bos in Vlaanderen berekend op 143.436 ha. Dit is een maximuminschatting omdat hierin ook bossen in woonzones en wegen zijn vervat, evenals de natuurreservaten, de te bebossen oppervlakte (kap- en brandvlakten met een oppervlakteaandeel van 6%) en de niet beboste oppervlakte binnen het bosdomein (wegen, lig- en speelweiden, wildakkers, houtstapelplaatsen, voor een aandeel van 1%). De effectieve bosoppervlakte ligt dus lager. Het loofhout en gemengd loofhout neemt 53% van de oppervlakte in, het naaldhout en gemengd naaldhout 40%.

TABEL: OPPERVLAKTE LOOFHOUT + GEMENGD LOOFHOUT (HA)

Provincie	Gewest	Openbaar	Reservaten	Privé	Totaal	Percentage
Antwerpen	1128	918	569	17995	20611	25%
Limburg	1063	1584	261	18375	21283	26%
Oost-Vlaanderen	723	757	98	11765	13344	16%
West-Vlaanderen	508	224	284	4121	5138	6%
Vlaams-Brabant	3954	998	322	15678	20952	26%
Vlaams Gewest	7376	4482	1534	67934	81327	100%
Percentage	9%	6%	2%	84%	100%	

TABEL: OPPERVLAKTE NAALDHOUT + GEMENGD NAALDHOUT (HA)

Provincie	Gewest	Openbaar	Reservaten	Privé	Totaal	Percentage
Antwerpen	1802	3126	1181	19964	26073	42%
Limburg	2815	10075	274	13386	26550	43%
Oost-Vlaanderen	93	286	73	3239	3691	6%
West-Vlaanderen	389	146	11	1348	1893	3%
Vlaams-Brabant	926	138	54	2783	3902	6%
Vlaams Gewest	6025	13771	1594	40719	62110	100%
Percentage	10%	22%	3%	66%	100%	

De totaal beboste oppervlakte volgens eigendomsverhouding wordt in volgende tabel weergegeven.

Van deze bossen is 9% domeinbos, 13% openbaar bos, 76% privé-bos en 2% is bosreservaat. De verdeling naar leeftijdsklasse is als volgt: 12% jonge, 51% middeloude, 23% oude en 14% ongelijkjarige bestanden.

TABEL: TOTAAL BEBOSTE OPPERVLAKTE (HA)

Provincie	Gewest	Openbaar	Reservaten	Privé	Totaal	Percentage	Bosindex (gecorrigeerd)
Antwerpen	2930	4044	1751	37959	46684	33%	13,2%
Limburg	3878	11659	534	31761	47832	33%	16,5%
Oost-Vlaanderen	816	1044	172	15004	17035	12%	4,5%
West-Vlaanderen	897	370	295	5468	7031	5%	1,8%
Vlaams-Brabant	4880	1136	376	18462	24854	17%	8,3%
Vlaams Gewest	13401	18253	3128	108654	143436	100%	8,5%
Percentage	9%	13%	2%	76%	100%		

Bosindex: = opp. bos/opp. provincie

Op basis van de bovenstaande gegevens is het duidelijk dat er grote regionale verschillen zijn inzake de spreiding van het bos in Vlaanderen. Deze regionale verschillen hebben voornamelijk te maken met de bodemtypes die in deze regio's voorkomen.

De provincies Limburg en Antwerpen bevatten 66% van de totale bosoppervlakte van Vlaanderen. Grote gedeelten van de provincies Limburg en Antwerpen vallen geologische gesproken samen met de zandstreek. Deze bodems zijn vaak minder geschikt voor landbouw omdat ze zeer arm zijn en vaak te droog of te nat om er landbouw op een rendabele manier op te bedrijven. Op de droge zandgronden vinden we voornamelijk naaldbossen terug. Een groot aandeel daarvan werd na de tweede wereldoorlog op voormalige heidevelden aangelegd ten behoeve van de mijnindustrie die een grote afnemer was van naaldhout. De naalddhoutaanplantingen in Antwerpen en Limburg bestaan voornamelijk uit *Pinus sylvestris* en *Pinus corsicana*.

Op de derde plaats komt de provincie Vlaams-Brabant met 17% van het totale bosareaal. De bossen in Vlaams-Brabant komen voornamelijk voor op zand en zand-leem bodems. De relatief grote oppervlakte bos die nog in Vlaams-Brabant aanwezig is ligt voornamelijk geconcentreerd in twee grote complexen ten zuiden van Brussel (Zoniën 3000 ha) en te zuiden van Leuven (Meerdaalwoud 1000 ha). Het gaat om bossen op relatief rijkere bodems waardoor Eik en Beuk de hoofdboomsoorten zijn. De verklaring voor de handhaving van deze domeinen is te vinden in de historische opvolging van adellijke families die deze bossen in eigendom hebben gehad.

Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen met respectievelijk 12% en 5% van de totale bosoppervlakte sluiten de rij.

Gekoppeld aan de grootte van de provincie kunnen deze cijfers vertaald worden in een bosindex (BI) van 16,5% voor provincie Limburg tot slechts 1,8% voor provincie West-Vlaanderen. De gemiddelde BI voor Vlaanderen bedraagt ongeveer 8,5%. In vergelijking met een gemiddelde bosindex van 36% voor Europa is Vlaanderen een van de meest bosarme regio's van Europa.

Naast de regionale verschillen is het grote aandeel bos in handen van privé-eigenaars een ander belangrijk gegeven. Ongeveer $\frac{3}{4}$ van de beboste oppervlakte is in privé-handen. Hoewel het exacte aantal boscijfers niet gekend is wordt hun aantal geschat op 120.000. De gemiddelde privé-eigenaar heeft dus minder dan 1 ha bos in bezit. Het aandeel privé-eigenaars met een bos kleiner dan 1 ha wordt op 70 à 80% geschat. Deze cijfers illustreren de enorme eigendomsversnippering welke een belangrijk obstakel vormt voor de uitvoering van het bosbeleid. Voor een eenduidig beleid en beheer is immers een eenduidige visie nodig, wat niet altijd vanzelfsprekend is, gelet op het grote aantal actoren.

In het verstedelijkte Vlaamse Gewest hebben de bossen een meervoudige betekenis. Naast een ecologische en economische functie hebben de meeste bossen ook een duidelijk sociale functie te vervullen. Verschillende knelpunten staan echter een uitgebalanceerde en duurzame taakvervulling voor het Vlaamse bos in de weg.

Vlaanderen heeft slechts een beperkt basareaal met een onevenwichtige spreiding. Deze bossen zijn bovendien sterk versnipperd in oppervlakte en eigendomsstructuur. Dit leidt tot problemen als: hoge verstoringsgraad van kwetsbare boscsystemen, gebrekkige afstemming en lage rentabiliteit van beheersingrepen, plaatselijke grote tekorten aan toegankelijke bossen voor recreatie,...

Met het bosdecreet (13/06/1990) werden de krijtlijnen van het Vlaamse bosbeleid vastgelegd. Het bosdecreet heeft betrekking op alle bossen en legt vooral de nadruk op de bescherming en

het multifunctioneel beheer van bossen. Naast de algemene bepalingen van toepassing op alle bossen, zijn twee hoofdstukken opgenomen met specifieke bepalingen rond openbare en privé-bossen. Het bosdecreet werd recent herhaaldelijk gewijzigd. Zo werd een beter afstemming beoogd met de nieuwe wetgeving op het natuurbehoud (Decreet van 21/10/1997 op het natuurbehoud en het natuurlijk milieu). Tevens werden nieuwe accenten gelegd voor samenwerkingsverbanden tussen verschillende boscijzenaars (de zogenaamde bosgroepen), de planmatige bosuitbreiding, het vaststellen van criteria voor duurzaam bosbeheer en kreeg de regionale bosinventaris, die kwantitatieve gegevens moet verzamelen te behoeve van de beleidsevaluatie (Criteria & Indicatoren duurzaam bosbeheer), een decretale basis.

2.1.5 NATUUR

Met opmaak: Nederlands (België)

De menselijke activiteiten door de eeuwen heen hebben de grootste delen van de natuur in Vlaanderen fundamenteel veranderd, zodat de overgebleven natuurgebieden in feite semi-natuur zijn. De druk op de natuurlijke rijkdom door onder meer verstedelijking, transport en landbouw is groot. Waardevermindering door toenemende versnippering van natuurwaarden is een reëel probleem. Verdroging heeft een direct effect op de typische biodiversiteit van vroegere vochtige gebieden. Ook de toenemende druk op natuurlijke ecosystemen door vermessing, verzuring en verontreiniging veroorzaakt een belangrijke verarming van diverse ecosystemen.

Het Vlaams natuurbeleid streeft de bevordering van de biodiversiteit na door de uitbouw van prioritaire, liefst aaneengesloten, natuurgebieden in het Vlaams Ecologisch Netwerk en in het Natura-2000 Netwerk, naast natuurverwevingsgebieden en natuurverbindingsgebieden waar de ontwikkeling van natuurwaarden kan gebeuren in een multifunctionele omgeving. In die laatste gebieden waar ook landbouw en bosbouw hun rol spelen, wordt gestreefd naar een algemene natuurkwaliteit van een behoorlijk niveau. Om dit te realiseren is een verbrede inkomensvorming voor de landbouw en bosbouw belangrijk. De verweving natuur en landbouw in de agrarische structuur en de (reversibele) realisatie van bos vanuit agrarisch perspectief kunnen hiertoe bijdragen.

Binnen de natuurlijke structuur in Vlaanderen is er een ecologische samenhang aanwezig tussen rivier- en beekvalleien, grote natuurgebieden, boscomplexen en de ecologische infrastructuur in onder meer landbouw- en parkgebieden. De belangrijkste gebieden omvatten de duinengordel, de vogelgebieden van de Polders, het Schelde-estuarium, het Westvlaams Heuvelland, de Vlaamse Ardennen, het Oostvlaams krekengebied, de Brabantse bossen en aansluitend het Dijle-alluvium, het bovenlopergebied van de Nete-rivieren, de oostelijke en westelijke zoom van het Limburgs plateau en de Voerstreek.

In het kader van de Vogelrichtlijn werden in 1988 in Vlaanderen 23 Vogelrichtlijngebieden afgebakend. Specifieke beschermingsmaatregelen en monitoringprogramma's moeten worden ontwikkeld. In het kader van de Habitatrichtlijn werden in 1996 door de Vlaamse regering 40 gebieden of gebiedscomplexen aangemeld. Op termijn dienen de beide soorten gebieden te worden samengevoegd tot het Europese NATURA 2000 netwerk. Verder werden 5 gebieden afgebakend in het kader van de Ramsar-Conventie betreffende waterrijke gebieden van internationale betekenis. De Vlaamse Hoge Raad voor Natuurbehoud adviseerde nog een tiental bijkomende wetlands aan te duiden. Een aantal delen van de hogervermelde gebieden van internationale betekenis kent een typische verweving met landbouwgebruik, wat een meer aangepast beleid in overeenstemming met de internationale richtlijnen en verplichtingen vereist.

Uit de Biologische Waarderingskaart blijkt dat in Vlaanderen ca. 275.000 ha biologisch waardevolle tot zeer waardevolle gebieden voorkomen. Ongeveer 157.000 ha is thans planologisch bestemd als reservaat-, natuur- en bosgebied, of ca. 20% van de open ruimte in Vlaanderen. Tegen 2007 is een uitbreiding met 48.000 ha voorzien. Binnen de planologisch beschermde gebieden is de afbakening van 125.000 ha Vlaams Ecologisch Netwerk voorzien, dat de grote eenheden natuur zal omvatten. Toch moet worden opgemerkt dat actueel nog 18% van de reservaat-, natuur- en bosgebieden gebruikt wordt als akkerland of soortenarm grasland. Bijna de helft van de natuurgebieden is kleiner dan 5 ha en slechts een 30-tal gebieden zijn groter dan 500 ha.

De ontwikkeling van een goede basis voor verwevenheid van verschillende functies is mee bepalend voor de kwalitatieve en kwantitatieve realisatie van een ecologisch netwerk in Vlaanderen.

Het Vlaamse Gewest en de erkende terreinbeherende verenigingen verwerven heel wat natuurgebieden als reservaat, met het oog op een deskundig beheer. Vlaanderen telde op 1 januari 1998 bijna 15.000 ha natuurreservaat, waarvan 45% beheerd door het Vlaams Gewest en 55% beheerd door erkende verenigingen. Andere natuurterreinen, eigendom van een openbaar bestuur (bijvoorbeeld de militaire overheid, de provincies en de gemeenten) zijn niet in de cijfers inbegrepen. Het Vlaams beleid (Milieubeleidsplan 1997-2001) voorziet in de uitbouw van 50.000 ha natuurreservaat in Vlaanderen tegen 2007.

Heiden en vennen behoren tot de zeer zeldzame biotopen. Moerassen in ruime betekenis nemen nog tussen 0,5 en 1% van de totale oppervlakte in van Vlaanderen. Het grootste deel ervan bestaat uit rietland, natte ruigten en elzenbos. De oppervlakte slikken, schorren en brakke plassen bedraagt ongeveer 1.400 ha en zilte graslanden 2.100 ha. Historisch permanente graslanden en mesofiele bossen vormen de grootste biotopengroepen met respectievelijk ongeveer 40.000 en 50.000 ha. De beken, rivieren en kunstmatig aangelegde waterlopen vormen eveneens belangrijke delen van de natuurlijke structuur.

Ondanks het gevoerde natuurbeleid kon de trend van afnemende natuurwaarden nog niet duidelijk worden omgebogen. De belangrijkste oorzaken zijn het verdwijnen van de leefgebieden van levensgemeenschappen of individuele soorten en een achteruitgang van de algemene omgevingskwaliteit. Het nieuw ruimtelijk beleid met betrekking tot natuur en het versterken van het beleid gericht op het voorkomen van milieuschade moeten het tij kunnen keren. Een betere integratie (verweven waar kan, scheiden waar moet) van het landbouw- en plattelandsbeleid kan tot een evenwichtiger natuurontwikkeling bijdragen.

Met opmaak: Nederlands
(België)

2.1.6 MILIEUONTWIKKELINGEN

2.1.6.1 WATER

De kwaliteit en ruime beschikbaarheid van water zijn voor landbouw en natuur van onschatbare waarde. De zorg voor voedselveiligheid, natuurontwikkeling en waterveiligheid zijn nauw met elkaar verbonden. Het verweven karakter van waterlichamen over landbouw, natuur en verstedelijkt en industrieel milieu heen is groot in Vlaanderen.

De nood aan een globale aanpak gaat uit van de behoeften van de strengste gebruikers. Het garanderen van de grenswaarde van 50 mg/l voor nitraat in grond- en oppervlaktewater is

voor de Vlaamse land- en tuinbouw één van de grootste uitdagingen om duurzame agrarische aanspraken op het landelijk gebied te evalueren.

Voor alle oppervlakte- en grondwater dient de basiskwaliteit te voldoen aan de Europese wetgeving ter zake.

De basiskwaliteit van het oppervlaktewater wordt bereikt als tegelijk voldaan is aan alle normen die opgenomen zijn in VLAREM II. Dit is het geval voor 11 % van het totaal aantal onderzochte meetplaatsen in 1997. De fysisch-chemische parameters 'chemisch zuurstofverbruik' en 'ammoniumconcentratie' daalden gevoelig voor de periode 1990-1997. Ook orthofosfaat kent een constante verbetering vanaf 1993. Het gemiddeld nitraatgehalte in Vlaanderen is tussen 1996 en 1998 lichtjes toegenomen. Deze stijging is gedeeltelijk te verklaren door de klimatologische omstandigheden (droogte), waardoor er minder verdunning en transport van nitraat optreedt, maar wijst anderzijds op de noodzaak om de efficiëntie van de aanpak ter voorkoming van de vermisting en eutrofiëring van het oppervlaktewater in Vlaanderen te verbeteren.

TABEL: KWALITEIT OPPERVLAKTEWATER 1990 – 1998

Parameter	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
CVZ	135,0	117,0	91,0	96,0	80,0	71,0	71,0	65,0	54,0
Ammonium-N	9,9	7,0	5,6	6,0	4,2	4,8	6,3	4,6	3,0
Nitraat-N	4,0	5,5	6,1	5,5	5,3	4,1	4,9	5,2	6,6
Orthofosfaat	1,0	1,5	1,1	1,2	1,0	1,1	1,0	0,8	0,7

Jaargemiddelden van fysisch-chemische parameters (in mg/l) voor de periode 1990-1998. Bron VMM. (CVZ: chemisch zuurstofverbruik.)

De voorbije jaren is de industriële emissie sterk gedaald. De daling van de emissies zoals bemonsterd of bepaald uit de emissiejaarverslagen en de aangiften van de bedrijven in het kader van de afvalwaterheffing bedraagt in 1997 één derde tot de helft van de globale emissies in 1992.

De totale vuilvracht van stikstof door de industrie wordt voor 1997 geraamd op 13,5 miljoen kg. De grootste stikstofvuilvracht vinden we in de chemische sector terwijl fosfor voor een groot deel terug te brengen is tot de voedingssector.

De lokale waterkwaliteit kan nog sterk schommelen omdat sommige bekkens nog niet beschikken over een goed uitgebouwde zuiveringsinfrastructuur (riolen die niet aangesloten zijn op een waterzuivering waardoor het oppervlaktewater sterk belast wordt).

De evolutie van de totale stikstofvracht gelooft door de huishoudens in het oppervlaktewater na waterzuivering wordt voor 1998 geraamd op 12 miljoen kg per jaar. Hierbij is vanaf 1998 uitgegaan van een globaal zuiveringsrendement van 75 % voor de RWZI's overeenkomstig de richtlijn zuivering stedelijk afvalwater (91/271/EEG) zoals geïmplementeerd in VLAREM II.

Met een globaal stikstofoverschot van 66 miljoen kg uit landbouw komt de totale stikstofvracht op 91,5 miljoen kg. De landbouw draagt daarmee de grootste verantwoordelijkheid voor de aanvoer van de stikstofvracht naar het oppervlaktewater terwijl industrie en huishouden op de tweede en derde plaats komen.

Een duurzame waterkringloop in het landelijk gebied aanziet hemelwater als een apart waterlichaam dat thuishoort in een natuurlijk grachtenstelsel dat geen rioolfunctie heeft. Het uitmonden van de riooloverstorten van de waterzuivering in de natuurlijke waterlopen is één van de handicaps van het rioolnet van de bestaande RWZI's en een gevolg van een niet gescheiden rioleringsstelsel in verstedelijkte woonkernen voor de afvoer van huishoudelijk afvalwater en hemelwater.

Voor het landelijk gebied is het inpassen van stortloze, kleinschalige waterzuivering (per boerderij of boerderijcluster, woonwijk, abdij, camping, bedrijf, recreatiegebied,...) aangewezen om enerzijds schadelijke technieken als overstorten in oppervlaktewater en slibverbranding te kunnen voorkomen en anderzijds het natuurlijk milieu en de landschappelijke waarde te vrijwaren.

In het kader van de plattelandsontwikkeling is het duidelijk dat een duurzame bevordering van de kwalitatieve en kwantitatieve eigenschappen van de waterlichamen noodzakelijk is om tot een globale verbetering van de omgevingskwaliteit te komen ten voordele van water, landbouw en natuur.

2.1.6.2 BESTRIJDINGSMIDDELEN

Het ongepast gebruik van bestrijdingsmiddelen is een tweede belangrijke risicofactor die bijdraagt tot de watervervuiling door de landbouw. In 1997 werd volgens schattingen door het ministerie van Landbouw 4.200 ton (actieve stof) voor gebruik onder de vorm van bestrijdingsmiddelen verkocht. 60 tot 80 % van de bestrijdingsmiddelen dienen voor gewasbescherming in de land- en tuinbouw.

Een belangrijk gedeelte van de bestrijdingsmiddelen wordt dus ook nog buiten de landbouw gebruikt (industrieterreinen, private tuinen, bermen, ...).

Sedert 1992 stagneert het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Bij onderzoek naar bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater (VMM) werden in meer dan 50% van de metingen herbiciden aangetroffen. De milieumeetlat waterleven (indicator voor risico voor waterorganismen) toont een toenemende belasting tot 1992, waarna een dalende trend ontstaat. De indicator voor het bodemleven vertoont een sterk afnemende belasting vanaf 1985. De milieumeetlat voor uitloging van bestrijdingsmiddelen naar grondwater vertoont een stijgende trend over de ganse periode 1979-1996.

De watermilieubelasting is het hoogst voor de bestrijdingsmiddelen die in de aardappelteelt gebruikt worden, terwijl voor de bodemorganismen de bietenteelt een sterke indicatie naar milieubelasting weergeeft. (MIRA-T, 1998)

2.1.6.3 VERZURING VAN DE ATMOSFEER

Verzuring is een belangrijk onderdeel van de milieuproblematiek. Verzuring is niet alleen schadelijk voor de gezondheid van de mens, maar zorgt ook voor erosie van gebouwen, de verzuring van water en bodem, het aantasten van bossen en de verarming van de natuur. De verzuring wordt veroorzaakt door de uitstoot van zwaveldioxide (SO₂), stikstofdioxide (NO_x) en ammoniak (NH₃).

SO₂ en NO_x kunnen over een grote afstand vervoerd worden en dat maakt van verzuring een intercontinentaal probleem. Ammoniak heeft vooral een lokale, landbouwgerelateerde invloed.

De totale verzurende emissie daalde tussen 1980 en 1997 met 49% tot 12.500 miljoen zuurequivalenten.

De NH₃-uitstoot is gestegen (van 3.800 naar 4.000 miljoen zuurequivalenten) met de veeteelt als belangrijkste bron. De ammoniakuitstoot is immers bijna uitsluitend afkomstig van dierlijke mest. In absolute cijfers is de jongste jaren een lichte verbetering te merken, maar het relatieve aandeel van de veehouderij groeit. Het ammoniakreductieplan voor Vlaanderen heeft tot doel de NH₃-uitstoot te verminderen met 40 % tussen 1990 en 2002 (tot 2.900

zuurequivalenten per jaar). Op korte termijn dragen vooral een vrijwillige afbouw van de veestapel, betere voedertechnieken en het emissiearm uitrijden van dierlijke mest bij tot een verlaging van de ammoniakemissie, op middellange termijn zijn ook stalaanpassingen, betere opslagtechnieken en mestverwerking instrumenten die ingezet worden om verzuring tegen te gaan.

NH₃-emissie komt het meeste voor in de concentratiegebieden van de intensieve veehouderij. Vooral West- en Oost-Vlaanderen, het noorden van de provincie Antwerpen en het noorden van Limburg hebben een hoge ammoniakemissie met een belangrijk verzurend effect op de omliggende natuurlijke biotopen.

2.1.6.4 VERMESTING

De bemestingsdruk in Vlaanderen blijft groot. Het gevoerde beleid van registratie, opslag en spreiding van de mestproductie over alle cultuurgronden in Vlaanderen heeft in de landbouwsector geleid tot de realisatie van opslag, transport- en spreidingscapaciteit.

Via het gebruik van fosfaatarme voeders, meerfasevoeding en de verwerking en export van vooral droge pluimveemest kan het fosfaatprobleem efficiënter worden aangepakt dan voor stikstof het geval is.

De uitspreiding van het lokale nutriëntenoverschot over de totale cultuuroppervlakte in Vlaanderen volstaat niet om de norm van 50 mg nitraat in het oppervlaktewater te halen. Een aantal bijkomende maatregelen (MAP II) zijn in voege gegaan sedert 1 januari 2000.

Doordat de verwerking van de bedrijfsmatige overschotten van de grondarme bedrijven op dit ogenblik nog weinig ontwikkeld is, blijft de te verspreiden hoeveelheid mest te groot voor de draagkracht van het grond- en oppervlaktewater.

Een sterk responsabiliserende aanpak op verschillende terreinen is voorzien in de aanvullingen verschenen in het B.S. 20 augustus 1999, op het Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen. Door brongerichte maatregelen die gebruik maken van verbeterde voedertechnieken, naast maatregelen in het traject van verwerking en betere nutriëntenvalorisatie bij gebruik van dierlijke mest (spreidingstechnieken en opvolgingsbalansen) gelijktijdig in te zetten dient de Europese norm voor de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater te worden gerealiseerd.

2.1.6.5 VERSNIPPERING

De toenemende verstedelijking van het Vlaamse land leidt tot versnippering, een verlies aan samenhang waardoor de relatie tussen de ruimtelijke structuur en de gebruikers ervan wordt verstoord. Voor het ecologisch functioneren van het buitengebied is de versnippering nefast. Ontsnipperingsprojecten werden vaak sectoraal aangepakt met een economische invalshoek (bijv. ruilverkavelingen oude stijl) waardoor het ecologisch netwerk zijn onderlinge samenhang verloor. Natuurlijke en halfnatuurlijke habitats raken van elkaar gescheiden waardoor uitwisseling van organismen bemoeilijkt en zelfs onmogelijk wordt. Dit heeft geleid tot een sterk dalende biodiversiteit in Vlaanderen.

Een van de elementen die versnippering bevorderen is daarbij de versnijding van het landschap door ontwikkeling van de infrastructuur en de (woning)bouw. Het barrière-effect van het wegtransport is daarbij zeer groot. Het resultaat van het geheel is een afname van de

ecologische draagkracht. De resterende ruimte voor natuurlijke ontwikkeling of landbouw verliest blijvend een deel van zijn biologische waarden. Het doorsnijden van groene verbindingswegen verarmt de ecologische structuur van het ganse voor- of achterliggende gebied en heeft vaak ook gevolgen voor de bereikbaarheid van landbouwgronden voor vee en boer. Een stop op de versnippering van het natuurlijk milieu naast een realisatie van de ruimtelijke afspraken voor een multifunctioneel platteland zijn een belangrijke bekommernissen bij de ontwikkeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Op basis van internationale afspraken in het kader van Natura 2000 dienen daarvoor specifieke accenten gelegd te worden in een aantal beschermde gebieden.

Zowel landbouw als natuur heeft nood aan een voldoende schaalgrootte waarbij het verbeteren van de bedrijfsvoering en de biodiversiteit van het geheel gezamenlijke opdrachten zijn. Bij de diverse inrichtingsplannen op verschillende schalen en vanuit diverse invalshoeken zijn de aanspraken op het gebruik van het platteland groot.

2.1.7 DE MENSELIJKE HULPBRONNEN EN WERKGELEGENHEID

2.1.7.1 WONEN OP HET PLATTELAND

2.1.7.1.1 Algemene situatie

Volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bevonden zich in 1991 ca. 40% of 880.000 van de in totaal 2,2 miljoen woongelegenheden in gemeenten die geheel of gedeeltelijk tot het platteland behoren. Om verdere ontvolking van de steden te vermijden en een open en landelijk platteland te bewaren kiest het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voor het behoud van de 60 / 40 verhouding bij de lokalisatie van nieuwe woningen. Hierbij wordt op het platteland ruimte voorzien op voor 40% van de behoefte aan toekomstige wooneenheden.

Een toenemend aantal alleenstaanden doet de gemiddelde gezinssamenstelling verder dalen wat een blijvende nood aan meer en andere wooneenheden veronderstelt. Tussen de 40 en 50 % van de Vlamingen woont op het platteland en de gezinssamenstelling ligt er hoger dan in het stedelijk gebied. Dit verklaart naast het eerder residentiële karakter de grotere oppervlaktebehoefte per woongelegenheden op het platteland. Ook de gecombineerde functie van de agrarische huisvesting op het platteland verantwoordt de ruimere bebouwing.

Op het platteland wenst het RSV dat wonen en werken meer in kernen geconcentreerd worden. De zorg voor openheid en de ontwikkeling van de aanwezige potentie voor de landschappelijke, de agrarische en de natuurwaarden dient maximaal behouden te worden. Ook de optimalisatie van diensten zoals openbaar vervoer, post of communicatie-infrastructuur is beter te realiseren bij gegroepeerd wonen in kern- of lijnpatronen dan in de meer residentiële puntpatronen.

In een basisonderzoek over verbindingssassen, het "Vervoers- en Verkeersplan Vlaanderen" (Sauwens, 1990) wordt geconstateerd dat 60% van alle woon-werk verplaatsingen met de auto gebeurt en gemiddeld 85% van het goedertransport via het wegvervoer gebeurt. In een zeer goed ontsloten gebied als Vlaanderen moet bereikbaarheid wat betreft de benutting van de

infrastructuur veel diverser ingeschat worden en is de configuratie van het wegennet alleen onvoldoende om een oordeel over de kwaliteit van de mobiliteit te vellen.

Ook het landelijk gebruik van spoor- en waterinfrastructuur kan bijdragen tot een algemene verbetering van de mobiliteit.

De keuze op welke trajecten (lokaal, regionaal, internationaal) en voor welke gebruikers (auto, fiets, voetganger, tractor,...) de mobiliteit ontwikkeld wordt, stelt zich bijvoorbeeld bij de aanleg van autostrades of de HST en creëert mogelijkheden op internationaal niveau maar vaak bijkomende hindernissen op lokale niveaus. Ook de gebruiksvriendelijkheid van de intercity wegen voor de “zwakke”, lokale weggebruiker is in Vlaanderen laag in vergelijking bijvoorbeeld met Nederland. De verbetering van de kwaliteit en de veiligheid van de (landelijke) mobiliteit is terecht een belangrijke bekommernis van de lokale bevolking, waar fietsende schoolkinderen nog te vaak in onveilige omstandigheden met auto en vrachtvervoer dezelfde infrastructuur moeten delen.

2.1.7.1.2 Demografische situatie en ontwikkeling

De ontvolking van het platteland is een trend die zich in Vlaanderen over het algemeen niet vertoont, behalve in enkele perifere gebieden. Bij de renovatie van bestaande woningen en de creatie van extra woongelegenheden is de ruimtelijke allocatie er vooral op gericht om de ontvolking van de steden af te remmen en de niet bebouwde open ruimte maximaal te vrijwaren. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen beoogt de bestaande 60/40 verhouding wat betreft wooneenheden gelegen in de stad en op het platteland te behouden.

De veroudering van de bevolking, de concentratie van het onderwijsaanbod in de grote steden en het groeiende mobiliteitsprobleem verhogen de waarde van een goed uitgebouwd openbaar vervoer voor het landelijk gebied. De veiligheid voor de zwakke weggebruikers is naast een betere benutting van de bestaande infrastructuur (weg, spoor-, waterwegen) een noodzaak om tot een betere mobiliteit te komen.

TABEL: KENGETALLEN HUIDIGE DEMOGRAFISCHE SITUATIE

Indicator	Definitie	Eenheid		Bron
Bevolking	Aantal inwoners Vlaanderen	5.926.838 (1999)		Rijksregister
	Waarvan op het platteland	40 %		RSV
	Bevolkingsdichtheid	438inw/km ²		Vrind99
Levensverwachting	Mannen	75,8 (1999)		NIS,MVG,WVC
	Vrouwen	81,6 (1999)		
Opleiding		Scholingsgraad	Scholingsgraad	
		Vlaanderen	Landbouw	
	Lager onderwijs	27.3 % (1998-99)	60 % (1998)	(Vrind) bron APS, NIS
	Lager secundair	23.4 % (1998-99)	24 % (1998)	
	Hoger secundair	30.6 % (1998-99)) 16 % (1998)	
	Hoger onderwijs	18.7 % (1998-99)		
werkloosheid	werkloosheidsgraad	man	vrouw	VDAB
		5.06%(juli 2000)	9.51%(juli 2000)	

De demografische ontwikkeling vertoont een stabilisatie van het aantal inwoners in het Vlaams Gewest naast een stijgende levensverwachting van de bevolking. Hoe omgaan met deze veroudering van de bevolking is een belangrijk maatschappelijk thema.

In Vlaanderen zijn voor een verouderende bevolking de ontwikkeling van thema's als mobiliteit, sociale leefbaarheid, zelfredzaamheid (individu, wijk, gemeente, regio,...) en de uitbouw van mogelijkheden tot creativiteit en integratie in het maatschappelijk leven belangrijk. Een platteland dat zijn sociale ordening meer afstemt op de zwakkeren (kinderen, bejaarden, gehandicapten, armen,...) in de samenleving kan tegelijk de kwaliteit voor de andere gebruikers verbeteren. Tussen 1990 en 1999 steeg de levensverwachting van de Vlaamse bevolking voor mannen met 2,2 jaar en voor vrouwen met 0,8 jaar.

Via een aantal demografische gegevens op niveau arrondissement en gerangschikt op basis van % bebouwde oppervlakte, kan een zekere indicatie gegeven worden van de demografische situatie in de iets meer landelijke of stedelijke gebieden.

TABEL : KENGETALLEN PER ARRONDISSEMENT (BRON APS)

Regio / Arrondissement	% opp. bebouwd (1995)	bevolkdichth (1999)	bevolking 1991	bevolking 1999	gem.jl groei 91-99 (1)	aandeel 60+ 1991 (2)	aandeel 60+ 1999 (2)	ouderdom coëfficiënt 1991 (3)	ouderdom coëfficiënt 1998 (3)
Vlaanderen	15	438	5.768.925	5.926.838	3.0	20.05	21.95	80.6	94.1
Diksmuide	7.3	132	47.309	48.058	2.0	21.68	23.49	83.0	96.1
Veurne	8.7	204	53.183	56.136	6.9	24.38	27.52	103.7	127.4
Ieper	8.9	189	104.066	104.357	0.4	21.73	22.99	83.0	94.8
Eeklo	9.2	237	78.931	79.463	0.9	21.87	23.85	95.9	110.9
Tongeren	10.2	299	182.157	189.199	4.9	17.15	19.67	65.0	82.4
Maaseik	11.4	245	202.566	217.411	9.1	13.84	17.19	43.3	60.7
Oudenaarde	12.1	273	112.374	114.135	2.0	23.03	23.77	97.9	106.2
Oostende	12.9	487	137.856	141.756	3.6	23.67	26.35	106.8	123.7
Brugge	13.6	408	264.093	270.096	2.9	21.05	23.54	88.8	104.3
Turnhout	13.7	298	383.179	404.441	6.9	16.51	19.23	59.5	77.3
Leuven	13.7	390	432.842	455.267	6.5	20.65	21.87	87.8	99.7
Tielt	14.6	266	86.045	87.731	2.5	20.37	22.37	78.2	91.4
Sint-Niklaas	15.6	471	215.903	223.337	4.3	19.28	20.91	76.1	86.9
Hasselt	16.3	421	365.712	380.881	5.2	16.01	19.16	55.8	77.2
Aalst	16.6	557	258.674	262.043	1.7	20.95	23.03	91.6	109.3
Gent	17.2	523	487.220	494.440	1.9	21.13	22.36	90.6	99.1
Dendermonde	17.5	543	182.691	186.284	2.5	19.72	21.61	80.8	94.3
Halle-Vilvoorde	17.8	589	537.859	556.321	4.3	20.03	21.92	79.9	91.8
Mechelen	19.5	598	295.883	305.156	3.9	21.73	22.98	93.7	102.0
Roeselare	20.3	518	137.860	140.416	2.3	20.06	22.52	79.1	93.9
Antwerpen	22.0	929	926.105	931.369	0.7	21.84	23.11	91.1	100.3
Kortrijk	22.7	689	276.417	278.541	1.0	19.83	22.11	76.3	91.2

(1) gemiddelde jaarlijkse groei (1991-1999) in promille

(2) bevolking 60jaar en meer / totale bevolking

(3) ouderdomscoëfficiënt = bevolking 65+ t.o.v. bevolking 0-14 jaar

2.1.7.2 WERKEN OP HET PLATTELAND

De werkgelegenheid in Vlaanderen concentreert zich voor 80% in het verstedelijkt gebied. In de meer landelijke gebieden woont 40% en werkt 20% van de bevolking. Vooral de tertiaire sector kent een ontwikkeling op de bedrijventerreinen in de landelijke gemeenten.

De tewerkstelling in de landbouw en in de industrie vertoont eerder een dalende trend.

Verblijfsrecreatie en toerisme zijn naast een belangrijke bron van werkgelegenheid ook ruimtelijk gezien in expansie. Bij de 17.500 ha die nu volgens de gewestplannen voor recreatie voorzien zijn is volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen tegen 2007 een uitbreiding met 1000 ha gepland. Daarnaast opent de valorisatie van de boerderijen die niet meer voor landbouwuitbating wenselijk of geschikt zijn mogelijkheden voor reconversie. Het behoud van een economische drager voor het landelijk cultureel patrimonium is daarbij een bijkomende bekommernis.

2.1.7.2.1 Arbeidsmarkt –Vlaams Gewest

TABEL ARBEIDSMARKTINDICATOREN VLAAMSE GEWEST1998 (BRON VRIND99)

	leeftijd	activiteitsgraad(%)	werkzaamheidsgraad	werkloosheidsgraad
mannen	15-24	36.9	34.0	7.8
	25-49	94.2	90.7	3.6
	50-64	52.3	50.1	4.1
	15-64	73.0	70.0	4.1
vrouwen	15-24	30.3	26.7	11.7
	25-49	75.7	70.4	6.9
	50-64	23.8	22.4	6.1
	15-64	53.9	50.0	7.3
totaal	15-24	33.7	30.5	9.6
	25-49	85.1	80.8	5.1
	50-64	38.0	36.2	4.7
	15-64	63.6	60.1	5.5

activiteitsgraad = aantal actieven op de arbeidsmarkt per 100 inwoners op beroepsactieve leeftijd

werkzaamheidsgraad = aantal personen met een betrekking t.o.v. de bevolking op beroepsactieve leeftijd

werkloosheidsgraad = aantal werklozen op de beroepsbevolking

De Vlaamse activiteitsgraad (63.6%) ligt lager dan het gemiddelde van de Europese Unie (67.8%). Aan de basis van dit lage Vlaamse cijfer ligt o.m. de late intrede op de arbeidsmarkt door de jongeren (door de langere leerplicht) en een vervroegde uittrede door de ouderen (brugpensioering). De arbeidsmarktparticipatie in Vlaanderen concentreert zich echter in de leeftijdsklasse 25-49 jaar (85.1%), wat hoger is dan het gemiddelde van de EU (82.9%).

De werkzaamheid in Vlaanderen verschilt sterk naar leeftijd en geslacht, maar is vooral geconcentreerd binnen de leeftijdsklasse 25-49 jaar.

TABEL WERKLOOSHEIDSGRAAD PER REGIO TOESTAND JULI 2000 (BRON VDAB)

regio	mannen (%)	vrouwen (%)	totaal (%)
totaal Vlaanderen	5.06	9.51	6.96
Totaal provincie Antwerpen	6.07	10.54	7.94
Antwerpen/Boom	7.29	10.88	8.79
Mechelen	5.13	8.63	6.62
Turnhout	4.15	11.24	7.07
Totaal provincie Vlaams-Brabant	3.76	6.49	4.98
Leuven	4.48	7.36	5.75
Vilvoorde	3.15	5.79	4.35
Totaal provincie West-Vlaanderen	3.97	7.88	5.63
Brugge	4.36	7.96	5.92
Kortrijk/Roeselare	3.22	7.13	4.87
Oostende/Ieper	4.83	8.99	6.57
Totaal provincie Oost-Vlaanderen	5.52	9.79	7.35
Aalst/Oudenaarde	4.59	9.01	6.51

Gent	6.70	10.86	8.50
Sint-Niklaas/Dendermonde	4.71	8.96	6.50
Totaal provincie Limburg	5.33	13.50	8.73
Hasselt	5.49	13.88	8.98
Tongeren	4.88	12.40	8.00

(aantal ingeschreven niet-werkende werkzoekenden jonger dan 65 jaar in % van de beroepsbevolking jonger dan 65 jaar)

De totale werkloosheid in Vlaanderen kent regionale verschillen. De laagste werkloosheidscijfers situeren zich in een groot deel van West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. De hoogste werkloosheid daarentegen is terug te vinden in de provincie Limburg, de regio Gent en een deel van de Provincie Antwerpen.

De werkloosheid bij vrouwen is overal hoger dan bij mannen en de regionale verschillen zijn analoog aan de deze van de totale werkloosheid.

TABEL SAMENSTELLING WERKGELEGENHEID PER HOOFDSECTOR 1997 (BRON VRIND 99)

	loontrekkenden		zelfstandigen		totaal	
	aantal	%aandeel	aantal	%aandeel	aantal	%aandeel
primaire sector	26.048	1.4	40.886	11.3	66.934	3.0
secundaire sector	570.682	31.0	72.405	19.9	643.087	29.2
tertiaire sector	668.522	36.3	200.165	55.1	868.687	39.4
quartaire sector	571.763	31.0	48.416	13.3	620.179	28.1
onbekend	5.252	0.3	1.499	0.4	6.751	0.3
algemeen totaal	1.842.367	100	363.371	100	2.205.683	100

In de primaire sector is de meerderheid van de Vlaamse land- en tuinbouwers zelfstandige. De secundaire sector biedt vooral werkgelegenheid in de bouwnijverheid en de vervaardiging van dranken, voeding en tabak. De tertiaire sector is zowel bij de loontrekkenden als de zelfstandigen de grootste jobleverancier. Distributie en verhuur is de koploper bij de zelfstandigen, groothandel en bemiddeling bij de loontrekkenden. Binnen de quartaire sector vormen onderwijs en maatschappelijke dienstverlening de voornaamste subsectoren.

De loontrekkende arbeid blijft aangroeien dankzij de uitbreiding van het aantal arbeidsplaatsen in de dienstensector die het verlies aan banen in de secundaire sector meer dan compenseert. Hierdoor is de industrie niet langer de belangrijkste leverancier, maar is dit sedert begin jaren negentig de tertiaire sector. Ook de zelfstandige werkgelegenheid blijft toenemen; weliswaar aan een lager tempo dan in de eerste helft van de jaren negentig.

Via een aantal gegevens i.v.m. de arbeidsmarkt op niveau arrondissement en gerangschikt op basis van % bebouwde oppervlakte, kan een zekere indicatie kan gegeven worden van de situatie in de iets meer landelijke of stedelijke gebieden.

TABEL : KENGETALLEN PER ARRONDISSEMENT (BRON APS)

Regio / Arrondissement	% opp. bebouwd (1995)	bevolkdichth (1999)	werkgelegenheidsgraad 1998 (1)	secundarisering sgraad 1998 (2)	tertiarisering sgraad 1998 (3)	tewerkst. hoogtechn.sect. 1998 (4)
Vlaanderen	15	438	52.83	16.00	36.08	6.2
Diksmuide	7.3	132	37.24	12.62	23.93	1.2
Veurne	8.7	204	50.00	10.93	38.48	1.69
Ieper	8.9	189	49.33	17.94	30.66	5.44
Eeklo	9.2	237	37.87	12.14	25.03	1.82

Tongeren	10.2	299	34.84	3.13	21.50	1.68
Maaseik	11.4	245	43.68	17.43	25.46	2.92
Oudenaarde	12.1	273	47.80	22.68	24.38	3.35
Oostende	12.9	487	42.81	7.92	34.54	3.96
Brugge	13.6	408	55.14	12.70	41.81	6.05
Turnhout	13.7	298	50.49	20.63	29.09	7.28
Leuven	13.7	390	43.99	7.75	35.63	4.29
Tielt	14.6	266	54.92	31.29	22.20	2.82
Sint-Niklaas	15.6	471	45.71	14.06	31.13	3.81
Hasselt	16.3	421	63.20	21.41	39.79	11.08
Aalst	16.6	557	36.72	10.87	25.76	2.50
Gent	17.2	523	60.83	17.96	42.21	6.83
Dendermonde	17.5	543	38.67	14.87	23.22	2.74
Halle-Vilvoorde	17.8	589	54.69	10.74	43.66	7.50
Mechelen	19.5	598	50.33	16.96	32.58	8.74
Roeselare	20.3	518	61.57	25.88	34.56	6.35
Antwerpen	22.0	929	64.55	17.06	47.21	9.10
Kortrijk	22.7	689	61.98	25.55	36.02	5.07

(1) RSZ totaal / bevolking 20-64 (gemiddelde)

(2) RSZ secundaire sector / bevolking 20-64 (gemiddelde)

(3) RSZ tertiaire sector / bevolking 20-64 (gemiddelde)

(4) bezoldigde tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren / bevolking 20-64 (gemiddelde)

2.1.7.2.2 Tewerkstelling in de landbouw

Hoewel de economische impact van de landbouw daalt (in termen van % BNP en tewerkstelling), is landbouw voor het platteland nog steeds economisch erg belangrijk en vormt ze de belangrijkste behoeder en vormgever van de open ruimte op het platteland.

De tewerkstelling in de landbouw vertoont reeds jaren een dalende trend zonder dat dit globaal aan de kwantiteit of de kwaliteit van de productie te merken is. De sociaal-economische waardering van de factor arbeid in het agrarisch productieproces is in de huidige land- en tuinbouw teveel ondergeschikt aan het maximaliseren van de productiefunctie.

Door noodzakelijke natuur- en milieumaatregelen zoveel mogelijk te realiseren op basis van een betere valorisatie van de factor arbeid komt een beleid in beeld dat directer kan inspelen op de behoeften van de jonge land- en tuinbouwers en op het behoud van hun tewerkstelling.

De belangrijke vraag naar werkkrachten in de bouwsector, de industrie en diensten werd de laatste 50 jaar (onder andere vanuit de primaire sector) toegeleverd. Daarnaast vergrootte de reële verlaging van de landbouwprijzen de druk tot specialisatie, schaalvergroting en productiviteitsstijging die vooral door extra mechanisatie en bijkomende investeringen gerealiseerd werd.

Een gedeeltelijke verschuiving van productie en verwerking van de hoeve, naar loonwerk en naar de toeleverende en verwerkende industrie stimuleerde en ondersteunde deze evolutie. Het land- en tuinbouwbedrijf verloor daardoor teveel van zijn zelfstandigheid gebaseerd op meer stabiliteit, diversiteit en verwevenheid van zijn activiteiten met het maatschappelijk gebeuren.

In 1998 bedroeg de totale tewerkstelling in land- en tuinbouw een 78.000 eenheden, dit is een daling tegenover 1990 van ongeveer 10.000 eenheden. De daling was relatief groot in de provincies Oost-Vlaanderen en Limburg. In West-Vlaanderen was de daling minder

uitgesproken door de intensificatie van de productie, met name door de opkomst van de groenteteelt in open lucht en van de intensieve niet-grondgebonden veehouderij.

De daling van het aantal bedrijfsleiders, die in heel Vlaanderen wordt waargenomen, is zowel oorzaak als gevolg van de vermindering van het aantal landbouwbedrijven. De vermindering van het aantal arbeidskrachten wordt verklaard door enerzijds de daling van het aantal bedrijven en anderzijds door de lagere arbeidsbezetting per bedrijf.

Omwille van het seizoensgebonden karakter van land- en tuinbouw, wordt in drukke perioden noodzakelijkerwijs beroep gedaan op tijdelijke arbeidskrachten. Daarnaast wordt de Vlaamse land- en tuinbouw ook gekenmerkt door het voorkomen van de zogenaamde gelegenheidsbedrijven, vaak kleinere bedrijven die in nevenberoep worden uitgebaat.

De groep deeltijdse landbouwers houdt de laatste jaren kwantitatief goed stand. De bestendige doorstroming van voltijds naar deeltijdse tewerkstelling wijst op de verzwakte economische basis van de landbouw in Vlaanderen. Vaak treedt een situatie op waarbij het landbouwbedrijf, bij de generatiewisseling door één van de kinderen in nevenberoep op een eerder extensieve wijze wordt verder gezet, ofwel gaat na modernisering en arbeidsrationalisatie één van de partners uit werken om het gezinsinkomen aan te vullen.

De werkgelegenheid in de primaire sector varieert op het platteland van 35 % in het sterk landelijke gebied van de Westhoek tot 0,5 % in de stadsrand van Brussel, Antwerpen, Gent en Kortrijk. Gemiddeld maakt de werkgelegenheid in de land- en tuinbouw 3,3 % uit van de totale werkgelegenheid in Vlaanderen .

2.1.7.2.3 Tewerkstelling in de agro-industrie

De raming van de tewerkstelling in het agrobusiness-complex (ABC) is gebaseerd op de cijfers van de Nationale Raad voor het Bedrijfsleven zoals opgenomen in SELES (ALT 1998). Deze werkgelegenheid is bepaald op basis van sectoren die rechtstreeks met de primaire productie verbonden zijn (land- en tuinbouw, loonwerk, maalterijen, vleesverwerking, brouwerijen, distributie, stallenbouw,). Het deel van de tewerkstelling bijvoorbeeld in de dienstensector of de staal- en energiesector die haar grondslag vindt in de primaire productie is niet opgenomen in deze raming.

Door een interne verrekening wordt de tewerkstelling in het ABC uitgesplitst naar de verschillende primaire producties. Een gemiddelde tewerkstelling in arbeidsjaren voor de periode 93-95 in het ABC wordt weergegeven in navolgende tabel.

TABEL : WERKGELEGENHEID IN ARBEIDSJAREN IN HET AGROBUSINESS-COMPLEX PERIODE 1993-1995

Sector	Arbeidsjaren 1993-1995	Percentage
Rundveehouderij	65.700	42,3
Varkenshouderij	22.500	14,5
Pluimveehouderij	9.000	5,79
Akkerbouw	23.000	14,8
Groenten en fruit	17.700	11,4
Glastuinbouw	14.400	9,72
Boomkwekerij	3.000	1,93
Totaal	155.300	100

Bron : SELES 1998

Een voorzichtige raming geeft een totaal werkvolume van 155.300 arbeidsjaren in het agrobusiness-complex.

Het laatste verslag over de economische ontwikkeling in de Belgische voedingsindustrie van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (Brussel, 24 juni 1999) geeft de ontwikkeling van de tewerkstelling voor die sectoren die in eerste instantie belangrijk zijn in het kader van het plattelandsbeleid weer (zie tabel).

TABEL: WERKGELEGENHEID NAAR SUBSECTOR IN DE BELGISCHE VOEDINGSINDUSTRIE

SUBSECTOR	1992	1997	97/92
Productie en verwerking van vlees en vleesproducten	13.029	13.908	1,067
Verwerking en conservering van aardappelen	747	1.459	1,953
Verwerking en conservering van groente	3.929	3.855	0,981
Zuivelfabrikanten en kaasmakerijen	7.394	6.114	0,826
Maalderijen	1.424	1.271	0,892
Vervaardigen van veevoeders	3.864	3.281	0,849
Vervaardigen van suikers	2.133	1.686	0,790
Vlasvezelbereiding	360	276	0,766
<i>Totaal</i>	<i>32.880</i>	<i>31.850</i>	<i>0,970</i>

BRON: bijzondere raadgevende commissie voor de voeding, op RSZ-basis en eigen informatie.

2.1.7.2.4 Totale tewerkstelling

De werkgelegenheid in Vlaanderen concentreert zich voor 80% in de verstedelijkte gebieden (Stadsgewesten in termen van het RSV). In de overige, meer landelijke gemeenten waar 40% van de bevolking woont, is in de industrie en vooral de tertiaire sector een goede 20 % van de werkgelegenheid gevestigd.

Kiezen voor bijkomende weinig milieubelastende en ruimtelijk inpasbare activiteiten op het platteland kan mogelijkheden bieden tot sociaal- economische verbreding, via de creatie van innoverende tewerkstellingskansen op het platteland, zoals de ontwikkeling van zachte recreatie, hoevertoerisme, telewerk, hoeverkoop of zorgfuncties al dan niet in combinatie met de ontwikkeling van landbouw- en natuuractiviteiten. Centraal staat hierbij de ruimtelijke bundeling van activiteiten en de verbetering van de kwaliteit van werken, wonen en recreëren op het platteland en in de regio.

Het behoud van de landschappelijke, agrarische en natuurlijke waarden staat hierbij voorop. Het bieden van een duurzame economische en ecologische onderbouwing door een duurzame verbreding van de activiteiten op het platteland is hierbij essentieel.

Het RSV streeft er naar om een verdere spreiding van de werkgelegenheid tegen te gaan, analoog aan de keuze om het wonen meer te bundelen. Zo wordt voorzien dat voor 80-85% van de oppervlakte aan nieuwe bedrijventerreinen enkel nog plaats is in de economische knooppunten en voor 15-20 % op lokale bedrijventerreinen.

De functietoewijzing wordt in Vlaanderen vooral gebaseerd op de aanwezigheid en de uitbouw van poorten (havens, stations, luchthavens) en trajecten als motor van ontwikkeling. De lijninfrastructuur doet dienst als bindmiddel, integratiekader en basis voor lokalisatie van activiteiten in het hinterland.

Zowel naar het aanleveren van voldoende open ruimte (o.a. voor infrastructuur en havengebonden industriële activiteiten), de ontwikkeling van primaire, secundaire en tertiaire activiteiten als naar de verdere (goederen) behandeling stroomopwaarts en stroomafwaarts van de poorten is een wederzijdse integratie en afstemming van economische functies noodzakelijk, waarbij het platteland maar kon overleven door op vlak van ruimtelijke ordening een flexibele houding aan te nemen.

In het verleden is daarbij slordig omgesprongen met de waardering, de toewijzing en het ecologisch beheer van de beperkt beschikbare open ruimte.

2.1.7.3 RECREATIE EN TOERISME OP HET PLATTELAND

Op de gewestplannen is momenteel voor recreatie 17.500 ha ingekleurd, en wordt naar 2007 een bijkomende ruimte van 1.000 ha voorzien. In Vlaanderen is het verblijfstoerisme in belangrijke mate een binnenlandse activiteit, waarbij de hierna volgende ontwikkelingen worden vastgesteld:

- Een toename van het aantal overnachtingen op het platteland, zowel voor korte als nevenvakanties o.a. door uitbouw van kleinschalige logies en recreatiemogelijkheden.
- De kust verliest marktaandeel in dit segment, alhoewel ze, dankzij de mogelijkheden van het hinterland het grootste deel van de markt behoudt.
- Het verblijfstoerisme is bijv. in de Kempen, inclusief het Maasland, vooral gericht op de natuur, het dagtoerisme is meer gericht op landelijke zachte recreatie, stedelijk-, cultureel- en pretparkbezoek.

Er zijn vanuit de trends in het vakantiegedrag voldoende aanduidingen van een toegenomen belangstelling voor een vakantie in het landelijk gebied, inclusief voor het specifiek aanbod van hoeve- en plattelandstoerisme.

Recreatie & toerisme maken in heel veel Europese plattelandsregio's reeds deel uit van de hefboomthema's binnen de diversificatie van de rurale economie. De verhoogde aandacht voor belevingskwaliteit, natuur en milieu, het ruraal erfgoed en lokale voedings- en drankspecialiteiten liggen hiervan aan de basis. Het Vlaamse regeerbeleid stelt zich tot doel een competitief en kwalitatief ruraal toeristisch product in Vlaanderen uit te bouwen, met aandacht voor regiospecifieke mogelijkheden.

Ook het hoeve- en plattelandstoerisme neemt uitbreiding, waarbij meer en meer wordt ingespeeld op de wensen van de "gasten" bij de uitwerking van verblijfsformules.

Een goed evenwicht tussen landbouw, natuur en landschap (met inbegrip van het cultuurpatrimonium) staat borg voor een platteland met een grote belevingswaarde en herkenbaarheid.

Deze streekidentiteit is een conditie om de potenties van projecten, zoals onder meer hoevetoerisme, natuur- en landschapsgericht toerisme, voluit te kunnen benutten.

Initiatieven die uitgaan van de kwaliteiten van een streek en deze zo mogelijk nog versterken, beantwoorden aan het concept van duurzame plattelandsontwikkeling. Aan deze ontwikkeling van het platteland heeft het landbouwstructuurbeleid tot dusver veel te weinig bijgedragen ten gevolge van een niet aflatende benadering vanuit een strikt landbouweconomische invalshoek. De valorisatie van traditionele landelijke bedrijfsgebouwen, die in landbouw en nijverheid hun functionaliteit verloren hebben, betekent een ondersteuning voor het behoud van het landelijk cultureel patrimonium.

2.2 RESULTATEN LEADER-II IN VLAANDEREN

Hoewel het Leader-II-initiatief officieel liep over de periode 1994-1999, werd de uitvoering van Leader-II binnen Vlaanderen slechts effectief aangevat vanaf 1998. Daar de definitieve Vlaamse programma's zeer laattijdig werden ingediend en pas in december 1997 werden goedgekeurd door de Europese Commissie, was de looptijd van het initiatief eerder beperkt. Ondanks deze laattijdige goedkeuring, werd in de periode 1998-1999 alles in het werk gesteld om binnen de voorziene periode nog zo veel mogelijk van het programma te kunnen realiseren. Zo konden nog een groot aantal projecten tijdig worden opgestart die, zoals voorzien, in de loop van 2001 zullen beëindigd worden.

Teneinde Leader+ (2000-2006) optimaal te kunnen toepassen binnen een langere uitvoeringsperiode, werd er binnen het Vlaamse Gewest in eerste instantie voor gezorgd dat de diverse stappen in het besluitvormingsproces van de tot standkoming van het programma tijdig werden doorlopen, zodat het Leader+ programma binnen de voorziene termijn kon worden ingediend. Wat betreft de uitvoering zijn voor Leader+ met betrekking tot de diverse onderdelen termijnen voorzien (b.v. voor indiening ontwikkelingsplannen/samenwerkingsprojecten, selectie, ...), waardoor de uitvoering van Leader+ binnen Vlaanderen beter over de ganse officiële Leader+ periode (2000-2006) kan gespreid worden.

Binnen Vlaanderen wordt/werd het communautair initiatief Leader-II in twee gebieden uitgevoerd; nl. in de Westhoek in de provincie West-Vlaanderen en in het Meetjesland in Oost-Vlaanderen.

Westhoek

Bij beschikking C(97) 3740 van de Europese Commissie van 12 december 1997 inzake de toekenning van bijstand uit het EOGFL, Afdeling Oriëntatie, het EFRO, en het ESF voor een operationeel programma in het kader van het communautaire initiatief Leader-II ten behoeve van gebieden van doelstelling 5b in de regio Westhoek (België), werd het programma voor de Westhoek goedgekeurd. Deze beschikking werd gewijzigd bij beschikking C(1999) 3792 van de Commissie van 15 november 1999.

De totale EU-bijstand werd vastgesteld op maximaal 1.814.304 euro (EOGFL : 994.123 euro en EFRO 820.181 euro). In tegenstelling tot het oorspronkelijke financieringsplan, werd enkel nog beroep gedaan op bijstand uit het EOGFL, afdeling Oriëntatie en het EFRO; en niet meer uit het ESF.

Hoewel de Leader-II officieel over de periode 1994-1999 liep, werd het programma in de Westhoek pas vanaf 1998 uitgevoerd. In totaal werden 110 projecten goedgekeurd, waarbij voor 117,5 miljoen BEF steun werd toegekend (EU 61,6 miljoen BEF; Vlaanderen 41,4 miljoen BEF; Provincie West-Vlaanderen 14,5 miljoen BEF). Er werd gebruik gemaakt van de mogelijkheid voorzien in de mededeling van de EU om maximaal 10% van de middelen in te zetten in niet-5b-Leader-II Westhoekgemeenten.

Binnen de maatregel 'Ontwikkeling van professionele deskundigheid en begeleiden van lokale economische initiatieven' hebben de projecten betrekking op begeleidingsprojecten m.b.t. toerisme, landbouw en economie.

Onder de voorziene maatregel 'Het ondersteunen van het concreet opstarten van nieuwe lokale economische activiteiten (opstarten van nieuwe economische initiatieven of het uitbouwen en diversifiëren van bestaande lokale economische initiatieven)', werden allerhande projecten ingediend vanuit diverse sectoren. Binnen de landbouwsector situeerden de projecten zich hoofdzakelijk rond verbreding van de landbouw (bezoekboerderijen, hoeveroerisme, productie hoeveproducten met thuisverkoop,...) en vernieuwing (teelten, productiesystemen,...). In de toeristisch-recreatieve sector werden projecten uitgevoerd rond promotionele initiatieven en evenementen, musea en kleinschalige attractiepunten, belevingstochten en arrangementen, en verblijfsaccommodatie (vakantiewoningen, kamers met ontbijt,...). Tenslotte zijn er nog projecten rond nieuwe plattelandsfuncties en initiatieven binnen de economische sector (kunst en cultuur, sociaal-economisch, rendabilisering dorpswinkels,...).

Binnen de derde maatregel van het programma 'Deelname aan transnationale samenwerking' kaderde een project betreffende een samenwerking met buitenlandse Leader-regio's rond folkmuziek.

Binnen de maatregel 'Informatie en informatienetwerken' – 'beheer – technische bijstand van het operationeel programma' kadert het Permanent Secretariaat van het Leader-programma, alsook de ex-post evaluatie van het programma.

Meetjesland

Bij beschikking C(97) 3739 van de Europese Commissie van 12 december 1997 inzake de toekenning van bijstand uit het EOGFL, Afdeling Oriëntatie, het EFRO, en het ESF voor een operationeel programma in het kader van het communautaire initiatief Leader-II ten behoeve van gebieden van doelstelling 5b in de regio Meetjesland (België), werd het programma voor het Meetjesland goedgekeurd. Deze beschikking werd gewijzigd bij beschikking C(1999) 3214 van de Commissie van 11 oktober 1999.

De totale EU-bijstand werd vastgesteld op maximaal 1.125.885 euro (EOGFL : 577.995 euro en EFRO 547.890 euro). In tegenstelling tot het oorspronkelijke financieringsplan, werd enkel nog beroep gedaan op bijstand uit het EOGFL, afdeling Oriëntatie en het EFRO; en niet meer uit het ESF.

Hoewel de Leader-II officieel over de periode 1994-1999 liep, werd het programma in het Meetjesland pas vanaf 1998 uitgevoerd. In totaal werden 53 projecten goedgekeurd, waarbij voor 90 miljoen BEF steun werd toegekend (EU + Lidstaat).

Binnen maatregel 'Ontwikkeling van professionele deskundigheid en begeleiden van lokale economische initiatieven' waren de projecten begeleidingsprojecten m.b.t. toerisme, landbouw en economie.

Onder de maatregel 'Het ondersteunen van het concreet opstarten van nieuwe lokale economische activiteiten (opstarten van nieuwe economische initiatieven of het uitbouwen en diversifiëren van bestaande lokale economische initiatieven)' werden allerhande projecten ingediend vanuit diverse sectoren. De agro-economische projecten hadden voornamelijk betrekking op verbreding en vernieuwing binnen de landbouwsector : hoeveproducten met thuisverkoop, nieuwe teelten en teelttechnieken,... Binnen de economische projecten hadden

de initiatieven betrekking op zeer uiteenlopende onderwerpen; o.m. nieuwe productielijnen en -technieken, verkooppunten streekproducten, ...

Binnen de maatregel 'Voor de streek innoverende landschapsvalorisatie en recreatief/toeristische ontwikkeling' werden uiteenlopende projecten uitgevoerd rond o.a. promotionele initiatieven en evenementen, kleinschalige attractiepunten, arrangementen, verblijfsaccommodatie....

Voor de maatregel 'Deelname aan transnationale samenwerking', werden twee projecten goedgekeurd. Eén project betreft een samenwerking met buitenlandse Leader-regio's voor de opmaak van een kookboek. In het tweede project wordt gewerkt rond een netwerk landschapsmarketing.

Binnen de 'Informatie en informatienetwerken' – 'beheer – technische bijstand van het operationeel programma' kaderen de Programma Management Eenheid van het Leader-programma en de ex-post evaluatie van de uitvoering van het programma.

2.3 SWOT-ANALYSE

In het kader van de ex ante evaluatie werd door de evaluator een SWOT-tabel opgesteld op basis van de beschrijving van de algemene situatie.

Een eerste deel van de tabel geeft de sterkten en zwakten van het Vlaamse platteland. Deze sterkten en zwakten geven aan op welke vlakken de economische, sociale en ecologische ontwikkeling op het platteland goed scoort, en op welke punten dit minder het geval is. Hieruit kan afgeleid worden waar de nadruk voor een beleid voor plattelandsontwikkeling dient te liggen.

Sterkten	Zwakten
<u>Economische ontwikkeling: leefbaarheid land- en tuinbouw</u> - productieve landbouw - actief in bedrijfstakken waar Europa het minst regulerend optreedt - hoog technologisch niveau, kapitaalintensief - goed georganiseerde afzetkanalen	<u>Economische ontwikkeling: Leefbaarheid land- en tuinbouw:</u> - versnippering landbouwareaal - hoge grondprijzen - kleine schaal - sterke externe afhankelijkheid - toegevoegde waarde verschuift naar toelevering en verwerking - toegevoegde waarde beperkt
<u>Economische ontwikkeling: andere sectoren</u> - toeristisch potentieel door natuur, rust en ruimte - toegenomen belangstelling voor recreatie en vakantie op het platteland	<u>Economische ontwikkeling: andere sectoren</u> - lokale werkgelegenheid eerder laag
<u>Sociale ontwikkeling:</u> Geen ontvolking platteland: - platteland goed ontsloten via de weg - stedelijke centra nooit veraf - Aantrekkelijk wonen o.w.v. natuur, rust en ruimte	<u>Sociale ontwikkeling:</u> - Wonen te weinig geconcentreerd in kernen, waardoor aanbod openbaar vervoer en lokale voorzieningen beperkt is - Sociaal isolement van met name senioren
<u>Ecologische ontwikkeling</u> - gevarieerd landschappelijk aanbod	<u>Ecologische ontwikkeling</u> - landschap staat onder druk (transport, verstedelijking, landbouw)

De economische betekenis van het platteland is niet gering. Vooreerst is er de landbouw. De Vlaamse landbouw wordt gekenmerkt door een hoge graad van productiviteit, veel variatie in bedrijfstypes, een goed georganiseerde bedrijfskolom. Zwaktes zijn echter de kleine schaal, de afstand tussen producent en consument, en de sterke externe afhankelijkheid (voor o.m. prijzen, kapitaalverstrekking). De traditionele functie van de landbouw als voedselleverancier staat dan ook onder druk.

Het aandeel van de landbouw in de rurale economie gaat achteruit. Het plattelandsbeleid kan dan ook niet voorbijgaan aan de andere economische sectoren. Het platteland biedt ook ruimte voor plaatsgebonden activiteiten als recreatie en toerisme. Deze activiteiten bieden nieuwe kansen op tewerkstelling op het platteland. Maar op dit ogenblik zijn deze activiteiten nog onvoldoende ontwikkeld ondermeer omdat de regelgeving hierin beperkend is.

Uit de analyse blijkt dat wonen op het platteland in Vlaanderen niet direct een probleem vormt. Wonen op het platteland is aantrekkelijk omwille van de aanwezigheid van water, natuur, rust en ruimte. Bovendien is het platteland vrij goed ontsloten via de wegen, en zijn de stedelijke centra nooit veraf. De ontvolking van het platteland die zich in sommige andere landen voordoet, is dan ook niet kenmerkend voor het Vlaamse platteland. Integendeel, het platteland ondervindt een toegenomen druk vanuit de steden. Een zwakte is wel dat het platteland onvoldoende in kernen geconcentreerd is, waardoor de bereikbaarheid met het openbaar vervoer en het lokaal voorzieningenniveau beperkt zijn.

Kansen	Bedreigingen
<u>Economische ontwikkeling: leefbaarheid land- en tuinbouw</u> <ul style="list-style-type: none"> - Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) kiest voor beter gestructureerd agrarisch gebied - Specialisatie en rationalisatie (bijv. glastuinbouw, intensieve veehouderij) - Toegevoegde waarde voedselvoorzieningsfunctie verhogen door kortere afzetcircuits, streekgebonden producten - Verwevenheid: diversificatie van het takenpakket: nieuwe functies zoals hoefveterisme, landschapszorg ... - ketenversterking en tracering 	<u>Economische ontwikkeling: leefbaarheid land- en tuinbouw</u> <ul style="list-style-type: none"> - RSV : geen uitbreiding landbouwgrond - Gebrek aan mestafzetmogelijkheden - Eisen op het vlak van dierenwelzijn, intrinsieke kwaliteit, sanitaire voorwaarden vereisen aanpassingen in structuur en productiemethodes - Prijsdruk o.w.v. mondialisering
<u>Economische ontwikkeling: andere sectoren</u> <ul style="list-style-type: none"> - aantrekken van andere economische actoren in plattelandsgebieden (verblijfsrecreatie, toerisme) biedt nieuwe kansen op tewerkstelling 	<u>Economische ontwikkeling: andere sectoren</u>
<u>Sociale ontwikkeling</u> <ul style="list-style-type: none"> - Dorpseigenheid 	<u>Sociale ontwikkeling</u> <ul style="list-style-type: none"> - druk vanuit steden doet leefkwaliteit afnemen
<u>Ecologische ontwikkeling</u> <ul style="list-style-type: none"> - uitbouw natuurgebieden, bevordering biodiversiteit - verwevenheid natuur en landbouw 	<u>Ecologische ontwikkeling</u> <ul style="list-style-type: none"> - ruimtelijke versnippering, vermessing en verdroging vormen gevaar voor biodiversiteit - toenemende verstedelijking - gevaar voor overrecreatie

Het tweede deel van de SWOT-tabel biedt dan een overzicht van de kansen en bedreigingen voor de ontwikkeling van het Vlaamse platteland. De kansen geven een aantal mogelijke richtingen om de doelstellingen te realiseren, terwijl de bedreigingen een aantal factoren opnoemen die het implementeren van een strategie bemoeilijken.

Wegens de beperkte schaal en de versnippering van de gronden is het streven naar lagere kosten via schaalvoordelen geen optie voor de Vlaamse land- en tuinbouw. Kansen voor de landbouw liggen eerder in specialisatie (bijv. glastuinbouw) of de intensieve veehouderij. Deze laatste kampt echter ook met een bedreiging, namelijk het gebrek aan mestafzetmogelijkheden. Andere kansen voor de Vlaamse land- en tuinbouw liggen in het verhogen van de toegevoegde waarde (door bijv. kortere afzetcircuits of streekgebonden producten) en de diversificatie van het takenpakket. Kansen op economische ontwikkeling situeren zich ook buiten de landbouw. Vooral op het vlak van plaatsgebonden activiteiten, zoals recreatie en toerisme, zijn er diverse mogelijkheden. De verwevenheid van natuur en landbouw, of de uitbouw van natuurgebieden bieden opportuniteiten voor een ecologische ontwikkeling. Op dit vlak zijn er echter ook talrijke

bedreigingen, namelijk de ruimtelijke versnippering, de toenemende verstedelijking of het gevaar van overrecreatie.

3. EVALUATIE VOORAF

Het rapport met bevindingen van de ex ante evaluatie inzake de programmering voor Vlaanderen van het communautaire initiatief voor plattelandsontwikkeling Leader+ is in bijlage 1 opgenomen. Opmerking daarbij is dat de ex ante evaluatie is verricht op het ontwerp-programma van 28 september 2000.

Het programma werd op een aantal punten aangepast rekening houdend met de bemerkingen en de aanbevelingen tot verbetering die werden geformuleerd bij de ex ante evaluatie. In onderstaande tabel wordt vermeld hoe deze aanbevelingen zijn verwerkt in het nu voorliggende programma.

TABEL : VERBETERFACTOREN EN AANBEVELINGEN MET DE BIJHORENDE REACTIE

verbeterfactoren en aanbeveling	reactie/commentaar programmaopstellers
<u>beschrijving van de situatie :</u> <u>sociaal-economische analyse</u> - analyse vrij volledig, maar aandacht voor sommige onderwerpen stemt niet altijd overeen met het belang in de later geformuleerde strategie - analyse slaat soms meer algemeen op Vlaanderen als geheel, eerder dan op plattellandsgebieden zelf <u>gelijke kansen</u> - meer aandacht schenken aan de mate waarin landelijke gebieden gelijke kansen bieden aan jongeren en vrouwen <u>milieu</u> - aspecten 'milieu' en 'natuur' komen op verschillende plaatsen in de analyse voor	- doel was een zo ruim mogelijk beeld te geven van de algemene situatie in Vlaanderen. Gelet op de multidimensionale benadering van het 'platteland' en de verwevenheid met de andere gebieden, werd bij de beschrijving soms noodzakelijkerwijs een globaal beeld gegeven. In navolging van de tussentijdse reacties van de ex ante evaluatie werden reeds op een aantal punten meer specifieke gegevens opgenomen (o.m. demografie, werkgelegenheid, gelijke kansen,...) - volgorde delen 'milieuontwikkelingen' en 'menselijke hulpbronnen en werkgelegenheid' gewijzigd
<u>interne coherentie</u> - prioriteiten overlappen enigszins - manier waarop operationalisering Leader-aanpak zal gebeuren te vaag	- H 4, 5 en 9 concreter uitgewerkt - beoordelingscriteria verder uitgewerkt (H7.1 gebieden/ontwikkelingstrategie, samenwerking en plaatselijke groepen)
<u>externe coherentie</u> - de horizontale beginselen nog explicieter aandacht geven in het programma	- opgenomen bij selectiecriteria(H7.1) en evaluatie-indicatoren (H11.2)
<u>implementatie</u> - op een aantal vlakken nog te vaag om als werkinstrument gehanteerd te worden (o.m. selectie- en evaluatie indicatoren)	- beoordelingscriteria verder uitgewerkt (H7.1 gebieden/ontwikkelingstrategie en plaatselijke groepen) - waar nodig werd de tekst aangepast zodat duidelijker werd dat bij de selectie voor onderdeel 1 PG's, gebieden en plannen als geheel worden gekozen - evaluatie-indicatoren voor onderdeel 1 aangepast (H 11.2)

<ul style="list-style-type: none">- kalender : voorziene termijnen te kort (3maand)- bij regeling publiciteit meer aandacht voor nieuwe potentiële begunstigen en voorlichting lokale bevolking	<ul style="list-style-type: none">- termijn voor indiening en selectie aangepast- H8.1 en H8.2 voorlichting en publiciteit aangepast; H7 selectiecriteria opgenomen m.b.t. voorlichting en publiciteit
--	---

4. MET DE TENUITVOERLEGGING VAN HET INITIATIEF BEOOGDE DOELSTELLINGEN, STRATEGIE OM DEZE TE BEREIKEN, INPASSING IN DE ANDERE PROGRAMMA'S VOOR PLATTELANDSONTWIKKELING

4.1 DOELSTELLINGEN EN STRATEGIE

STRATEGIE

Het communautaire initiatief Leader+ heeft tot doel plattelandsactoren ertoe aan te zetten en te helpen na te denken over het potentieel van hun gebied in een langere-termijn perspectief. Er wordt beoogd kwalitatief hoogstaande, geïntegreerde, originele strategieën voor een duurzame plattelandsontwikkeling te ontwikkelen en te ondersteunen die ertoe strekken te experimenteren met nieuwe vormen van:

- valorisatie van natuurlijk en cultureel erfgoed;
- verbetering van het economische substraat om bij te dragen tot schepping van nieuwe werkgelegenheid;
- verbetering van het organisatievermogen van een lokale gemeenschap.

Het initiatief wordt beschouwd als een experimenteel laboratorium voor en een aanvulling op de mainstream-programma's voor plattelandsontwikkeling. Ook wordt sterk de nadruk gelegd op samenwerking en netwerkvorming tussen de plattelandsgebieden.

Met het programma voor Leader+ wil de Vlaamse overheid inspelen op de mogelijkheden die door de Europese Unie in het kader van het communautair initiatief Leader+ worden geboden om bij te dragen tot duurzame plattelandsontwikkeling.

Een voldragen plattelandsbeleid in Vlaanderen werd tot op heden nog niet gevoerd. Voor de eerste maal werd met zeer veel maatschappelijke actoren nagedacht over het plattelandsbeleid tijdens de 2de landbouwconferentie (een algemeen inspraakforum voor iedereen die zich betrokken voelde) met als thema 'Voor een Vlaams plattelandsbeleid'. Zij had plaats van oktober 1998 tot mei 1999 en werd in voorbereiding van de uitvoering van Agenda 2000 bijeengeroepen door de Administratie Land- en Tuinbouw van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

In het Plan voor Plattelandsontwikkeling voor Vlaanderen in het kader van de Verordening 1257/99 werden o.m. volgende strategische uitgangspunten voor een Vlaams plattelandbeleid opgenomen :

“Het Vlaamse platteland is een moeilijk te definiëren en af te lijnen begrip. In Vlaanderen vertoont het platteland een zeer gedifferentieerd beeld en wordt gekenmerkt door een relatief verstedelijkt karakter, waarbij de impact van de mobiliteitsassen die het platteland doorkruisen niet mag onderschat worden. De verscheidenheid in ligging, schaal en kenmerken van ‘landelijke gebieden’ is een uitgangspunt voor het plattelandsbeleid. Die verscheidenheid vraagt differentiatie van het plattelandsbeleid. Dat betekent dat de schaal waarop beleid wordt gevoerd en de inhoud van het beleid aangepast moeten worden aan de aard en de problematiek van de gebieden.

Er wordt gepleit voor een geïntegreerd plattelandbeleid. Bekeken vanuit de lokale situaties en de gebiedsgerichte ontwikkeling hebben veel aspecten van beleid met elkaar te maken. De

Met opmaak: Met opsommingstekens + Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab na: 0,63 cm + Inspringen op: 0,5 cm, Tabs: 0,5 cm, Tab weergeven + Niet op 0,63 cm

nood aan een geïntegreerd beleid wordt gemotiveerd door de verwevenheid van ecologische, economische, maatschappelijke, ruimtelijke en recreatieve aspecten van het platteland. De sterke versnippering en verwevenheid van de diverse functies op het Vlaamse platteland vereisen een geïntegreerde aanpak. Een geïntegreerd gebiedsgericht beleid is dan ook noodzakelijk. Op het terrein, waar het beleid in concreto ervaren wordt, laat de nood aan afstemming en coördinatie tussen de verschillende beleidsdomeinen zich sterk voelen. Die afstemming en coördinatie situeren zich niet alleen op het niveau van maatregelen en acties, maar vergen ook een integratie en, waar het kan, een vereenvoudiging van de regelgevingen. De afstemming van het plattelandsbeleid met het ruimtelijk beleid en milieubeleid in het bijzonder vormt een belangrijke uitdaging.

Er wordt ook een uitdrukkelijke keuze gemaakt voor een dynamische interactie op basis van subsidiariteit, waar de plattelandsbewoners zelf zo veel mogelijk de toekomstige ontwikkeling mee bepalen. Daarmee wordt het participatief karakter van het plattelandsbeleid onderstreept. Maar bovenal moet het plattelandsbeleid de duurzame ontwikkeling van het platteland voorstaan. Dat impliceert dat tegelijkertijd op een evenwaardige wijze aandacht wordt geschonken aan de sociale, de economische en de ecologische dimensie van het platteland, waarbij gestreefd wordt naar een maximale synergie tussen die drie componenten, en wat moet resulteren in een toenemende verweving van de functies van het platteland.

Dit veronderstelt een beleid dat minimaal gericht is op het behoud en bij voorkeur de verbetering van de huidige diversiteit en basiskwaliteit van het Vlaamse platteland. de basiskwaliteit omvat echter verschillende aspecten: milieu, natuur, economie, sociale voorzieningen,... de basiskwaliteit is een dynamisch gegeven dat evolueert in de tijd, waarbij de lat steeds hoger wordt gelegd. Om deze ontwikkeling te begeleiden, is het aangewezen een flankerend stimulerend beleid te voeren dat verdergaande inspanningen t.o.v. de basiskwaliteit aanmoedigt.

Met het oog op de instandhouding van het economisch weefsel op het platteland wordt het beleid ook gericht op het stimuleren van de tewerkstelling op het platteland, en in het bijzonder in de landbouw in de brede zin, en op het behoud van de multifunctionele rol van het Vlaamse platteland. “

In het Vlaamse beleid wordt aldus geopteerd voor een gebiedsgerichte aanpak met een participatief karakter, waarbij de plattelandsbewoners zelf zo veel mogelijk de toekomstige ontwikkeling van hun omgeving mee bepalen.

In het kader van Leader+ kan deze aanpak worden toegepast. Zo worden voor deze bottom-up benadering diverse mogelijkheden geboden; o.m. binnen onderdeel 1 waar gebiedsgebonden geïntegreerde strategieën voor plattelandsontwikkeling met een experimenteel karakter kunnen ontwikkeld worden door plaatselijke groepen. Hierbij staan volgende begrippen centraal: geïntegreerd, verenigbaar met de sociaal-economische context van het gebied, experimenteel, overdraagbaar en complementair met de mainstream-programma's.

Volgens de richtsnoeren voor Leader+ geldt het initiatief Leader+ potentieel voor alle plattelandsgebieden, dit in tegenstelling tot Leader-I en Leader-II. In Vlaanderen werd Leader-I uitgevoerd in een deel van het 5b-gebied 'het Hageland', Leader-II in 'de Westhoek' en 'het Meetjesland'.

Het Vlaamse Leader+-programma wordt potentieel opengesteld voor het ganse grondgebied, met uitzondering van de grootstedelijke en regionaalstedelijke gebieden. Conform de richtsnoeren voor Leader+, zullen na selectie slechts een beperkt aantal gebieden weerhouden

worden op basis van de voorgestelde ontwikkelingsstrategieën, waarna Leader+ in deze gebieden zal toegepast worden.

Hiertoe dient voldaan te worden aan de gestelde criteria met betrekking tot:

- de gebieden;
- de samenstelling en werking van de plaatselijke groepen;
- de ontwikkelingsstrategieën.

Afhankelijk van de voorstellen in de geselecteerde ontwikkelingsplannen zullen de diverse geformuleerde doelstellingen (zowel Europese en Vlaamse) in meer of mindere mate kunnen gerealiseerd worden.

In het kader van het streven naar gelijke kansen en aangezien jongeren en vrouwen een hefboom vormen voor de ontwikkeling van de plattlandsgebieden zijn strategieën die de mogelijkheden voor deze doelgroepen beogen prioritair.

DOELSTELLINGEN

Binnen het Vlaamse Leader+-programma worden volgende doelstellingen vooropgesteld :

Duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied

Het Vlaamse Gewest is een kleine, dichtbevolkte regio met een hoge graad van verstedelijking. Dit heeft gevolgen voor de betekenis, aard en gebruik van het platteland. De ontvolking van het platteland is een trend die zich in Vlaanderen over het algemeen niet vertoont; maar er is eerder het probleem van de toenemende druk op het platteland door wijzigende maatschappelijke behoeften (wonen, werken, doorbrengen vrije tijd, rust, ruimte, natuur,...).

Platteland in het verstedelijkte Vlaanderen is een ander platteland dan elders in Europa.

Een duurzame ontwikkeling van het platteland impliceert dat tegelijkertijd op een evenwaardige wijze aandacht wordt geschonken aan de sociale, economische en ecologische dimensie van het platteland waarbij gestreefd wordt naar een maximale synergie van deze drie componenten.

Deze algemene doelstelling vertaalt zich in volgende prioriteiten voor het Leader+-programma voor Vlaanderen :

- herstel en behoud en ontwikkeling van de eigenheid van de plattlandsgebieden;
- ontwikkelen van duurzame landbouw;
- verhogen economische betekenis van de plattlandsgebieden.

Herstel, behoud en ontwikkeling van de eigenheid van de plattlandsgebieden

Terwijl het platteland vroeger vooral een productiefunctie had (o.m. voedsel), krijgt het meer en meer andere functies. Het medegebruik van het platteland door de hele Vlaamse samenleving wordt groter (toerisme en recreatie, genieten van natuur, ruimte, stilte,...).

Deze verandering is o.m. gebaseerd op het toenemend belang dat burgers hechten aan kwaliteit (beeldkwaliteit, belevingskwaliteit, ecologische kwaliteiten,...) Deze kwaliteiten in de Vlaamse plattlandsgebieden moeten worden beveiligd, bevorderd en waar nodig hersteld.

Deze kwaliteiten zijn niet alleen belangrijk als kader voor de economische diversificatie en als woon- en leefkader voor landbouwers en andere plattelandsbewoners. Ook vanuit ecologisch en sociaal oogpunt vormt het platteland een reservoir voor de Vlaamse samenleving.

De verscheidenheid in ligging, schaal en kenmerken van 'landelijke gebieden' vormt een uitgangspunt voor het plattelandsbeleid. Vanuit de eigenheid van de streek kunnen de plattelandsgebieden hierop inspelen en initiatieven ontwikkelen waardoor het potentieel van hun streek optimaal benut wordt. De ligging van de regio, het typische karakter van de omgeving, streekeigen producten en/of productiemethoden,... kunnen troeven worden voor de regio en allerlei ontwikkelingskansen bieden. Initiatieven kunnen worden ontwikkeld die streven naar het herstel en/of het behoud van deze typische eigenschappen van de regio.

Deze karakteristieken kunnen dan een hefboom vormen voor het verbeteren van het imago en de bekendheid van het gebied, het bevorderen van de werkgelegenheid, het stimuleren van het toerisme en de daarmee samenhangende economische impact, het verbeteren van de leefkwaliteit,....

Teneinde deze doelstelling meer te concretiseren zijn indicatief enkele voorbeelden van mogelijke initiatieven opgenomen:

- verbeteren van de milieuhygiënische basiskwaliteit en de biokwaliteit;
- acties voor landschapsbehoud en –herstel;
- herstel en behoud van agrarisch erfgoed;
- behoud en herstel van landbouwpaden;
- ontwikkelen en/of behoud van streekgebonden producten;
- ontwikkelen van landbouwtoeristisch en –educatief materiaal die de (wijzigende) rol van landbouw in het betreffende platteland onderstrepen;
- initiatieven die het sociaal landbouwweefsel op het platteland versterken;
- ondersteunen van culturele activiteiten die de eigenheid van het platteland en de rol van de landbouw daarin onderstrepen;
- herstel en behoud van agrarische landschapselementen in het plattelandsgebied;
- ...

Met opmaak: Met opsommingstekens + Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab na: 0,63 cm + Inspringen op: 0,5 cm, Tabs: 0,75 cm, Tab weergeven + Niet op 0,63 cm

Met opmaak: Inspringing: Links: 0 cm, Verkeerd-om: 0,75 cm, Met opsommingstekens + Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab na: 0,63 cm + Inspringen op: 0,5 cm, Tabs: 0,75 cm, Tab weergeven + Niet op 0,63 cm

Met deze doelstelling wordt het volgende nagestreefd :

- bestendigen van de eigenheid van de streek
- bevorderen van een kwaliteitsvol imago
- behoud van de leefkwaliteit van het platteland

Ontwikkelen van duurzame landbouw

De landbouwsector, die ruimtelijk gezien nog steeds het meest omvangrijke aandeel vormt van het platteland in Vlaanderen, moet zich in toenemende mate inpassen in de aan de gang zijnde evoluties op het platteland. Een in al zijn facetten duurzame landbouw met een meer multifunctioneel karakter wordt vooropgesteld, waarbij vanzelfsprekend rekening wordt gehouden met de randvoorwaarden die vanuit andere beleidsdomeinen worden opgelegd, in het bijzonder vanuit het milieu- en ruimtelijk beleid.

Waar de landbouwer vooralsnog quasi uitsluitend als voedselproducent werd aanzien, dient de landbouw in de toekomst, in een zich wijzigende maatschappelijke context, nieuwe functies op te nemen. De Vlaamse land- en tuinbouw krijgt immers een meervoudige rol toebedeeld :

- productie van private goederen en diensten, door de voortbrenging van kwaliteitsvolle agrarische voedings- en niet-voedingsproducten, het aanbieden van agrotourisme en plattelandsrecreatie, e.a.
- tegemoetkomen aan maatschappelijke behoeften, als beheerder van het 'milieu- en natuurkapitaal' en het landschappelijk erfgoed binnen de agrarische structuur

De vernieuwende rol die de land- en tuinbouwer toebedeeld krijgt, veronderstelt het uitbouwen van een verbrede multifunctionele landbouw en van multifunctionele landbouwbedrijven. Deze landbouw met verbrede doelstellingen heeft veel gezichten. Zo is er: marktgerichte verbreding, natuurgerichte verbreding, sociale verbreding en recreatieve verbreding.

De multifunctionele rol van de landbouw binnen het plattelandsbeleid kan worden aangemoedigd door o.a.

- het aanmoedigen en ondersteunen van thuisverkoop, thuisverwerking en kortere verkoopcircuits van hoeveproducten;
- het ondersteunen van initiatieven op het vlak van hoeve- en plattelandstoerisme, en dagtoerisme en recreatie;
- het ondersteunen van nieuwe initiatieven in de sociale sfeer waarbij landbouwbedrijven diversifiëren in de richting van zogenaamde 'zorgboerderijen' waar sociaal hulpbehoevenden kunnen worden opgevangen;
- het ondersteunen van het actief patrimoniumbeheer op bestaande landbouwbedrijven;
- het ondersteunen van het instandhouden van dieren en planten met een cultuurhistorische waarde;
- specifieke aandacht voor de rol van de landbouwers in natuurontwikkeling binnen de agrarische structuur en daarbuiten binnen vooraf afgebakende gebieden;
- ...

Verhogen economische betekenis van de plattelandsgebieden door het bevorderen van de diversificatie van de economische dragers

De economische betekenis van de Vlaamse plattelandsgebieden kan worden verhoogd door het bevorderen van de diversificatie van de economische dragers.

Naast mogelijkheden voor versterking van de bestaande plattelandseconomie (o.a. via verbrede landbouw), zijn er ook diverse, eerder nieuwe economische dragers zoals o.m.:

- *toerisme en recreatie;*

De plattelandseconomie kan versterkt worden door in te zetten op recreatie en toerisme in een laagdynamische vorm. Het basisproduct hiervan wordt geleverd door het landschap en de landschapsbeleving.

- *nieuwe kleinschalige en/of zelfstandige bedrijvigheid die vertrekt vanuit de identiteit van het platteland (cultuurhistorie, natuur en landschap, rust en ruimte).*

Kenmerkend voor deze initiatieven zijn plaatsgebondenheid en het inspelen op de potenties van het gebied. Het gaat hier om eerder kleinschalige initiatieven die vernieuwend zijn en ruimer dan de reeds aanwezige initiatieven. Ook het gebruik van de informatietechnologie (o.a. e-commerce) biedt allerhande kansen voor de ontwikkeling van de plattelandseconomie.

Mogelijke initiatieven zijn:

- acties in samenwerking met de landbouw;
- acties voor de integratie in het landschap van het bouwkundig en architecturaal patrimonium;
- acties gericht op het behoud en de formele bescherming van het landschap;
- acties rond landschapsopbouw;
- acties i.v.m. verkeer en veiligheid;
- acties voor het toeristisch-recreatief valoriseren van dorpskernen en landschappen;
- acties voor het optimaliseren van de wandel- en fietsmogelijkheden
- acties voor het optimaliseren van milieuvriendelijke hengelmogelijkheden en wandelruiterij;
- ontwikkelen van nieuwe recreatieve producten;
- ontwikkelen van de identiteit en het imago van het gebied;
- ...

Jongeren en vrouwen vormen een hefboom voor de ontwikkeling van de plattelandsgebieden, en vormen binnen Leader+ specifieke doelgroepen. Binnen deze doelstelling zijn er heel wat mogelijkheden voor initiatieven van en voor deze doelgroepen. Vernieuwende ideeën vinden doorgaans gemakkelijker ingang via jongeren en vrouwen; zij zijn vaak motor van vernieuwing.

Daarom zullen initiatieven opgezet door groepen jongeren en/of vrouwen extra aandacht krijgen. Niet alleen activiteiten opgezet door, maar ook activiteiten voor jongeren en/of vrouwen zullen extra aandacht krijgen.

Enkele indicatieve voorbeelden zijn:

- toeristische en recreatieve activiteiten, gericht op jongeren en vrouwen
- productinnovatie, gericht op de wereld van jongeren en vrouwen.

Met deze doelstelling wordt het volgende nagestreefd:

- het instandhouden en bevorderen van nieuwe werkgelegenheid op het platteland.
- het bevorderen van het beeld van een economisch dynamisch platteland met een grote betrokkenheid van de lokale bevolking
- het beter benutten van kwaliteiten (omgeving, gebouwen, menselijk potentieel,...) van het platteland
- stimuleren van initiatieven van en voor jongeren en vrouwen
- gebruik van nieuwe knowhow en technologie

Hierbij geldt als randvoorwaarde dat nieuwe activiteiten geen afbreuk mogen doen aan de kwaliteit van het platteland.

Met opmaak:
 Inspruing: Links: 0 cm,
 Verkeerd-om: 0,5 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringen op:
 0,63 cm, Tabs: Niet op 0,63
 cm

4.2 INPASSING LEADER+ IN ANDERE COMMUNAUTAIRE PROGRAMMA'S

Leader-II versus Leader+

In tegenstelling tot Leader+, waar potentieel alle plattelandsgebieden in aanmerking komen en gewerkt wordt via het ontwikkelen van een ontwikkelingsplan door plaatselijke groepen voor een bepaald gebied, kon binnen Vlaanderen het communautair initiatief Leader-II slechts in

twee gebieden (5b) worden uitgevoerd; nl. in de Westhoek in de provincie West-Vlaanderen en in het Meetjesland in Oost-Vlaanderen.

Westhoek

In het kader van een integraal sociaal-economisch plattelandsontwikkelingsbeleid voor de Westhoek werd voor het Leader-II programma volgende hoofddoelstelling naar voor geschoven : “het versterken van de leefbaarheid van het plattelandsgebied van zowel de sociaal-economische sectoren, de land- en tuinbouwsector in het bijzonder, als de leefbaarheid van de dorpen in hun verzorgingsstructuur”.

Om dit te bereiken werd ervoor geopteerd om te werken via eerder kleinschalige projecten met een bottom-up benadering, waar plaatselijk initiatief centraal staat; nl. de actieve betrokkenheid van de plaatselijke bevolking, bedrijfsleven, verenigingen en lokale overheid.

Meetjesland

Voor het Leader-II programma voor het Meetjesland werd volgende hoofddoelstelling naar voor geschoven :

“Het versterken van de leefbaarheid van het plattelandsgebied van zowel de sociaal-economische sectoren, de land- en tuinbouwsector in het bijzonder, als de leefbaarheid van de dorpen in hun verzorgingsstructuur, als het behoud van het natuurkarakter en open ruimte als kenmerkend voor het Meetjesland.”

Om dit te bereiken werd ervoor gekozen te werken via maatregelen die vanuit een bottom-up benadering door de lokale gemeenschap privaat en publiek worden ontwikkeld. Volgende elementen waren hierbij belangrijk : kleinschaligheid, de eigenheid van de streek en de bedrijfsstructuur, publieke en private samenwerking, netwerkvorming, mogelijkheden bieden tot ontwikkeling van deskundige ondersteuning en begeleiding.

Inpassing Leader+ in andere Europese programma's

Teneinde de ter beschikking gestelde middelen in het kader van Leader+ zo optimaal mogelijk in te zetten, is het van belang dat er afstemming is met andere Europese programma's die gedurende dezelfde periode binnen het Vlaamse Gewest worden uitgevoerd. De communautaire middelen worden immers in het kader van meerder programma's en initiatieven ingezet, waarbij er zowel inhoudelijke als geografische verwantschap kan voorkomen. De onderscheiden programma's kunnen elkaar echter wel aanvullen of versterken, maar inhoudelijke overlappingsen moeten worden vermeden.

In het algemeen kan worden gesteld dat maatregelen die in aanmerking komen in het kader van andere programma's, niet kunnen worden opgenomen in de in de initiatieven die worden ontwikkeld binnen Leader+. Op die manier wil het Vlaamse Gewest ten volle uitdrukken dat Leader+ complementair is aan de andere Europese programma's en initiatieven.

In geval van twijfel zullen de projecten eerst geëvalueerd worden op hun subsidieerbaarheid in de mainstream-programma's, alvorens te worden geanalyseerd op hun subsidieerbaarheid in het kader van Leader+.

Plan voor Plattelandsontwikkeling (PDPO)

Het Plan voor Plattelandsontwikkeling (2000-2006) is een programma dat werd opgesteld in toepassing van de Verordening nr. 1257/1999.

In tegenstelling tot het PDPO, wat van toepassing is in gans Vlaanderen, zal Leader+ enkel worden uitgevoerd in de gebieden die worden weerhouden bij de selectie (onderdeel 1 en 2). Tussenkomen zijn eventueel mogelijk voor dezelfde landelijke gebieden

In tegenstelling tot de tussenkomen in het kader van het PDPO, die een eerder algemeen karakter hebben, zal binnen Leader+ slechts aan een beperkt aantal ontwikkelingsstrategieën met een experimenteel karakter steun gegeven worden.

Een aantal prioriteiten van het PDPO hebben een raakvlak met die van Leader+, maar bij Leader+ gaat het vooral om vernieuwende activiteiten. Bovendien dienen de ontwikkelingsplannen voor een bepaald gebied rond een welbepaald thema te worden opgebouwd.

Maatregelen die zijn uitgewerkt in het kader van PDPO kunnen niet worden opgenomen in de initiatieven die worden ontwikkeld binnen Leader+.

Bij de tenuitvoerlegging van Leader+ zal er op toegezien worden dat geen dubbele financiering optreedt.

- bij de goedkeuring en de selectie van de ontwikkelingsplannen / samenwerkingsprojecten zal de inpassing en/of overlapping worden onderzocht;
- toezicht op het vermijden van dubbele financiering van projecten via de financiële rapportering over de gevoerde acties aan het Toezichtscomité;
- uitwisseling van informatie via de vertegenwoordigers in het kader van het netwerk

Doelstelling 2 en Phasing Out

De objectieven van deze Doelstelling 2-programma's zijn :

- ondersteuning van regio's of deelregio's met sociaal-economische veranderingen in de industrie en dienstensector;
- ondersteuning van plattelandszones in achteruitgang;
- ondersteuning van in moeilijkheden verkerende stedelijke gebieden;
- ondersteuning van de visserij-afhankelijke zones in een crisissituatie.

In het kader van de programmaperiode 2000-2006 van de Europese structuurfondsen werden in Vlaanderen een aantal regio's onder de nieuwe doelstelling 2 afgebakend welke te kampen hebben met structurele problemen inzake economische en sociale omschakeling :

- industriegebied in omschakeling en plattelandszone in de provincie Limburg;
- industriegebied in omschakeling in het arrondissement Turnhout;
- stedelijke gebieden Antwerpen en Gent;
- kustvisserijgebied.

Daarnaast kunnen de doelstelling 2 en 5b regio's uit de programmaperiode 1994-1999 welke niet langer worden erkend in het kader van de nieuwe doelstelling 2, genieten van een

overgangsregeling (zgn. Phasing Out). Dit betreft meer bepaald de resterende gemeenten uit de doelstelling 2-gebieden Limburg en Turnhout, de resterende gemeenten in het doelstelling 5b-gebied Westhoek-Middenkust en het volledige doelstelling 5b-gebied Meetjesland. (kaart 2 in bijlage met aanduiding van Doelstelling 2 en Phasing Out-gebieden binnen het Vlaamse Gewest)

Geografische overlappingsen met Leader+ zijn mogelijk. Tussen de diverse programma's kunnen ook inhoudelijk raakvlakken voorkomen. Voor zover er op uitvoerend niveau sprake is van overlappingsen, kan worden gesteld dat Leader+ zich eerder richt op vernieuwende acties.

Maatregelen die zijn uitgewerkt in het kader van de Doelstelling 2 en Phasing Out-programma's, kunnen voor de betrokken gebieden niet worden opgenomen in de initiatieven die worden ontwikkeld binnen Leader+.

Bij de tenuitvoerlegging van Leader+ zal er op toegezien worden dat geen dubbele financiering optreedt.

- bij de goedkeuring en de selectie van de ontwikkelingsplannen / samenwerkingsprojecten zal de inpassing en/of overlapping worden onderzocht;
- in het kader van de overeenkomsten die worden afgesloten tussen het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Provincies m.b.t. de programmering en uitvoering van Europese gebiedsgerichte programma's is ook Leader+ opgenomen, meer bepaald staan de provincies binnen hun grondgebied in voor de coördinatie (met inzonderheid het vermijden van dubbele financiering) met de andere programma's, waaronder Leader+;
- toezicht op het vermijden van dubbele financiering van projecten via de rapportering over de gevoerde acties aan de diverse beheers- en uitvoeringsorganen;
- uitwisseling van informatie via de vertegenwoordigers in het kader van het netwerk

Doelstelling 3

Het Doelstelling 3-programma wordt als een beleidsinstrument aanzien ter uitvoering van dit Vlaamse beleid en omvat de volgende prioriteiten:

- verbetering van de inzetbaarheid;
- de ontwikkeling van het ondernemerschap;
- het bevorderen van het aanpassingsvermogen van ondernemingen en van hun werknemers;
- beleid inzake gelijke kansen;
- beleidsgerichte wetenschappelijke analyses

Hoewel de kans op overlappingsen met Leader+ eerder gering is, aangezien dit programma inhoudelijk redelijk ver afstaat van hetgeen binnen Leader+ wordt beoogd, zal er bij de tenuitvoerlegging van Leader+ op toegezien worden dat geen dubbele financiering optreedt.

Maatregelen die zijn uitgewerkt in het kader van het Doelstelling 3-programma kunnen niet worden opgenomen in de initiatieven die worden ontwikkeld binnen Leader+.

andere communautaire initiatieven : 'Equal'

Het communautaire initiatief 'Equal' heeft tot doel via transnationale samenwerking nieuwe benaderingen voor de bestrijding van arbeidsmarktgerelateerde discriminatie en ongelijkheid van welke aard ook te stimuleren.

Tussenkomsten zijn mogelijk voor dezelfde problematiek, maar bij Leader+ is er geen verplichting van transnationale samenwerking.

Bij de tenuitvoerlegging van Leader+ zal er op toegezien worden dat geen dubbele financiering optreedt.

Maatregelen die zijn uitgewerkt in het kader van het Equal-programma kunnen niet worden opgenomen in de initiatieven die worden ontwikkeld binnen Leader+.

andere communautaire initiatieven : 'Interreg'

Het communautaire initiatief 'Interreg' heeft tot doel de economische en sociale samenhang van de Gemeenschap te versterken door grensoverschrijdende (A), transnationale (B) en interregionale (C) samenwerking en een evenwichtige ontwikkeling van het grondgebied van de Gemeenschap te bevorderen.

volgende gebieden komen in aanmerking:

- Euregio Scheldemond, Benelux-Middegebied, Euregio Maas-Rijn en Grenszone West-Vlaanderen / Frankrijk (Interreg III A)
- North Sea Area en North Western Europe (Interreg III B)
- Vlaanderen (Interreg III C)

Met opmaak: Engels
(Groot-Brittannië)

Geografische overlappings tussen Interreg en Leader+ kunnen voorkomen.

Binnen het luik transnationale samenwerking van Leader+ worden echter samenwerkingsprojecten gefinancierd die moeten passen in de thematische oriëntatie die de plaatselijke groepen in hun ontwikkelingsplan hebben aangegeven. Ook gaat het bij Leader+ eerder om samenwerkingsprojecten tussen plaatselijke groepen en niet zozeer om projecten die door individuele promotoren worden voorgesteld.

Maatregelen die zijn uitgewerkt in het kader van de Interreg-programma's kunnen voor de betrokken gebieden niet worden opgenomen in de initiatieven die worden ontwikkeld binnen Leader+.

Bij de tenuitvoerlegging van Leader+ zal er op toegezien worden dat geen dubbele financiering optreedt.

- bij de goedkeuring en de selectie van samenwerkingsprojecten zal de inpassing en/of overlapping worden onderzocht;
- toezicht op het vermijden van dubbele financiering van projecten via de diverse rapporteringen over de gevoerde acties aan de diverse beheers- en uitvoeringsorganen;
- uitwisseling van informatie via de vertegenwoordigers in het kader van het netwerk (o.a. verlenen van technische bijstand aan de interterritoriale en transnationale samenwerkingsverbanden)

5. ACTIES

In de richtsnoeren voor Leader+ worden drie specifieke onderdelen voorzien en binnen onderdeel 1 weer vier specifieke thema's. Deze indeling is als uitgangspunt genomen bij de opmaak van dit programma en de onderstaande indeling in onderdelen en thema's. Bijkomend wordt nog een vierde onderdeel voorzien voor 'beheer, toezicht en evaluatie'

overzicht van de maatregelen van het programma

onderdeel 1	maatregel 1.1	verwerven van deskundigheid (enkel voor nieuwe Plaatselijke Groepen)
	maatregel 1.2	werkingskosten Plaatselijke Groepen
	maatregel 1.3.1	thema 1: het gebruik van nieuwe knowhow en van nieuwe technologieën om de producten en diensten van de plattelandsgebieden concurrerender te maken
	maatregel 1.3.2	thema 2: de verbetering van de leefkwaliteit in de plattelandsgebieden
	maatregel 1.3.3	thema 3: de valorisatie van de plaatselijke producten, met name door via collectieve maatregelen de toegang tot de markten voor kleinschalige productiestructuren te vergemakkelijken
	maatregel 1.3.4	thema 4: de valorisatie van de natuurlijke en culturele hulpbronnen, met inbegrip van de valorisatie van de in het kader van Natura 2000 aangewezen gebieden van communautair belang
onderdeel 2	maatregel 2.1	technische bijstand bij de samenwerking
	maatregel 2.2	interterritoriale samenwerking
	maatregel 2.3	transnationale samenwerking
onderdeel 3	maatregel 3.1	kosten netwerkvorming
onderdeel 4	maatregel 4.1	administratieve opvolging tenuitvoerlegging
	maatregel 4.2	informatie m.b.t. Leader+
	maatregel 4.3	evaluatie halverwege en ex post

5.1 ONDERDEEL 1: GEBIEDSGEBONDEN GEÏNTEGREERDE STRATEGIEËN VOOR PLATTELANDSONTWIKKELING MET EEN EXPERIMENTEEL KARAKTER

5.1.1 DOELSTELLINGEN

Binnen dit onderdeel kan steun worden verleend aan gebieden die blijk geven van de wil en het vermogen om een duurzame, geïntegreerde ontwikkelingsstrategie met een experimenteel karakter te concipiëren en uit te voeren, welke strategie wordt gestaafd door de indiening van een ontwikkelingsplan en is gebaseerd op een representatief partnerschap en toegespitst op een sterk thema dat voor de identiteit van het betrokken gebied kenmerkend is.

Ook in het kader van het globale Vlaamse plattelandbeleid wordt geopteerd voor een geïntegreerde, gebiedsgerichte aanpak met een participatief karakter waarbij de plattelandsactoren zelf zo veel mogelijk de toekomstige ontwikkeling van hun omgeving mee bepalen.

Het blijkt steeds meer onontkoombaar dat de plattelandsgebieden, willen zij concurrerende en duurzame producten en diensten blijven produceren en afzetten en nieuwe producten en diensten ontwikkelen, in het kader van een geïntegreerde aanpak op basis van een doordachte en aan de plaatselijke context aangepaste gebiedsgebonden strategie, hun specifieke hulpbronnen valoriseren.

Lokale initiatieven hebben immers ook een veel grotere kans op slagen, voldoende rendabiliteit en leefbaarheid op lange termijn en mogelijkheid tot uitbreiding, navolging en overdraagbaarheid als ze aansluiten of inspelen op de specifieke eigenheid en mogelijkheden van de regio. Er is m.a.w. nood aan geïntegreerde, gebiedsgebonden strategie voor de ontwikkeling van de plattelandsgebieden. Hierbij dient ook rekening gehouden te worden met de wijzigingen in de samenleving, o.m. een toenemende vraag naar kwaliteit (gezond, veilig, vers en divers voedsel), duurzame productiewijzen, meer zorg voor het milieu, een aantrekkelijk landschap,...

In het streven naar een duurzame ontwikkeling van de landelijke gebieden, kan in het kader van dit onderdeel van Leader+ via een bottom-up benadering d.m.v. de plaatselijke groepen hieraan gewerkt en mee geëxperimenteerd worden. In elk geval kan op deze manier een reële bijdrage geleverd worden voor de realisatie van de algemene doelstellingen van het Leader+-programma voor Vlaanderen :

- duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied
- herstel en behoud en ontwikkeling van de eigenheid van de plattelandsgebieden
- ontwikkelen van duurzame landbouw
- verhogen economische betekenis plattelandsgebieden door het bevorderen van de diversificatie van de economische dragers

5.1.2 TENUITVOERLEGGING

In het kader van de uitvoering van deze maatregel zal door het Vlaamse Gewest in samenspraak met de provincies een oproep tot indiening van voorstellen georganiseerd worden. Uit de ingediende voorstellen zal dan een selectie gemaakt worden op basis van de voorgeschreven selectiecriteria. Conform de richtsnoeren zal deze selectie in elk geval gebeuren ten laatste twee jaar na goedkeuring van de selectiecriteria. (cfr. hoofdstuk 7)

GEOGRAFISCH TOEPASSINGSGEBIED

Voor dit onderdeel van het programma voor Leader+ komt potentieel het ganse Vlaamse grondgebied, met uitzondering van de grootstedelijke en regionaalstedelijke gebieden in aanmerking. Om voor selectie in aanmerking te komen, dient echter voldaan te worden aan de criteria en voorwaarden m.b.t. de gebieden zoals omschreven in hoofdstuk 7. Uiteindelijk zal dit onderdeel van Leader+ slechts toegepast worden in die gebieden waarvan het ontwikkelingsplan wordt geselecteerd.

ONTWIKKELINGSSTRATEGIEËN

Om in aanmerking te komen voor selectie in het kader van Leader+, moeten de plaatselijke groepen, in hun ontwikkelingsplan een ontwikkelingsstrategie voor hun betrokken gebied voorleggen.

Deze gebiedsgebonden ontwikkelingsstrategie moet :

- geïntegreerd zijn en gebaseerd zijn op een gezamenlijke, algemene benadering;
 - zich richten op een van de vier voorgeschreven thema's;
 - rekening houden met de specifieke doelgroepen
- economisch levensvatbaar zijn en een duurzaam karakter hebben;
- een experimenteel karakter hebben en overdraagbaar zijn;
- complementair zijn aan de mainstream programma's in het betrokken gebied

Met opmaak:

Inspringing: Links: 0,87 cm,
Met opsommingstekens +
Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0
cm + Tab na: 0,63 cm +
Inspringen op: 0,63 cm, Tabs:
1,5 cm, Tab weergeven + Niet
op 0,63 cm

a) geïntegreerd en gebaseerd zijn op een gezamenlijke, algemene benadering;**- Thema's**

De in elk ontwikkelingsplan voorgestelde strategie moet opgebouwd worden rond een sterk thema dat voor de specifieke identiteit en/of de specifieke hulpbronnen en/of de specifieke knowhow van het gebied kenmerkend is.

In het Vlaamse programma worden naast de vier thema's die zijn voorzien in de richtsnoeren voor Leader+, geen aanvullende thema's geformuleerd.

Volgende bijeenbindende thema's worden vooropgesteld :

- het gebruik van nieuwe knowhow en van nieuwe technologieën om de producten en diensten van de plattelandsgebieden concurrerender te maken;
- de verbetering van de leefkwaliteit in de plattelandsgebieden;
- de valorisatie van de plaatselijke producten, met name door via collectieve maatregelen de toegang tot de markten voor kleinschalige productiestructuren te vergemakkelijken;
- de valorisatie van de natuurlijke en culturele hulpbronnen, met inbegrip van de valorisatie van de in het kader van Natura 2000 aangewezen gebieden van communautair belang.

Indien de strategie rond meer dan één thema is opgebouwd, moet blijken dat zij coherent is. In elk geval moet aangetoond worden dat de strategie geen optelsom is van projecten, noch een loutere aaneenschakeling van sectoriële maatregelen vormt.

Hiernavolgend worden per thema een aantal mogelijke acties aangegeven die illustratief zijn voor de invulling die de plaatselijke groepen aan dit thema kunnen geven. De specifieke problematiek van het gebied zal echter bepalend zijn voor de definitieve invulling van het betrokken thema.

1. het gebruik van nieuwe knowhow en van nieuwe technologieën om de producten en diensten van de plattelandsgebieden concurrerender te maken.

Dit thema heeft als doel stimulansen te geven voor o.m. het doorvoeren van innovaties, technologische vernieuwing, kwaliteitsverbetering, de ontwikkeling van technologische informatie- en communicatiesystemen... Het bevorderen van allerhande vernieuwende activiteiten is immers van belang voor de verbetering van concurrentiepositie van het (agrarisch) bedrijfsleven en heeft een positief effect op de economische situatie van het betrokken gebied.

enkele voorbeelden van mogelijke acties zijn :

- stimulering van het gebruik van nieuwe technologieën;
- initiatieven rond voorlichting en kennisoverdracht m.b.t. nieuwe technologieën;
- initiatieven rond begeleiding en advies m.b.t. innovatie en vernieuwing;
- initiatieven rond kennisverwerving, onderzoek en promotie van diverse producten;
- samenwerking tussen betrokken actoren rond nieuw ontwikkelde activiteiten;
- acties in het kader van de kwaliteitsverbetering;
- initiatieven rond de toepassing van multimedia
- ...

2. de verbetering van de leefkwaliteit in de plattelandsgebieden;

Aangezien de 'leefkwaliteit' in de plattelandsgebieden door meerdere factoren wordt beïnvloed, kunnen bijgevolg allerhande acties die op een of meerdere van deze factoren positief inspelen, binnen dit thema ondergebracht worden. Zo spelen o.m. de bereikbaarheid en beschikbaarheid van voorzieningen, de eigenheid en het potentieel van de regio, de woonkwaliteit, de ontwikkelingskansen,...een rol. Er dient immers zowel aandacht geschonken te worden aan de sociale, de economische als de ecologische dimensie van het platteland.

enkele voorbeelden van mogelijke acties zijn:

- acties ter verbetering van de beschikbaarheid en bereikbaarheid van allerhande voorzieningen;
- initiatieven voor het herstel en behoud van de eigenheid van de regio;
- initiatieven ter bevordering van een kwaliteitsvol imago;
- initiatieven ter bevordering van de economische betekenis van de regio;
- acties ter stimulering van de uitbouw van een duurzame, verbrede multifunctionele landbouw;
- initiatieven in het kader naar het streven naar gelijke kansen voor vrouwen en jongeren;
- ...

3. de valorisatie van de plaatselijke producten, met name door via collectieve maatregelen de toegang tot de markten voor kleinschalige productiestructuren te vergemakkelijken;

De stimulering van de productie en de afzet van de diverse agrarische, toeristische of andere lokale producten is van belang voor de ontwikkeling van de regio. Binnen dit thema kunnen hierrond diverse initiatieven ontwikkeld worden.

enkele voorbeelden van mogelijke acties :

- ontwikkelen en commercialiseren van streekgebonden producten;
 - initiatieven ter verbetering van de afzetmogelijkheden voor lokale producten;
 - initiatieven ter valorisatie van de toeristisch-recreatieve mogelijkheden;
 - initiatieven ter bevordering van de samenwerking tussen de plaatselijke actoren;
 - ...
4. *de valorisatie van de natuurlijke en culturele hulpbronnen, met inbegrip van de valorisatie van de in het kader van Natura 2000 aangewezen gebieden van communautair belang.*

De natuurlijke en culturele hulpbronnen kunnen een belangrijke rol spelen voor het imago en de aantrekkingskracht van een regio. Zo worden de plattelandsgebieden gekenmerkt door de aanwezigheid van natuur en landbouw die beiden zorgen voor ruimte en landschapsbeleving. Het landschap speelt in deze gebieden dan ook een cruciale rol en is het basisproduct om laagdynamisch toerisme en recreatie mogelijk te maken. Bijgevolg kunnen hier acties aan bod komen die gericht zijn op landschapsbehoud en -herstel. Hierbij kan de landbouw actief betrokken worden (multifunctionaliteit van de landbouw), samen met toerisme, recreatie en natuur (geïntegreerde aanpak).

enkele voorbeelden van mogelijke acties zijn :

- herstel en behoud van natuurlijke hulpbronnen;
- acties voor landschapsbehoud en -herstel
- diversificatie van landbouwactiviteiten;
- ontwikkeling van toeristische, recreatieve activiteiten en mogelijkheden;
- ...

- Doelgroepen

In de richtsnoeren voor Leader+ wordt gesteld dat de Europese Commissie in de eerste plaats die strategieën wenst te ondersteunen die beogen de mogelijkheden te bevorderen inzake werkgelegenheid en/of andere activiteiten voor de specifieke doelgroepen (de vrouwen en de jongeren).

Naast gebaseerd zijn op een specifiek thema, moeten de plaatselijke groepen die mogelijkheden voor de doelgroepen opnemen en uitwerken in hun ontwikkelingsstrategie. Bij de goedkeuring en selectie zal dit aspect nagegaan worden.

b) economisch levensvatbaar zijn en een duurzaam karakter hebben

De ontwikkelingsstrategie moet geënt zijn op en verenigbaar zijn met de sociaal-economische context in het gebied.

Zo dient ze gebaseerd te zijn op een representatief partnerschap. Met betrekking tot de plaatselijke groepen zijn hiertoe voorwaarden opgenomen m.b.t. de samenstelling, de interne structuur, en de administratieve en financiële mogelijkheden. De werkingskosten van de PG's zelf mogen maximaal 15% van het voorziene bedrag voor onderdeel 1 van het Leader+programma bedragen)

Uitgaven voor het verwerven van deskundigheid, zoals gedefinieerd in het kader van LeaderII (d.w.z. uitgaven met betrekking tot het activeringswerk en/of aan de opstelling van een gebiedsgebonden ontwikkelingsplan door de PG's voorafgaande studies) komen in aanmerking op voorwaarde dat het om nieuwe gebieden gaat waar de Leader-methode nog niet is toegepast.

Met deze voorwaarden zal bij de selectie rekening gehouden worden, aangezien zij essentieel zijn voor de uitvoering van de ontwikkelingsplannen en het Leader+-programma in het algemeen (cfr. Hoofdstuk 7 selectie)

c) een experimenteel karakter hebben en overdraagbaar zijn

De plaatselijke groepen moeten in hun ontwikkelingsstrategieën die ze uitwerken, aantonen dat deze een experimenteel karakter heeft en dat de voorgestelde methoden overdraagbaar zijn.

Het experimenteel karakter zal worden beoordeeld op basis van de in elk ontwikkelingsplan uiteengezette ontwikkelingsstrategie. Die strategie moet middelen aangeven waarmee nieuwe wegen naar duurzame ontwikkeling kunnen worden ingeslagen, nieuw ten opzichte van hetgeen in het verleden voor het betrokken gebied is gebeurd en ten opzichte van de wegen die in het kader van de mainstream- programma's zijn gevolgd en gepland .

Het experimenteel karakter van de strategie kan op diverse manieren worden aangetoond:

- het verschijnen van nieuwe producten en diensten waarin specifieke lokale elementen besloten liggen;
- nieuwe methoden waarmee het eigen menselijk, natuurlijk en/of financieel potentieel van het gebied kan worden gebundeld en zodoende beter benut;
- combinaties van en verbindingen tussen economische sectoren die van oudsher van elkaar gescheiden zijn;
- originele vormen van organisatie en betrokkenheid van de plaatselijke bevolking bij het besluitvormingsproces en bij de uitvoering van het project.
- ...

d) complementair zijn aan de acties in het kader van de in het betrokken gebied uitgevoerde 'mainstream'-programma's

Bij de indiening van hun ontwikkelingsplan dienen de plaatselijke groepen aan te tonen dat hun ontwikkelingsstrategie complementair is aan de andere programma's die eventueel binnen hun gebied worden uitgevoerd (o.a. PDPO, doelstelling 2, phasing out,...); Zo dient ook de meerwaarde van het ontwikkelingsplan te worden aangegeven t.o.v. de huidige activiteiten.

5.1.3 IMPACT

Door de uitvoering van de ontwikkelingsplannen van de plaatselijke groepen worden o.m. volgende effecten verwacht :

- grotere betrokkenheid van de plaatselijke actoren bij de ontwikkeling van hun regio;
- instandhouden en bevorderen van nieuwe werkgelegenheid, met speciale aandacht voor de doelgroepen 'vrouwen' en 'jongeren'
- stijging aantal verbrede, multifunctionele landbouwbedrijven;
- verhoging van de economische betekenis van de plattlandsgebieden;
- accentuering van de eigenheid van de plattlandsgebieden;
- valorisatie van de specifieke hulpbronnen van de plattlandsgebieden.

5.2 ONDERDEEL 2: SAMENWERKING TUSSEN PLATTELANDSGEBIEDEN

5.2.1 DOELSTELLINGEN

Binnen dit onderdeel staat het begrip ‘samenwerking’ centraal. Er wordt beoogd samenwerking tussen plattelandsgebieden aan te moedigen en te ondersteunen; zowel samenwerking tussen gebieden binnen dezelfde lidstaat (interterritoriale samenwerking) als tussen gebieden van verschillende lidstaten (transnationale samenwerking).

Naast de uitwerking een ontwikkelingsstrategie voor een plattelandsgebied en de uitvoering van een ontwikkelingsplan in het kader van onderdeel 1, kunnen ook diverse vormen van samenwerking een reële meerwaarde voor het gebied opleveren.

Een samenwerking kan zowel tot stand komen op basis van gelijkenissen (geografische eigenschappen, specifieke productie, culturele troeven, historische context,...) als op basis van complementaire factoren (geografische troeven, complementaire kennis en knowhow,...). Het moet echter meer zijn dan een louter uitwisseling van ervaringen; meer bepaald een bundeling van de aanwezige knowhow en/of menselijke en financiële hulpbronnen ter verwezenlijking van een gemeenschappelijke actie.

Een gezamenlijke actie kan opgezet worden in het kader van het streven naar o.m. volgende vaak complementaire doelstellingen :

- het bereiken van de voor de levensvatbaarheid van het gezamenlijk project noodzakelijke kritische massa;
- het zoeken naar complementariteit.

Door het zoeken naar complementariteit en/of het bereiken van een voldoende kritische massa voor de gemeenschappelijke actie kan :

- een oplossing gezocht en gevonden worden voor bepaalde problemen waarmee de gebieden te kampen hebben;
- het aanwezige potentieel gevaloriseerd worden;
- een schaalvoordeel gerealiseerd worden door het gemeenschappelijk ter beschikking stellen van producten en diensten
- ...

De samenwerking tussen plattelandsgebieden kan tot stand komen op de diverse terreinen van de plattelandsontwikkeling. Aangezien met de afstand echter vaak ook de complexiteit stijgt, kan dit onderdeel kan eventueel geleidelijk worden ontwikkeld (intra-regionaal / inter-regionaal / transnationaal niveau).

In elk geval kan op deze manier een bijdrage geleverd worden voor de realisatie van de algemene doelstellingen van het Leader-programma voor Vlaanderen :

- duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied
- herstel en behoud van de eigenheid van de plattelandsgebieden
- ontwikkelen van duurzame landbouw
- verhogen economische betekenis plattelandsgebieden door het bevorderen van de diversificatie van de economische dragers

5.2.2 TENUITVOERLEGGING

In het kader van de uitvoering van deze maatregel zal door het Vlaamse Gewest in samenspraak met de provincies een oproep tot indiening van voorstellen georganiseerd worden. Aangezien de plaatselijke groepen hierbij zowel voor timing als procedures ook afhankelijk zijn van de groepen waarmee wordt samengewerkt, zullen meerdere indieningdata voorzien worden, waarna telkens een selectie zal plaatsvinden op basis van de voorgeschreven selectiecriteria (cfr. hoofdstuk 7). Alle selecties zullen in elk geval gebeuren ten laatste vier jaar na goedkeuring van het Leader+-programma door de Europese Commissie.

De samenwerking moet bestaan in het bundelen van de in elk van de betrokken gebieden verspreid zijnde knowhow en/of menselijke en financiële hulpbronnen en moet te passen zijn in de thematische oriëntatie die de PG's duidelijk in hun ontwikkelingsplan hebben aangegeven.

De samenwerking mag niet bestaan uit een simpele uitwisseling van ervaringen, maar wel uit de verwezenlijking van een gezamenlijke actie, liefst gedragen door een gemeenschappelijke structuur.

Binnen Leader+ zijn mogelijkheden voor zowel interterritoriale als transnationale samenwerking :

1. INTERTERRITORIALE SAMENWERKING

De interterritoriale samenwerking tussen plattelandsgebieden (binnen de lidstaat, i.c. gans België) heeft niet alleen betrekking op gebieden die in het kader van Leader+ zijn geselecteerd, maar ook op LeaderI en LeaderII geselecteerde of andere plattelandsgebieden die volgens de Leader-aanpak georganiseerd en door het Vlaamse Gewest erkend zijn.

schema toepassingsgebied:

interterritoriale samenwerking	↗	tussen twee of meer Leader+-gebieden geselecteerd onder onderdeel 1
	⇒	tussen een of meer Leader+-gebieden geselecteerd onder onderdeel 1 en een of meer Leader+-gebieden geselecteerd onder het analoge onderdeel van het Leader+ programma voor het Waalse Gewest
	↘	tussen een Leader+ gebied en een gebied geselecteerd onder Leader-I of Leader-II of andere plattelandsgebieden die volgens de Leader-aanpak zijn georganiseerd en door het Vlaamse Gewest zijn erkend

De samenwerking moet voldoen aan de criteria die worden voorzien in de selectieprocedure voor dit onderdeel (cfr. hoofdstuk 7). Met uitzondering van acties rond een welomschreven thema, die alleen uitvoerbaar zijn voor een gebied dat groter is dan dat van de betrokken PG's zullen uitsluitend acties voor de in het kader van Leader+ geselecteerde gebieden voor communautaire medefinanciering in aanmerking komen. De uitgaven voor activeringsmaatregelen zijn evenwel voor alle betrokken gebieden subsidiabel.

schema subsidiabele uitgaven :

kosten verbonden aan :	PG	niet-PG
activeringsmaatregelen samenwerking	ja	ja
uitgaven voor uitvoering samenwerkingsproject	ja	nee uitz.(zie hoger)

2. TRANSNATIONALE SAMENWERKING

De transnationale samenwerking heeft betrekking op PG's uit ten minste twee lidstaten. Wanneer echter een in het kader van Leader+ geselecteerd gebied met een volgens de Leader-aanpak georganiseerd gebied in een land buiten de Gemeenschap gaat samenwerken volgens de voorwaarden die voor dit onderdeel gelden, worden de daarmee verbonden uitgaven met betrekking tot het gebied van Leader+ subsidiabel.

schema toepassingsgebied:

transnationale samenwerking	↗	tussen Leader+-PG's uit ten minste twee lidstaten van de EU
	↘	tussen een Leader+ gebied (geselecteerd onder onderdeel 1) en een andere volgens de Leader-aanpak georganiseerd gebied buiten de EU

schema subsidiabele uitgaven :

kosten verbonden aan :	PG binnen EU	gebied buiten EU
activeringsmaatregelen samenwerking	ja	neen
uitgaven voor uitvoering samenwerkingsproject	ja	neen

5.2.3 IMPACT

- ontwikkeling van samenwerkingsprojecten op alle niveaus;
- ontstaan van een samenwerkingscultuur;
- realisatie van een meerwaarde voor het betrokken gebied via samenwerking (schaalvoordeel, uitwisseling ervaringen, knowhow,...)

5.3 ONDERDEEL 3: NETWERKVORMING

5.3.1 DOELSTELLINGEN

In het kader van het communautaire initiatief Leader-II vormde de ontwikkeling van een actieve solidariteit tussen de plattelandsgebieden en de uitwisseling van resultaten, ervaringen en kennis tussen alle belanghebbende partijen in de Gemeenschap een prioriteit. Deze aspecten werden gestimuleerd via netwerkvorming.

Ook bij Leader+ vormt deze uitwisseling van allerhande informatie via de vorming van netwerken een onderdeel van het initiatief. Er wordt naar gestreefd om alle plattelandsgebieden op te nemen in een netwerk, ongeacht of zij al dan niet voor het initiatief in aanmerking komen, en van alle organisaties en administratieve instanties die bij deze gebiedsgebonden acties betrokken zijn. Alle begunstigden van Leader+ zijn verplicht actief deel te nemen aan het netwerk.

Deze netwerkvorming heeft tot doel :

- uitwisseling en overdracht van ervaringen;
- stimulering en totstandbrenging van samenwerkingsverbanden tussen gebieden;
- informatie inzake gebiedsgebonden plattelandsontwikkeling en de op dat terrein te trekken lessen.

Ook binnen het Vlaamse Gewest zal hieraan actief worden meegewerkt en zal voor de activering van het netwerk een 'Activeringscel' opgezet worden. Op Gemeenschapsniveau wordt een door de Commissie gestuurde 'Waarnemingpost voor de plattelandsgebieden' voorzien voor de netwerkvorming en de actieve begeleiding ervan. Er zal worden meegewerkt en de nodige gegevens zullen ter beschikking worden gesteld voor de realisatie en werking van het Europese Leader+-netwerk.

5.3.2 TENUITVOERLEGGING

Ter uitvoering van dit onderdeel wordt voorzien in :

- een regionaal netwerk voor het Vlaamse Gewest
- een activeringscel
- één gemeenschappelijk aanspreekpunt voor gans België t.o.v. de Europese Waarnemingspost

Deze drie onderdelen zullen binnen een termijn van ten hoogste twee jaar na goedkeuring van het Leader+-programma door de Europese Commissie werkzaam zijn.

Met opmaak:
 Inspringing: Links: 0,87 cm,
 Met opsommingstekens +
 Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0
 cm + Tab na: 0,63 cm +
 Inspringen op: 0,63 cm, Tabs:
 1,5 cm, Tab weergeven + Niet
 op 0,63 cm

1. REGIONAAL NETWERK

Binnen het Vlaamse Gewest zal een netwerk worden gevormd waaraan alle plattelandsgebieden kunnen deelnemen.

Hierbij wordt ondermeer gedacht aan :

- overheden (gemeenten, provincies, Vlaams Gewest, betrokken ministeries,..)
- maatschappelijke organisaties, landbouworganisaties, economische organisaties,
- organisaties actief op het vlak van plattelandontwikkeling
- -...

Alle begunstigden in het kader van Leader+ zijn verplicht actief aan het netwerk deel te nemen, meer bepaald alle noodzakelijke gegevens over de lopende of voltooide acties en alle verkregen resultaten mee te delen en zich voor de diverse activiteiten in te zetten. (de kosten van de PG's voor verplichte deelname aan het netwerk vallen echter onder onderdeel 1)

De overige deelnemers van het netwerk die in deze gebiedsgebonden activiteiten betrokken zijn, zonder PG te zijn, zullen eveneens verzocht worden hun ervaringen, knowhow en projecten in het netwerk in te brengen.

Daar vrouwen en jongeren bij Leader+ specifieke doelgroepen zijn, zal hen in het kader van de netwerkvorming gevraagd worden actief deel te nemen.

Het netwerk is echter flexibel en kan zowel qua deelnemers als qua actieterrein variëren en evolueren in de loop van de uitvoeringsperiode van het Leader+-programma. Er dient namelijk uitgegaan te worden van de vragen en behoeften uit de praktijk van de Leader+- en andere plattelandgebieden.

2. ACTIVERINGSCEL

Teneinde het netwerk operationeel te maken, zal een organisatie aangetrokken worden die de taken van de "Activeringscel" op zich neemt.

De taken van de "Activeringscel" zijn o.m. :

- verzameling, analyse en verspreiding van informatie binnen het Vlaamse Gewest over overdraagbare goede praktijken;
- activering van het netwerk;
- organisatie van de uitwisseling van ervaringen en knowhow, meer bepaald ten gunste van minder ervaren gebieden die moeten kunnen profiteren van hetgeen door de PG's met meer ervaring is bereikt;
- verlening van technische bijstand aan de interterritoriale en transnationale samenwerkingsverbanden.
(de financiering van die technische bijstand gebeurt vanuit de voorziene middelen van het onderdeel "samenwerking" zelf)

Voor de aanstelling van de "Activeringscel" zal door het Vlaamse Gewest een overheidsopdracht worden uitgeschreven. Deze zal gebeuren in overeenstemming met zowel de Belgische wetgeving als met de Europese regelgeving op de overheidsopdrachten, in het bijzonder met Richtlijn 92/50/ EEG van de Raad van 18 juni 1992 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor dienstverlening.

De overheid zal de nodige toezichtindicatoren voorzien teneinde een permanente opvolging van de werking van het netwerk en de activeringscel in het bijzonder te kunnen doen.

Afhankelijk van de bevindingen betreffende het onderdeel 'netwerkvorming' bij de evaluatie halverwege van het Leader+-programma kan de opdracht zonodig worden bijgesteld.

3. AANSPREEKPUNT T.O.V. EUROPESE WAARNEMINGSPOST

Gelet op het feit dat de Europese Commissie wenst dat er slechts één aanspreekpunt per lidstaat is voor de contacten met de Europese Waarnemingspost, werden tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest de nodige afspraken gemaakt om een protocol te sluiten teneinde in dit kader de nodige concrete regelingen te treffen.

Om conform te zijn met de bepalingen van punt 22 van de richtsnoeren voor Leader+, wordt een samenwerkingsprotocol opgemaakt tussen de autoriteiten van het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest teneinde een 'nationale eenheid' op te richten. In het protocol is voorzien dat de coördinator aangeduid door het Waalse Gewest de coördinerende rol zal waarnemen op het nationale niveau, in het bijzonder voor wat betreft de verbinding met de Europese Waarnemingspost en de andere nationale eenheden. Alle informatie, komende van de Waarnemingspost of de andere nationale eenheden, wordt door de nationale eenheid onmiddellijk en integraal overgemaakt aan de regionale coördinerende eenheid, aangeduid door het Vlaamse Gewest.

Andere gemeenschappelijke activiteiten kunnen worden georganiseerd volgens nog nader te bepalen modaliteiten: organisatie van uitwisseling tussen Plaatselijke Groepen van de twee Gewesten, realisatie nationale publicaties, website, enz.

5.3.3 IMPACT

- verhogen van kennis over gebiedsgebonden plattelandsontwikkeling
- ruimere verspreiding ervaringen en knowhow

5.4 ONDERDEEL 4 : BEHEER, TOEZICHT, EVALUATIE EN TECHNISCHE BIJSTAND

In het kader van de technische bijstand is het de bedoeling om de uitgaven met betrekking tot o.m. volgende activiteiten te financieren :

- programmamanagement
- financieel beheer
- monitoring en evaluatie
- overige activiteiten: o.a. promotie en publiciteit

Ten aanzien van de onderscheiden taken die onder dit onderdeel vallen, zullen de werkzaamheden op een tweetal niveaus worden uitgevoerd. In het algemeen kan worden gesteld dat op programmaniveau deze taken uitgevoerd worden door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en op projectniveau door de Plaatselijke Groepen. Door de PG's zal echter vanuit de ontwikkelingsplannen de nodige inbreng moeten gegeven worden naar het programmamanagement toe.

De technische bijstand zal verleend worden conform Verordening (EG) nr. 1685/2000 van de Commissie van 28 juli 2000 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen van Verordening 1260/1999 van de Raad met betrekking tot de subsidiabiliteit van de uitgaven voor door de structuurfondsen medegefinancierde verrichtingen.

6. FINANCIERINGSPLAN PER PRIORITAIR ZWAARTEPUNT, PER JAAR EN PER FINANCIERINGSBRON

Het Leader+ initiatief wordt gezamenlijk gefinancierd door de Lidstaten en de EU. Voor het totale Leader+ initiatief is door de EU voor de periode 2000-2006 2.020 mio euro voorzien, waarvan bij de indicatieve verdeling van de communautaire middelen tussen de lidstaten in het kader van de communautaire initiatieven 2000-2006 15 mio euro als bijdrage voor België werd ingeschreven (15,9 mio euro na indexatie).

Die middelen werden verdeeld tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest als volgt :

- Vlaams Gewest : 4,293 mio euro (27 %)
- Waals Gewest : 11,607 mio euro (73 %)

Volgens punt 41 van de richtsnoeren voor Leader+ bedraagt de bijdrage van EOGFL-Oriëntatie ten hoogste 75 % van de totale subsidiabele kosten in de regio's van doelstelling 1 en ten hoogste 50 % van de totale subsidiabele kosten in de overige regio's. Voor Vlaanderen betekent dit dus een maximale tussenkomst van 50% vanwege het EOGFL, aangezien er in Vlaanderen geen gebieden onder doelstelling 1 vallen.

Vanwege het Vlaamse Gewest wordt eenzelfde bedrag aan cofinanciering voorzien als de communautaire bijdrage.

Voor de financiële bijdragen en plafonds gelden hoe dan ook de bepalingen van artikel 29 van Verordening nr. 1260/1999 van de Raad van 21 juni 1999 houdende algemene bepalingen inzake de structuurfondsen.

Voor elk van de maatregelen onder onderdeel 1 en 2 geldt dat alleen deze acties subsidiabel zijn welke voldoen aan de voorwaarden en criteria van Verordeningen (EG) 1257/1999, 1783/1999, 1784/1999 en 1685/2000.

Bovendien moeten projecten binnen onderdeel 1 en 2 duidelijk passen in de ontwikkelingsstrategie van de plaatselijke groep, zoals vastgelegd in zijn ontwikkelingsplan.

De verdeling van de middelen (EU+Lidstaat) tussen de prioritaire zwaartepunten is als volgt :

a) Onderdeel 1 Gebiedsgebonden strategieën : 88,12 %

Met betrekking tot de financiering van dit onderdeel dient rekening gehouden te worden met volgende bepalingen :

- binnen 'onderdeel 1' worden volgende delen voorzien :
 1. werkingskosten PG's : maximaal 15% van het voorziene bedrag voor onderdeel 1
 2. investeringskosten : 35%
 3. andere : 50%

- het in uitvoering van artikel 37 van de richtsnoeren voor Leader+ vast te stellen maximum waarbij investeringen in infrastructuur en productieve investeringen voor een eenheidsbedrag dat hoger ligt dan dit maximum niet voor dit initiatief in aanmerking komen, wordt bepaald op 100.000 euro.
- In uitvoering van artikel 38 van de richtsnoeren voor Leader+ kunnen uitgaven voor het verwerven van deskundigheid, zoals gedefinieerd in het kader van LeaderII (dat wil zeggen uitgaven met betrekking tot het activeringswerk en/of aan de opstelling van een gebiedsgebonden ontwikkelingsplan door de PG's voorafgaande studies) voor onderdeel 1 in aanmerking komen op voorwaarde dat het om nieuwe gebieden gaat waar de Leader-methode niet is toegepast.

b) Onderdeel 2 samenwerking tussen plattelandsgebieden : 5,94%

c) Onderdeel 3 netwerkvorming : 3,84%

m.b.t. de financiering van dit onderdeel dient opgemerkt te worden dat de kosten van de PG's voor verplichte deelname aan het netwerk vallen onder onderdeel 1

d) Onderdeel 4 technische bijstand : 2,10%

Het onderdeel 4 is conform Verordening (EG) nr. 1685/2000 van de Commissie van 28 juli 2000 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen van Verordening 1260/1999 van de Raad met betrekking tot de subsidiabiliteit van de uitgaven voor door de structuurfondsen medegefinancierde verrichtingen, inzonderheid met regel nr.11.

In navolgende tabellen is een indicatieve verdeling van de middelen weergegeven per prioritair zwaartepunt, per jaar en per financieringsbron.

Financieringsplan per jaar per zwaartepunt en per financieringsbron

(bedragen in euro)

	2000 (1)															
	tot subs	%	lidst	%	EU	%	privé	totale kost	tot subs	%	lidst					
zwaartepunt 1 :																
gebiedsgebonden geïntegreerde en experimentele strategieën voor plattelandontwikkeling	0	100	0	50	0	50	0	0	1.482.000	100	741.000					
zwaartepunt 2 :																
samenwerkingsverbanden tussen gebieden en op transnationaal niveau	0		0		0		0	0	0		0					
zwaartepunt 3																
netwerkvorming	0		0		0		0	0	0		0					
zwaartepunt 4																
beheer, toezicht, evaluatie en technische bijstand	0		0		0		0	0	30.000	100	15.000					
Algemeen Totaal	0	100	0	50		50			1.512.000	100	756.000					

tot.subs = totale subsidiabele overheidsuitgaven
 Lidst = cofinanciering overheid (Lidstaat)
 EU = cofinanciering EU
 % = procentueel aandeel in de overheidsuitgaven
 privé = private inbreng (indicatief)
 totale kosten = kolom "tot.subs". + kolom "privé"

(1) de financieringstabel werd opgesteld rekening houdende met de voorziene maximale bedragen per jaar (cfr. beslissing van Berlijn + aanpa programmering zullen echter de uitgaven m.b.t. 2001 minimaal zijn.

(bedragen in euro)

	2002															
	tot subs	%	lidst	%	EU	%	privé	totale kost	tot subs	%	lid					
zwaartepunt 1 :																
gebiedsgebonden geïntegreerde en experimentele strategieën voor plattelandontwikkeling	1.270.000	100	635.000	50	635.000	50	127.000	1.397.000	1.200.000	100	600.					
zwaartepunt 2 :																
samenwerkingsverbanden tussen gebieden en op transnationaal niveau	0		0		0		0	0	50.000	100	25.					
zwaartepunt 3																
netwerkvorming	50.000	100	25.000	50	25.000	50	0	50.000	70.000	100	35.					
zwaartepunt 4																
beheer, toezicht, evaluatie en technische bijstand	30.000	100	15.000	50	15.000	50	0	30.000	30.000	100	15.					
Algemeen Totaal	1.350.000	100	675.000	50	675.000	50	127.000	1.477.000	1.350.000	100	675.					

tot.subs = totale subsidiabele overheidsuitgaven

Lidst = cofinanciering overheid (Lidstaat)

EU = cofinanciering EU

% = procentueel aandeel in de overheidsuitgaven

privé = private inbreng (indicatief)

totale kosten = kolom "tot.subs". + kolom "privé"

(bedragen in euro)

	2004															
	tot subs	%	lidst	%	EU	%	privé	totale kost	tot subs	%	lids					
zwaartepunt 1 :																
gebiedsgebonden geïntegreerde en experimentele strategieën voor plattelandontwikkeling	1.022.000	100	511.000	50	511.000	50	102.200	1.124.200	1.134.000	100	567.0					
zwaartepunt 2 :																
samenwerkingsverbanden tussen gebieden en op transnationaal niveau	120.000	100	60.000	50	60.000	50	6.000	126.000	170.000	100	85.0					
zwaartepunt 3																
netwerkvorming	70.000	100	35.000	50	35.000	50	0	70.000	70.000	100	35.0					
zwaartepunt 4																
beheer, toezicht, evaluatie en technische bijstand	30.000	100	15.000	50	15.000	50	0	30.000	30.000	100	15.0					
Algemeen Totaal	1.242.000	100	621.000	50	621.000	50	108.200	1.350.200	1.404.000	100	702.0					

tot.subs = totale subsidiabele overheidsuitgaven

Lidst = cofinanciering overheid (Lidstaat)

EU = cofinanciering EU

% = procentueel aandeel in de overheidsuitgaven

privé = private inbreng (indicatief)

totale kosten = kolom "tot.subs" + kolom "privé"

(bedragen in euro)

	2006																
	tot subs	%	lidst	%	EU	%	privé	totale kost	tot subs	%	lidst						
zwaartepunt 1 :																	
gebiedsgebonden geïntegreerde en experimentele strategieën voor plattelandontwikkeling	1.458.000	100	729.000	50	729.000	50	145.800	1.603.800	7.566.000	100	3.783.00						
zwaartepunt 2 :																	
samenwerkingsverbanden tussen gebieden en op transnationaal niveau	170.000	100	85.000	50	85.000	50	8.500	178.500	510.000	100	255.00						
zwaartepunt 3																	
netwerkvorming	70.000	100	35.000	50	35.000	50	0	70.000	330.000	100	165.00						
zwaartepunt 4																	
beheer, toezicht, evaluatie en technische bijstand	30.000	100	15.000	50	15.000	50	0	30.000	180.000	100	90.00						
Algemeen Totaal	1.728.000	100	864.000	50	864.000	50	154.300	1.882.300	8.586.000	100	4.293.00						

tot.subs = totale subsidiabele overheidsuitgaven

Lidst = cofinanciering overheid (Lidstaat)

EU = cofinanciering EU

% = procentueel aandeel in de overheidsuitgaven

privé = private inbreng (indicatief)

totale kosten = kolom "tot.subs". + kolom "privé"

zw/tot =% aandeel "overheidsuitgaven" per zwaartepunt t.o.v. totaal "overheidsuitgaven"

7. SELECTIECRITERIA VAN DE PLAATSELIJKE GROEPEN, PROCEDURES EN TIJDSHEMA

7.1 SELECTIECRITERIA

7.1.1 ONDERDEEL1:GEBIEDSGEBONDEN ONTWIKKELINGSTRATEGIEEN

Binnen dit onderdeel van het programma zullen ontwikkelingsplannen van plaatselijke groepen voor hun respectief gebied worden geselecteerd, waarna Leader+ in deze gebieden zal worden uitgevoerd. Zowel voor de plaatselijke groepen, de betrokken gebieden, als de ontwikkelingsplannen zijn selectiecriteria en voorwaarden voorzien.

Naast een aantal voorwaarden waaraan in elk geval moet worden voldaan, zijn criteria voorzien op basis waarvan de beoordeling van de ingediende voorstellen zal uitgevoerd worden. Hierbij zal gebruik gemaakt worden van volgende puntenwaarde:

- waarde 5 : “excellent” - zeer sterk in alle belangrijke onderdelen van het criterium
- waarde 4 : “zeer goed” - zeer goed in alle belangrijke onderdelen en sterk in een aantal
- waarde 3 : “goed” - enkele kleinere zwakke punten die kunnen worden gecompenseerd door andere elementen van het criterium
- waarde 2 : “matig” - meerdere zwakke punten die kunnen worden verholpen, doch waarop specifiek de aandacht dient te worden op gevestigd.
- waarde 1 : “onvoldoende”

Met opmaak:

Inspiring:Links: 0,87 cm,
Verkeerd-om: 2,38 cm, Met
opsommingstekens + Niveau: 1
+ Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
na: 0,63 cm + Inspiringen op:
0,63 cm, Tabs: Niet op 0,63
cm

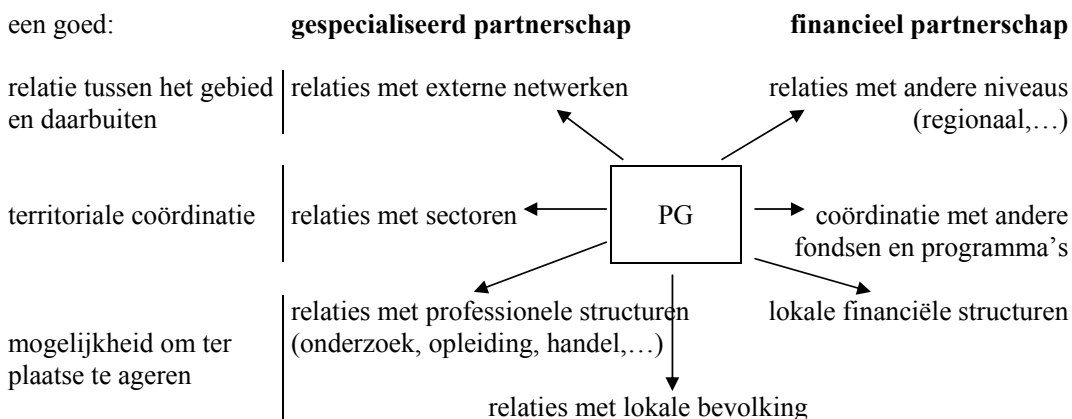
Daarnaast wordt bij de globale beoordeling van het ingediende voorstel nog een wegingsfactor toegepast die het belang van deze criteria weerspiegelt.

criterium	waarde	wegingsfactor	
Plaatselijke groepen		0.1	
- samenstelling groep			0.02
- interne structuur/bekwaamheid			0.03
- financiële maatregelen			0.02
- administratieve maatregelen			0.03
Gebied		0.05	
Ontwikkelingsplan		0.85	
- geïntegreerd karakter			0.075
- experimenteel karakter			0.30
- duurzaam karakter			0.20
- kwaliteit/doelmatigheid			0.20
- complementair			0.075

⇒ **PLAATSELIJKE GROEPEN :**

In het kader van Leader+ zijn de begunstigden van een financiële bijdrage de ‘Plaatselijke Groepen’ (PG’s). Deze groepen dragen de ontwikkelingsstrategie en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering ervan. Een goed lokaal partnerschap moet zowel een gespecialiseerd als een financieel partnerschap zijn. Daarom zijn goede relaties tussen het gebied zelf en daarbuiten belangrijk o.m. door relaties met externe netwerken en relaties met andere niveaus (provincie, gewest,...). Daarnaast is ook een gebiedsgerichte coördinatie van belang, nl. relatie met de diverse sectoren en coördinatie met andere programma’s en fondsen. Tenslotte moeten er ook mogelijkheden zijn om ter plaatse tussen te komen, via o.a. relaties met professionele structuren, met de lokale bevolking en de lokale financieringsmogelijkheden.

Schema : de zeven ideale kenmerken van een lokaal partnerschap (Seminarie EU-Venetië)

Criteria Plaatselijke Groepen :

Voor de Plaatselijke Groepen zijn er diverse voorwaarden opgenomen in de richtsnoeren voor Leader+ o.m. met betrekking tot de samenstelling, de interne structuur en de administratieve en financiële mogelijkheden. Deze criteria worden integraal overgenomen in het Vlaamse programma.

De PG’s moeten bestaan uit een geheel van partners waarin de sociaal-economische milieus van het gebied evenwichtig en representatief vertegenwoordigd zijn. Op niveau van de besluitvorming moeten de economische en sociale partners en de verenigingen ten minste 50% van het plaatselijke partnerschap uitmaken.

De leden van de PG’s moeten ter plaatse gevestigd zijn en

- hetzij een administratieve en financiële coördinator aanwijzen die in staat is overheidssubsidies te beheren en erop toeziet dat het partnerschap goed functioneert;
- hetzij zich verenigen in een gemeenschappelijke rechtsstructuur waarvan de statuten een goed functioneren van het partnerschap en het vermogen om overheidssubsidies te beheren, waarborgen.

De Europese Commissie wenst hierbij de voorkeur uit te drukken om te werken via een reëel partnerschap, nl. een gemeenschappelijke rechtsstructuur.

Bijkomend kan worden gesteld dat na de selectie m.b.t. dit onderdeel, een termijn van 6 maand voorzien wordt waarbinnen deze rechtsstructuur dient te worden gefinaliseerd.

De leden van de PG's moeten blijk geven van hun vermogen om samen een ontwikkelingsstrategie voor het gebied uit te stippelen en deze uit te voeren.

De toepasselijkheid en het operationeel karakter van het partnerschap zal worden beoordeeld in termen van de doorzichtigheid en duidelijkheid van de taakverdeling en verantwoordelijkheden. De partners moeten garanderen dat zij zich van de toegekende taken kunnen kwijten en dat de werkingsmechanismen en de besluitvorming doeltreffend zijn.

In onderstaand schema worden de beoordelingscriteria meer geconcretiseerd voorgesteld. Deze checklist zal gebruikt worden bij de selectieprocedure.

Box 1: criteria plaatselijke groepen

▪ **Samenstelling groep**

	beoordeling	Opmerkingen
evenwichtige en representatieve vertegenwoordiging verschillende sociaal economische milieus		
sociaal-economische partners en verenigingen vertegenwoordigen minstens 50% van het partnerschap op niveau besluitvorming		
leden van de groep ter plaatse gevestigd (zetel binnen gebied en/of actief binnen gebied)		
Groep gebaseerd op een bestaand partnerschap		
Groep gebaseerd op een nieuw partnerschap		
...		
algemene beoordeling criterium		

Verwijderd: 1

Met opmaak:

Inspringing: Links: 0,25 cm, Verkeerd-om: 0,38 cm, Met opsommingstekens + Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab na: 0,63 cm + Inspringen op: 0,63 cm

▪ **Interne structuur/bekwaamheid**

	beoordeling	Opmerkingen
Duidelijke taakverdeling tussen de partners		
Groep kan effectiviteit garanderen		
Inbreng van de verschillende partners is evenredig met hun vertegenwoordiging		
besluitvorming doeltreffend		
werkingsmechanismen doeltreffend		
Ontwikkelingsplan is technisch haalbaar		
Ontwikkelingsplan is uitvoerbaar binnen planperiode		
De continuïteit kan verzekerd worden na de uitvoering		
...		
algemene beoordeling criterium		

Met opmaak:

Inspringing: Links: 0,25 cm, Verkeerd-om: 0,38 cm, Met opsommingstekens + Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab na: 0,63 cm + Inspringen op: 0,63 cm

▪ **Financiële maatregelen**

	beoordeling	Opmerkingen
Aanduiding financiële coördinator		
Vereniging in rechtsstructuur		
- gemeenschappelijke rechtsstructuur opgericht?		
- intentieverklaring tot oprichting?		
Aparte financiële rekening voor beheer van de gelden		
regelingen voor financieel beheer, boekhouding en controle procedures		
Andere of bijkomende financieringsmogelijkheden		
Indien ja, welke?		
...		
algemene beoordeling criterium		

Met opmaak:
 Inspringing: Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringen op:
 0,63 cm

▪ **Administratieve maatregelen**

	beoordeling	Opmerkingen
Maatregelen inzake informatie uitwisseling met direct betrokkenen		
Maatregelen inzake publiciteit aan het brede publiek		
voorgestelde procedures voor selectie projecten		
voorgestelde procedures voor toezicht en evaluatie van de uitvoering van het ontwikkelingsplan		
Maatregelen om de resultaten ter beschikking te stellen aan het netwerk van rechtstreeks betrokkenen		
Maatregelen om de resultaten ter beschikking te stellen aan het brede publiek		
...		
algemene beoordeling		

Met opmaak:
 Inspringing: Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringen op:
 0,63 cm

⇒ **GEBIEDEN :**

In de richtsnoeren voor Leader+ zijn volgende criteria opgenomen voor de betrokken gebieden :

- vanuit fysisch (geografisch), economisch en sociaal oogpunt een homogeen geheel vormen;
- coherent zijn;
- beschikken over een adequate kritische massa in termen van menselijke, financiële en economische hulpbronnen;
- een plaatselijk en ruraal karakter hebben: nl. tussen 10.000 en 100.000 inwoners en voor de dichtbevolkte regio's een bevolkingsdichtheid van ongeveer 120 inwoners/km²;

Het Vlaamse Gewest is echter een dichtbevolkte regio, waardoor vooral het criterium m.b.t. de bevolkingsdichtheid in grote mate bepalend zal zijn voor de gebieden die in aanmerking kunnen komen in het kader van Leader+.

In punt 14.1 van de richtsnoeren voor Leader+ wordt gesteld dat: "voor de regio's met een hoge of geringe bevolkingsdichtheid kunnen evenwel naar behoren met redenen omklede uitzonderingen op die criteria worden geaccepteerd."

Aangezien het Vlaamse Gewest een dicht bevolkte regio is, zal in uitzondering op dit laatste criterium, een bevolkingsdichtheid van maximaal 350 inwoners/km² als selectiecriterium gehanteerd worden. Op deze manier zullen ruimere mogelijkheden kunnen geboden worden

om in navolging van de oproep tot indiening van voorstellen gebieden samen te stellen, waaronder ook meer nieuwe gebieden die noch voor LeaderI, noch voor LeaderII in aanmerking kwamen.

Naast de criteria opgenomen in de richtsnoeren voor Leader+, kan voor het Vlaamse Gewest bijkomend worden gesteld dat:

- de betrokken gebieden volledig binnen het Vlaamse Gewest moeten liggen;
- de gebieden die worden geselecteerd elkaar niet mogen overlappen;
- de gebieden een ruraal karakter moeten hebben (criterium wordt verder uitgewerkt in het programmacomplement)
- een afwijking van het criterium van de bevolkingsdichtheid tot 350 inw/km² voor de gebieden kan worden toegestaan;
- de gebieden moeten worden samengesteld uit gemeenten en/of deelgemeenten
- gebied moet verspreid zijn over minimum 2 verschillende gemeenten.

In onderstaand schema worden de beoordelingscriteria meer geconcretiseerd voorgesteld. Deze checklist zal gebruikt worden bij de selectieprocedure.

Box 2: criteria voor de gebieden

Verwijderd: 2

▪ **Kenmerken**

	ja	nee	Opmerkingen
plaatselijk en ruraal karakter :			
- tussen 10.000 en 100.000 inwoners			
- bevolkingsdichtheid < 350 inw/km ²			
gebied volledig binnen Vlaamse Gewest			
ruraal karakter			
gebied bestaat uit gemeenten en/of deelgemeenten			
gebied verspreid over minimum 2 gemeenten			
	beoordeling		
een homogeen geheel vormen :			
- fysisch (geografisch)			
- economisch			
- sociaal			
is gebied coherent			
voldoende kritische massa			
algemene beoordeling criterium			

⇒ **ONTWIKKELINGSPLANNEN :**

In de richtsnoeren voor Leader+ zijn een aantal voorwaarden opgenomen m.b.t. de ontwikkelingsstrategie die door de plaatselijke groepen in hun ontwikkelingsplannen wordt vooropgesteld.

Deze criteria zullen derhalve ook deel uitmaken van de beoordelingscriteria binnen dit programma voor Vlaanderen :

- geïntegreerd zijn, in die zin dat zij stoelt op een gezamenlijke, algemene benadering die gebaseerd is op interacties tussen actoren, sectoren en projecten, rond een sterk thema dat voor de specifieke identiteit en/of specifieke hulpbronnen en/of de specifieke knowhow van het gebied kenmerkend is en alle tot de ontwikkelingsstrategie bijdragende actoren en projecten op verschillende terreinen bijeen bindt;

- thema , zie punt 5.1.2 van dit programma;
- aandacht voor vooropgestelde doelgroepen : jongeren en vrouwen;
- geënt zijn op en verenigbaar met de sociaal-economische context in het gebied;
- economisch levensvatbaar zijn.
- een duurzaam karakter hebben, in die zin dat het gebruik van de hulpbronnen zodanig geschiedt dat aan de mogelijkheden voor de toekomstige generaties geen afbreuk wordt gedaan;
- een experimenteel karakter hebben;
- overdraagbaarheid van de gebruikte methoden / medewerking aan het netwerk;
- complementair aan de acties in het kader van de in de betrokken regio en het betrokken gebied uitgevoerde “mainstream”-programma’s.

Met opmaak:
 Inspringing:Links: 0 cm,
 Verkeerd-om: 0,5 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringen op:
 0,63 cm, Tabs: Niet op 0,63
 cm

Bij de beoordeling zal naast het toetsen of het ontwikkelingsplan voldoet aan alle eisen die aan het ontwikkelingsplan werden gesteld, specifieke aandacht worden gegeven aan het innovatieve en experimentele karakter van de ontwikkelingsplannen. Daarnaast speelt ook de aandacht die wordt geschonken aan de gelijke kansen voor vrouwen en jongeren en het aspect duurzaamheid een grote rol.

In onderstaand schema worden de beoordelingscriteria meer geconcretiseerd voorgesteld. Deze checklist zal gebruikt worden bij de selectieprocedure.

Box 3: criteria ontwikkelingsplannen

Verwijderd: 3

▪ **Thema :**

Met opmaak:
 Inspringing:Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringen op:
 0,63 cm

	ja	nee	Opmerkingen
één bijeenbindend thema :			
Gebruik van nieuwe knowhow en technieken			
Verbetering leefkwaliteit			
Valorisatie plaatselijke productie			
Valorisatie natuurlijke en culturele hulpbronnen			
meerdere thema's :			
indien ja; coherentie?			

▪ **Geïntegreerd karakter :**

	beoordeling	Opmerkingen
interactie van actoren		
interactie van sectoren		
thema kenmerkend voor het gebied ?		
kenmerkend voor specifieke identiteit		
kenmerkend voor specifieke hulpbronnen		
kenmerkend voor specifieke know-how		
thema bijeenbindend voor actoren en projecten op diverse terreinen		
...		
algemene beoordeling		

Met opmaak:

Inspringing: Links: 0,25 cm,
Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
opsommingstekens + Niveau: 1
+ Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
na: 0,63 cm + Inspringen op:
0,63 cm

▪ **Experimenteel karakter:**

	beoordeling	Opmerkingen
<u>Innoverende/experimentele benadering:</u>		
- nieuwe producten en diensten		
- nieuwe methoden		
- samenwerking econ. sectoren		
- originele vormen van organisatie en uitvoering		
...		
algemene beoordeling		

Met opmaak:

Inspringing: Links: 0,25 cm,
Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
opsommingstekens + Niveau: 1
+ Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
na: 0,63 cm + Inspringen op:
0,63 cm

▪ **duurzaam karakter:**

	beoordeling	Opmerkingen
Geënt op en verenigbaar met de sociaal-economische context gebied		
economisch levensvatbaar		
langere termijnvisie		
duurzaam: gebruik van hulpbronnen zodanig dat geen afbreuk wordt gedaan aan de mogelijkheden van toekomstige generaties		
instandhouding of verbetering van de sociale, economische en ecologische omstandigheden in het gebied		
impact op het milieu		
...		
algemene beoordeling		

Met opmaak:

Inspringing: Links: 0,25 cm,
Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
opsommingstekens + Niveau: 1
+ Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
na: 0,63 cm + Inspringen op:
0,63 cm

▪ **kwaliteit/doelmatigheid van ontwikkelingsplan:**

	beoordeling	Opmerkingen
kwaliteit van de analyse van het betrokken gebied		
kwaliteit van de doelstellingen en de verwachte resultaten van het plan		
Beoogde resultaten zijn duidelijk omschreven		
Beoogde resultaten zijn realistisch		
De ontwikkelingsstrategie is effectief (d.i. slaagt erin om zijn doelstelling te bereiken)		
De ontwikkelingsstrategie is efficiënt (d.i. de kostprijs is redelijk t.o.v. het verhoopte resultaat)		

Met opmaak:

Inspringing: Links: 0,25 cm,
Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
opsommingstekens + Niveau: 1
+ Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
na: 0,63 cm + Inspringen op:
0,63 cm

aansluiting bij doelstellingen algemene programma :		
- Herstel en behoud van de eigenheid van de plattelandsgebieden		
- Ontwikkelen van duurzame/multifunctionele landbouw		
- Verhogen economische betekenis plattelandsgebieden door diversificatie		
overdraagbaarheid van de voorgestelde benaderingen en methodes		
medewerking aan het netwerk		
streven naar gelijke kansen, zowel in het ontwikkelingsplan als bij de uitvoering		
mate waarin wordt rekening gehouden met volgende doelgroepen :		
- Jonge starters van nieuwe producten en diensten		
- Landbouwers		
- Vrouwen		
- Jongeren (< 25 jaar)		
- Gespecialiseerde of themagerichte organisaties		
- Werklozen		
- Andere: ...		
de ontwikkelingsstrategie leidt niet tot verslechtering van de staat van het leefmilieu en leidt bij voorkeur tot een verbetering van het milieu		
...		
algemene beoordeling criterium		

▪ **Complementariteit**

	beoordeling	Opmerkingen
Complementair met andere initiatieven binnen de regio		
Coördinatie met EFRO/ESF-fondsen periode 94-99 communautaire initiatieven gefinancierd uit financieringsinstrumenten van de Commissie		
algemene beoordeling criterium		

← **Met opmaak:**
 Inspringing: Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringen op:
 0,63 cm

7.1.2 ONDERDEEL 2 : SAMENWERKING

In de richtsnoeren voor Leader+ zijn een aantal bepalingen opgenomen met betrekking tot de samenwerkingsprojecten. Deze criteria zullen ook deel uitmaken van de beoordelingscriteria binnen het Vlaamse programma.

selectiecriteria samenwerkingsprojecten onderdeel 2:

⇒ **Gebied** :

Gebieden geselecteerd voor onderdeel 1 komen in aanmerking voor toepassing van het onderdeel 'samenwerking'.

⇒ **Acties** :

Bij de selectie van de samenwerkingsprojecten zal er op worden toegezien dat voldaan wordt aan volgende aspecten :

- ontwikkeling van een gezamenlijke actie via bundeling van de in elk van de betrokken gebieden verspreid zijnde knowhow en/of menselijke en financiële hulpbronnen;
- een reële meerwaarde opleveren voor het betrokken gebied;
- coherentie met de bijeenbindende thema's, nl. passen in de thematische oriëntatie die de PG's in hun ontwikkelingsplan hebben aangegeven.

⇒ **Plaatselijke groepen** :

In de richtsnoeren voor Leader+ zijn een aantal regels opgenomen, die ook door het Vlaamse Gewest zullen toegepast worden bij de beoordeling van de samenwerkingsprojecten :

- een coördinerende plaatselijke groep is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project;
- voor de interterritoriale samenwerking (= binnen de lidstaat, i.c. België) kan naast met Leader+ gebieden ook samengewerkt worden met gebieden geselecteerd onder Leader-I en Leader-II en met andere plattelandsgebieden die volgens de Leader-aanpak georganiseerd zijn en door de lidstaat erkend zijn;
- samenwerking op transnationaal niveau kan plaatsvinden tussen plaatselijk Leader+-groepen van minstens twee verschillende lidstaten van de Europese Unie of tussen één Leader+-gebied en een volgens de Leader-aanpak georganiseerd gebied in een land buiten de EU;

Bij de beoordeling zal naast het toetsen of het samenwerkingsproject voldoet aan de eisen die aan het samenwerkingsproject werden gesteld, specifieke aandacht worden gegeven aan de meerwaarde voor het betrokken Leader+-gebied en de aandacht die wordt geschonken aan de gelijke kansen voor vrouwen en jongeren en het aspect duurzaamheid.

In onderstaand schema worden de beoordelingscriteria meer geconcretiseerd voorgesteld. Deze checklist zal gebruikt worden bij de selectieprocedure.

Box 3: Selectiecriteria samenwerkingsprojecten

▪ **Gebieden:**

	Ja	Nee	Opmerkingen
gebied geselecteerd onder onderdeel I			
<u>interterritoriale samenwerking</u>			
indien ja, samenwerking Leader+gebied met:			
- Leader+-gebieden			
- LeaderI en II –gebieden			
- andere gebieden			
indien ja, - Leader-aanpak ?			
- erkend door het Vl. Gewest?			
- erkend door Waalse Gewest?			
<u>transnationale samenwerking</u>			
indien ja; samenwerking Leader+gebied met:			
- Leader+-gebied(en) andere EU-lidstaten			
- gebieden buiten EU			
indien ja, - georganiseerd volgens Leader-aanpak			

Met opmaak:
 Inspringsing:Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringsing op:
 0,63 cm

▪ **Acties:**

	beoordeling	Opmerkingen
ontwikkeling gezamenlijke actie		
bundeling knowhow		
bund. menselijke en financ. hulpbronnen		
coherentie met bijeenbindend thema		
beoogde resultaten zijn duidelijk omschreven		
beoogde resultaten zijn realistisch		
reële meerwaarde voor gebied		
aandacht voor gelijke kansen voor vrouwen en jongeren(<25)		
duurzaamheid van project		
algemene beoordeling		

Met opmaak:
 Inspringsing:Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringsing op:
 0,63 cm

▪ **Plaatselijke groepen:**

	Ja	Nee	Opmerkingen
coördinerende PG			

Met opmaak:
 Inspringsing:Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringsing op:
 0,63 cm

▪ **Het samenwerkingsproject sluit aan bij de prioriteiten:**

	Ja	Nee	Opmerkingen
Herstel en behoud van de eigenheid van de plattelandsgebieden			
Ontwikkelen van duurzame/multifunctionele landbouw			
Verhogen economische betekenis plattelandsgebieden			

Met opmaak:
 Inspringsing:Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringsing op:
 0,63 cm

▪ **Doelgroepen**

	Ja	Nee	Opmerkingen
jongeren (<25 jaar)			
vrouwen			
andere:....			

Met opmaak:
 Inspringsing:Links: 0,25 cm,
 Verkeerd-om: 0,38 cm, Met
 opsommingstekens + Niveau: 1
 + Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
 na: 0,63 cm + Inspringsing op:
 0,63 cm

7.2 PROCEDURES EN TIJDSHEMA

De Europese Commissie eist een open en strenge selectie, die garant moet staan voor voldoende competitie tussen de plaatselijke groepen. Hierna wordt een overzicht gegeven van de diverse stappen in de selectieprocedure.

Onderdeel 1: gebiedsgebonden ontwikkelingsstrategieën

Conform de richtsnoeren voor Leader+ moet de selectie voor de gebieden die in aanmerking wensen te komen voor onderdeel 1 - 'Gebiedsgebonden, geïntegreerde strategieën voor plattelandontwikkeling met een experimenteel karakter' - uiterlijk twee jaar na goedkeuring van de selectiecriteria gebeuren.

1. oproep tot indienen van voorstellen

Na goedkeuring van de programmering in het kader van Leader+ voor het Vlaamse Gewest door de Europese Commissie, zal ter uitvoering van dit onderdeel van het programma door het Vlaamse Gewest in samenspraak met de Vlaamse provincies, zo snel mogelijk een oproep tot indiening van voorstellen gelanceerd worden.

Hierbij zal bekendheid gegeven worden aan de mogelijkheid tot het indienen van ontwikkelingsplannen in het kader van Leader+. Zo zal o.m. worden aangegeven welke de criteria zijn die zullen gehanteerd worden bij de selectie van de plaatselijke groepen, de betrokken gebieden en de ontwikkelingsplannen.

De algemene voorlichting omtrent het Leader+-programma, de algemene procedures, selectiecriteria enz. wordt in hoofdzaak verzorgd door het Vlaamse Gewest. Hiertoe wordt o.a. in een studiedag voorzien.

De verschillende provincies geven elk afzonderlijk binnen hun provincie de nodige informatie aan de geïnteresseerde potentiële gebieden.

2. indienen van voorstellen

Van de plaatselijke actoren wordt verwacht dat zij een plaatselijke groep vormen / of zullen vormen die voldoet aan de eisen van Leader+.

Die plaatselijke groepen zullen, elk voor hun eigen gebied, dat aan de criteria van Leader+ moet voldoen, een ontwikkelingsplan moeten uitwerken dat aan een aantal eisen in het kader van Leader+ moet voldoen.

Zo zullen o.m. volgende aspecten dienen behandeld te worden in het voorgestelde ontwikkelingsplan:

- beschrijving en analyse van de betrokken regio;
- doelstellingen en strategie in het kader van Leader+
- prioriteiten en thema
- voorgestelde acties en maatregelen
- aantonen van het experimenteel karakter
- beschrijving van de uitvoeringsstructuur, beheer, controle, voorlichting,...

← Met opmaak:
 Inspruing:Links: 0,87 cm,
 Met opsommingstekens +
 Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0
 cm + Tab na: 0,63 cm +
 Inspringen op: 0,63 cm, Tabs:
 1,5 cm, Tab weergeven + Niet
 op 0,63 cm

- financiële aspecten
- inpassing in de andere programma's die worden uitgevoerd binnen het betrokken gebied

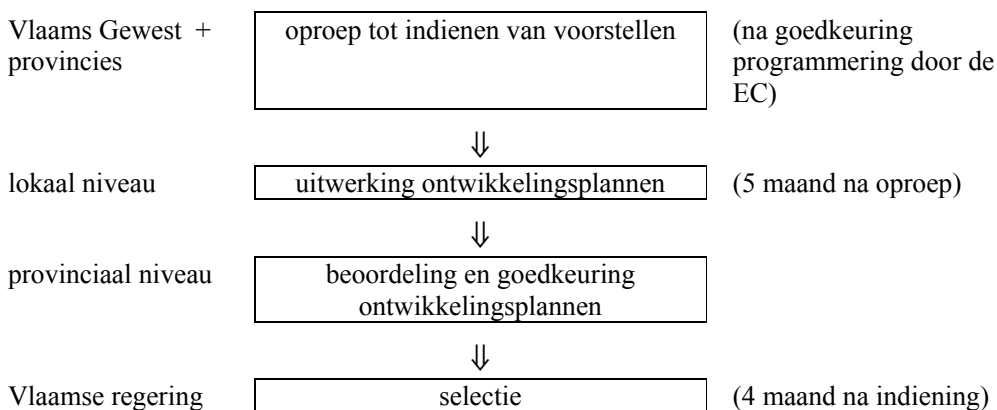
Voor de uitwerking en indiening van de voorstellen voor ontwikkelingsplannen wordt een termijn van maximaal vijf maand vooropgesteld.

3. selectie

Op basis van de voorziene selectiecriteria m.b.t. de plaatselijke groepen, de gebieden en de ontwikkelingsstrategieën zal uiterlijk vier maand na indiening van de voorstellen een selectie gemaakt worden door de Vlaamse regering op voorstel van de bevoegde minister na overleg met de Vlaamse provincies. De ontwikkelingsplannen dienen voorafgaandelijk te worden voorgelegd aan en goedgekeurd door de betrokken provincie.

Teneinde de middelen op de meestbelovende voorstellen te concentreren en het hefboomeffect ervan maximaal te benutten wordt voorzien dat 3 à 5 voorstellen zullen geselecteerd worden, waarna dit onderdeel van Leader+ in deze gebieden zal uitgevoerd worden. De financiële middelen zullen evenredig worden verdeeld per plaatselijke groep. Een bedrag van 250.000 euro (= ± 10 mio BEF) à 375.000 euro (= ± 15 mio BEF) wordt voorzien per jaar per PG.

4. schema

Onderdeel 2: samenwerking

1. oproep tot indienen van voorstellen

Na de selectie van de plaatselijke groepen met hun ontwikkelingsplan onder onderdeel 1, zal een tweede oproep gelanceerd worden door het Vlaamse Gewest in samenspraak met de Vlaamse provincies voor de indiening van voorstellen voor projecten in het kader van het onderdeel 2 'samenwerking'.

2. indienen van voorstellen

Aangezien de plaatselijke groepen hierbij zowel voor timing als procedures ook afhankelijk zijn van de groepen waarmee wordt samengewerkt, zullen meerdere indieningdata voorzien worden, waarna telkens een selectie zal plaatsvinden.

3. selectie

Op basis van de voorziene selectiecriteria zal uiterlijk drie maand na indiening van de voorstellen een selectie gemaakt worden door de Vlaamse regering op voorstel van de bevoegde minister na overleg met de Vlaamse provincies. De laatste selectie zal gebeuren binnen een termijn van vier jaar na goedkeuring van het programma voor Leader+ door de Europese Commissie.

8. VOORLICHTING

Met betrekking tot de voorlichting en publiciteit dienen de diverse instanties betrokken bij de uitvoering van Leader+ de Verordening (EG) nr. 1159/2000 van de Commissie van 30 mei 2000 inzake door de Lidstaten uit te voeren voorlichtings- en publiciteitsacties met betrekking tot de bijstandsverlening uit de structuurfondsen toe te passen.

Doelstelling en doelpubliek

Voorlichting en publiciteit hebben een tweeledige doel :

- informatie verstrekken aan de potentiële eindbegunstigden en partners (i.e. regionale en plaatselijke autoriteiten en andere bevoegde overheidsinstanties, beroepsorganisaties en het bedrijfsleven, economische en sociale partners, niet-gouvernementele organisaties, initiatiefnemers en uitvoerders van projecten) informeren over de inhoud van het programma en over de mogelijkheden die de bijstand van de EU en van het Vlaamse Gewest gezamenlijk bieden, om de transparantie ervan te garanderen.
- het bredere publiek te informeren over de rol die de EU in samenwerking met het Vlaamse Gewest speelt in verband met het betrokken bijstandspakket en van de resultaten ervan.

Acties

Bij de start en uitvoering van het Leader+-programma zullen diverse voorlichtings- en publiciteitsacties worden ondergenomen. Deze acties hebben als doel enerzijds de potentiële ontvangers van steun uit de structuurfondsen op een doorzichtige wijze te informeren en anderzijds het ruimere publiek in kennis te stellen van het Leader+-initiatief.

De potentiële begunstigden

Naar de potentiële begunstigden en partners toe moet de informatieverstrekking zich ten eerste toespitsen op de voor hen relevante inhoud van de prioriteiten en maatregelen in het programma. Daarnaast is het belangrijk de potentiële partijen te informeren over de procedures, timing en selectiecriteria inzake de diverse onderdelen van het Leader+-programma, de mechanismen inzake financiering en dossierbeheer en de evaluatie van de bijstandspakketten. Tenslotte moeten ook de namen van contactpersonen of -instanties op regionaal en provinciaal niveau, die de werking van het bijstandspakket en de te vervullen voorwaarden kunnen toelichten, verspreid worden.

Om deze informatie adequaat bij het doelpubliek te verspreiden zullen een aantal initiatieven genomen worden :

De **programmering** voor Vlaanderen in het kader van het communautaire initiatief zal, na goedkeuring door de Commissie op ruime schaal verspreid worden. Dit zal zowel gebeuren via geschreven publicaties als gebruik makend van elektronische communicatiekanalen zoals internet (website van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, provincies).

Bij het lanceren van de **oproep tot het indienen van voorstellen** (voor de onderdelen 1 en 2), zal er naar gestreefd worden een zo ruim mogelijk aantal potentiële begunstigen te bereiken, waarbij er speciale aandacht zal aan geven worden dat ook nieuwe potentiële gebieden voldoende voorgelicht worden. Dit zal zowel gebeuren via geschreven publicaties als gebruik makend van elektronische communicatiekanalen zoals internet (website van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, provincies).

Ook wordt er vanuit de Administratie Land- en Tuinbouw een studiedag voorzien rond Leader. Hierbij zal o.m. algemene bekendheid gegeven worden aan het Vlaamse Leader+-programma en aan de mogelijkheid tot indienen van ontwikkelingsplannen,... Deze studiedag richt zich tot alle actoren betrokken bij plattelandsontwikkeling (overheden, verenigingen,..)

Naast een meer algemene voorlichting over Leader+ op niveau van het Vlaamse Gewest (inhoud Leader+, doelstellingen,...), zal de meer specifieke voorlichting naar de potentiële begunstigen toe en de stimulering van de plattelandsgebieden om aan Leader+ mee te werken vooral op provinciaal niveau georganiseerd worden, o.m. in het kader van hun gebiedsgerichte werking.

Zo zal er, wanneer de ontwikkelingsplannen dienen uitgewerkt te worden, in elke provincie, een aanspreekpunt zijn voor het beantwoorden van vragen, het adviseren en waar nodig het logistiek ondersteunen van de PG's bij opmaak van de ontwikkelingsplannen, waarbij extra aandacht zal gegeven worden aan gemeenten en regio's die in het verleden niet binnen Leader-gebieden vielen.

Het bredere publiek

Om het publiek beter bewust te maken van de rol die de EU speelt in het kader van Leader+ en van de resultaten daarvan, zullen een aantal initiatieven ontwikkeld worden naar het brede publiek toe.

Bij de uitvoering van Leader+ zal de voorlichting van het brede publiek op diverse niveaus en via diverse kanalen gebeuren. Telkens zal daarbij de deelname van de EU nauwkeurig worden vermeld.

- Informatieverstrekking bij de start van de tenuitvoerlegging van Leader+ via diverse kanalen (persmededeling, Internet Ministerie van de Vl. Gemeenschap en provincies,);
- tijdens de uitvoering van het programma :
 - op regelmatige tijdstippen persberichten,
 - publicaties over geslaagde modelprojecten
 - organisatie van projectbezoeken
 - ...
- de resultaten van de evaluaties die in het kader van Leader+ dienen te gebeuren, zullen aan het publiek ter beschikking worden gesteld;
- verspreiding van informatie via de activeringscel in het kader van onderdeel 3 'netwerkvorming';
- de plaatselijke groepen dienen elk binnen hun eigen gebied o.m. in te staan voor de voorlichting en verspreiding van informatie aan het brede publiek.
- ...

Met opmaak:

Inspringing:Links: 0,63 cm,
Met opsommingstekens +
Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0
cm + Tab na: 0,63 cm +
Inspringen op: 0,63 cm, Tabs:
1,27 cm, Tab weergeven +
Niet op 0,63 cm

9. BEPALINGEN EN DOOR DE LIDSTAAT AANGEWEZEN AUTORITEITEN VOOR DE TENUITVOERLEGGING, HET BEHEER, INCLUSIEF HET FINANCIËLE BEHEER, VAN EN HET TOEZICHT OP:

- DE STRATEGIEËN VOOR TERRITORIALE ONTWIKKELING,
- DE SAMENWERKING,
- DE WERKING VAN DE NETWERKEN EN BETREKKINGEN VAN DEZE MET DE EUROPESE WAARNEMINGSPPOST.

9.1 VOORZIENINGEN VOOR DE TENUITVOERLEGGING

De uitvoeringsstructuur ten behoeve van het Leader+-programma bestaat uit volgende onderdelen :

- Beheers- en betaalautoriteit
- Toezichtscomité
- Vlaamse regering / provincies
- Plaatselijke Groepen

Met opmaak:

Inspringing: Links: 0,87 cm,
Met opsommingstekens +
Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0
cm + Tab na: 0,63 cm +
Inspringen op: 0,63 cm, Tabs:
1,5 cm, Tab weergeven + Niet
op 0,63 cm

Beheers- en Betaalautoriteit

Binnen het Vlaamse Gewest, zal het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (de Administratie Land- en Tuinbouw), als *beheersautoriteit* instaan voor de doeltreffendheid en de deugdelijkheid van het beheer en de uitvoering van het Leader+-programma. De verschillende taken zijn in de Verordening nr. 1260/1999 omschreven en omvatten o.a. het verzamelen van betrouwbare informatie, het voeren van een adequate boekhouding en het toezien op de regelmatigheid van de verrichtingen en op de naleving van de communautaire voorschriften. Hiertoe zullen ook de bepalingen van Verordening (EG) Nr. 438/2001 van de Commissie van 2 maart 2001 tot vaststelling van de uitvoeringsbepalingen van Verordening nr.1260/1999 van de Raad met betrekking tot de beheers- en controlesystemen voor uit de structuurfondsen toegekende bijstand, worden opgevolgd.

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Land- en Tuinbouw treedt tevens op als *betaalautoriteit*. De rol van de betaalautoriteit is als volgt gedefinieerd: opstellen en toezenden van de betalingsaanvragen en ontvangen van de betalingen van de Commissie. Deze zullen gebeuren conform de bepalingen van artikel 32 van de Verordening 1260/1999.

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap garandeert hierbij de functionele scheiding tussen de taken als beheersautoriteit (controle) en de activiteiten als betalingsautoriteit.

- *beheersautoriteit*

bevoegde instantie :

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement EWBL
Administratie Land- en Tuinbouw,
Afdeling Land- en Tuinbouwworming

Leuvenseplein 4 – 4de verd
1000 Brussel

te contacteren persoon :

de heer ir. J. Relaes, afdelingshoofd
tel: 02/553.63.54, fax: 02/553.63.60
e-mail : joris.relaes@ewbl.vlaanderen.be

betaalautoriteit

bevoegde instantie :

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement EWBL
Administratie Land- en Tuinbouw
Afdeling Land- en Tuinbouwondersteuningsbeleid
Leuvenseplein 4 – 3de verd.
1000 Brussel

te contacteren persoon :

de heer ir. G. Van den Bremt, afdelingshoofd
tel: 02/553.63.12, fax: 02/553.63.05
e-mail : gilbert.vandenbremt@ewbl.vlaanderen.be

Toezichtscomité

Volgens punt 33 van de richtsnoeren voor Leader+ dient het toezicht te gebeuren op het niveau van :

- de plaatselijke groepen
- het programma

met behulp van de in het kader van de programmering vastgestelde financiële en fysieke indicatoren, die het mogelijk moeten maken de voortgang van de programma's in termen van financiële en materiële uitvoering en impact te volgen.

Voor het toezicht op de tenuitvoerlegging van de programmering zal een Toezichtcomité worden aangesteld overeenkomstig artikel 35 van de algemene verordening.

Dit Toezichtcomité zal worden samengesteld binnen een termijn van ten hoogste drie maanden nadat de beschikking tot vaststelling van de bijdrage van de fondsen is gegeven. Het voorzitterschap zal berusten bij de Minister bevoegd voor Leefmilieu en Landbouw of haar vertegenwoordiger en met het oog op een vlotte werking zal een eigen huishoudelijk reglement worden opgesteld.

Het Toezichtcomité dient zich te vergewissen van de doeltreffendheid en de kwaliteit van de uitvoering van het bijstandspakket conform de bepalingen van art. 35, § 3 van de algemene verordening.

De beheersautoriteit en het Toezichtscomité zullen voor het uitoefenen van het toezicht op het programma gebruik maken van de algemene indicatoren voor toezicht, die ter beschikking zullen worden gesteld door de Commissie, voor zover deze van toepassing zijn op de acties die worden gefinancierd. Deze toezichtsindicatoren kunnen worden aangevuld met bijkomende indicatoren, vastgesteld op programmaniveau.

Vlaamse regering / provincie**provincies :**

- voorlichting en begeleiding PG's bij het uitwerken van hun ontwikkelingsplan
- goedkeuring en beoordeling van de ontwikkelingsplannen / samenwerkingsprojecten van de Plaatselijke Groepen
- coördinatie (met inzonderheid het vermijden van dubbele financiering) tussen de diverse Europese programma's die op hun grondgebied worden uitgevoerd

contactpersonen :

- *provincie Antwerpen :*

...

- *provincie Limburg :*

mevr. Vera Boesmans
directeur 4de directie – economische zaken en internationale samenwerking
Universiteitslaan 1
3500 Hasselt
e-mail : vboesmans@limburg.be

de heer Koen Coenen
ingenieur-diensthooft provinciale Landbouwdienst Limburg
Herkenrodestraat 20
3600 Genk
tel: 011/29.10.50, fax: 011/29.10.60
e-mail : landbouw@limburg.be

- *provincie Oost-Vlaanderen :*

de heer Hedwig De Pauw, directeur
Provinciebestuur Oost-Vlaanderen
Directie Economie Land- en Tuinbouw en Externe Betrekkingen
Gouvernementstraat 1
9000 Gent
tel : 09/267.86.82
e-mail : hedwig.de.pauw@oost-vlaanderen.be

- *provincie Vlaams-Brabant :*

de heer Gaston Didden
secretariaat gedeputeerde Y. Ottenbourg
Diestsevest 25
3000 Leuven
tel: 016/26.70.59, fax: 016/26.70.56
e-mail : gdidden@vl-brabant.be

- *provincie West-Vlaanderen :*

de heer Rik Samijn
Dienst Externe relaties, Europese Progr. en gebiedsgerichte werking
Provinciehuis Boeverbos
Koning Leopold III-laan 41
8200 Brugge (Sint-Andries)
tel : 050/40.34.52

Vlaamse regering

- definitieve selectie van de ontwikkelingsplannen/samenwerkingsprojecten van de PG's
- vaststelling en toekenning subsidie aan de PG's, na goedkeuring door de provincie

contactpersoon :

Kabinet voor Leefmilieu en Landbouw
de heer Jean-Pierre De Leener, adviseur
Alhambra
Emile Jacmainlaan 20
1000 Brussel
tel : 02/553.27.47
e-mail : jeanpierre.deleener@vlaanderen.be

Plaatselijke Groepen

Ontwikkelingsplannen

De plaatselijke groepen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van onderdeel 1 van Leader+. Elk binnen hun respectief gebied dienen ze in te staan voor de uitvoering van hun ontwikkelingsplan.

Dit houdt o.m. in:

- correcte uitvoering van het programma en desgevallend bijsturing ervan;
- coördinatie eigen opdrachten;
- dagelijkse administratie eigen programma;
- toezicht financiële en fysieke voortgang eigen programma;
- coördinatie periodieke financiële rapportering;
- informeren over behaalde resultaten, periodieke verslaggeving;
- administratieve contacten met de betrokken overheden onderhouden;
- informatie- en brugfunctie t.a.v. bevolking.
- het nakomen van verplichtingen inzake voorlichting en publiciteit
- projectontwikkeling stimuleren;
- goedkeuring en opvolging projecten (o.a. beoordelen of de projecten aan de technische voorwaarden beantwoorden die vanuit de diverse financiële bronnen en het programma worden gesteld, toetsen of de projecten passen binnen het ontwikkelingsplan,...).

samenwerkingsprojecten

Bij een samenwerkingsproject wordt een "coördinerende" plaatselijke groep aangeduid die verantwoordelijk is voor de uitvoering en de opvolging van de samenwerkingsactie.

9.2 FINANCIEEL BEHEER

Met het oog op een deugdelijk financieel beheer en controle van de door het EOGFL medegefinancierde verrichtingen, zullen de hiernavolgende procedures m.b.t. het Leader+-programma worden toegepast:

a. aanvragen tot uitbetaling

Aan de plaatselijke groepen worden – na goedkeuring en selectie van het ontwikkelingsplan - richtlijnen overgemaakt m.b.t. de in aanmerking komende uitgaven, de programma-administratie en het indienen van de betalingsaanvragen. De plaatselijke groepen (eindbegunstigde) staan elk voor hun gebied in voor de coördinatie van de gegevens van de onderliggende projecten in het kader van de uitvoering van hun ontwikkelingsplan.

Er wordt specifiek gewezen op de verplichting tot het bijhouden van een afzonderlijke programma/projectadministratie, welke o.m. alle facturen en betaalbewijzen omvat. De bewijsstukken dienen ter beschikking van de Commissie te blijven gedurende drie jaar na betaling van het eindsaldo van de bijstand.

De administratie dient op een overzichtelijke en geordende wijze te worden gevoerd met het oog op:

- een doeltreffende beheersing van de programma/projectkosten door de PG
- het opstellen van tussentijdse verslagen aan het Toezichtcomité inzake de uitvoering van het ontwikkelingsplan
- het efficiënt verloop van de controles

De aanvragen tot uitbetaling van de toegekende EOGFL-steun dienen met vaste periodiciteit (minstens 2 maal per jaar) door de plaatselijke groep aan de Administratie Land- en Tuinbouw (beheersautoriteit) te worden toegestuurd.

Daarbij dienen volgende **gegevens en documenten** te worden verstrekt

- staat van uitgaven, gegroepeerd per project + cumulatieve staat m.b.t. de reeds ingediende betalingsaanvragen;
- overzichtsstaat van de in aanmerking komende facturen (met vermelding van datum, nummer, leverancier, datum van betaling,...);
- afschriften van de betrokken facturen (of vorderingsstaten ingeval van uitgebreide werken) en bijhorende betalingsbewijzen;
- een door de verantwoordelijke ondertekende verklaring waarin wordt bevestigd dat:
 - alle ingediende uitgaven werden verricht in het kader van het goedgekeurde project;
 - de communautaire voorschriften inzake overheidsopdrachten strikt werden nageleefd;
 - alle administratieve en boekhoudkundige bewijsstukken op elk moment ter beschikking zullen gehouden worden teneinde, zowel tijdens de uitvoering van het project als na afloop ervan, een efficiënte controle door de bevoegde ambtenaren van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Europese Unie mogelijk te maken;
 - de passende maatregelen werden getroffen om de nodige publiciteit te geven aan de financiële bijstand;
- rekeningnummer waarop het verschuldigde bedrag kan worden gestort.

Na de verificatie van facturen en betalingsbewijzen m.b.t. de uitvoering van het ontwikkelingsplan, wordt bij deze controle eveneens nagegaan of de uitgaven in overeenstemming zijn met het goedgekeurde ontwikkelingsplan en of eventueel opgelegde voorwaarden worden nageleefd.

Bij aanvraag tot uitbetaling van het saldo van de verschuldigde EOGFL-steun, wordt door de Administratie Land- en Tuinbouw tevens een **controle ter plaatse** uitgevoerd bij de PG's en eventueel bij de onderliggende projecten. Daarbij wordt rekening gehouden met :

- een adequate verhouding tussen projecten en acties wat type en omvang betreft;
- een evenwichtige spreiding van de controles over de diverse PG's

Bij de uitvoering van de controles wordt aandacht besteed aan:

- de verificatie van de originele facturen en betalingsbewijzen
- de overeenstemming tussen de concrete realisaties en het goedgekeurde aanvraagdossier
- de naleving van eventueel opgelegde voorwaarden
- de overeenstemming tussen de boekhouding en de ingediende stukken
- de naleving van de communautaire regelgeving (inzake overheidsopdrachten, bescherming leefmilieu, promotie en publiciteit,...)

Op basis van de eindcontrole wordt overgegaan tot de uitbetaling van het saldo van de verschuldigde EOGFL-steun aan de PG's.

b. Uitbetalingen door de betalingsautoriteit

Na controle van de regelmatigheid van de ingediende uitgaven (hetzij op stukken in de loop van de uitvoering van het ontwikkelingsplan, hetzij ter plaatse bij de afsluiting ervan) wordt aan de betalingsautoriteit opdracht gegeven tot uitbetaling.

De betrokken steun wordt uitgekeerd aan de Plaatselijke Groep.

Om een overzichtelijk financieel beheer van de Europese middelen mogelijk te maken zal het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap bij een financiële instelling zichtrekening openen met daaraan gekoppeld een spaarrekening. De bedoeling hiervan is, enerzijds gelden ter beschikking te hebben voor doorstorting en anderzijds gelden die op de rekening staan, op verantwoorde wijze te beheren totdat de Plaatselijke Groepen bewijzen aan de voorwaarden tot uitkering te voldoen. Intresten komen te goede aan de doelstellingen van het programma. Essentieel aan deze structuur is dat de middelen van het EOGFL, afdeling Oriëntatie, volledig apart worden beheerd, buiten de begroting van de Vlaamse Gemeenschap en dat de gelden permanent ter beschikking zijn om de gecontroleerde projecten/programma's onmiddellijk uit te betalen.

Een rekenplichtige wordt aangesteld die onder toezicht staat van de Administratie Financiën en Begroting van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, zelf onderworpen aan het toezicht van het Rekenhof.

c. Aanvragen tot tussentijdse/eindsaldo betalingen - Certificering van de uitgaven

Overeenkomstig artikel 32, lid 3 van de Verordening (EG) nr.1260/1999 zullen de aanvragen voor tussentijdse betalingen (gegroepeerd) 3 maal per jaar bij de Commissie worden ingediend.

Om de betaling van het eindsaldo te verkrijgen, dient de betalingsautoriteit binnen zes maanden na de uiterste datum voor betaling die is vermeld in de beschikking waarbij de bijdrage van het EOGFL wordt vastgesteld, een gecertificeerde verklaring in bij de Commissie betreffende de daadwerkelijk verrichte uitgaven.

De in artikel 9 van Verordening (EG) nr. 438/2001 vereiste certificaten betreffende de tussentijdse en definitieve uitgavenstaten, zoals bedoeld in artikel 32, leden 3 en 4 van Verordening (EG)nr.1260/1999 zullen worden afgeleverd door de afdeling Interne Audit van het Departement Algemene Zaken en Financiën van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Zij zal zich daartoe baseren op onderzoek en verificatie van de door de beheers- en betalingsautoriteit verstrekte gegevens, welke zij overeenkomstig haar eigen regels en procedures kan verifiëren.

d. Raming betalingsaanvragen

Overeenkomstig artikel 32, lid 7, van de Verordening (EG) nr. 1260/1999 zal tegen uiterlijk 30 april van elk jaar aan de Europese Commissie een geactualiseerde raming worden toegestuurd van de betalingsaanvragen voor het lopende en het volgende begrotingsjaar.

De noodzakelijke informatie hiertoe, zal door de PG's worden verzameld en uiterlijk 31 maart aan de Vlaamse administratie worden toegestuurd. Hierbij wordt gestreefd naar kwalitatief hoogstaande ramingen.

e. Afsluiting van het bijstandspakket - Verklaring

In uitvoering van artikel 15 van Verordening (EG) nr. 438/2001 zal bij de afsluiting van het bijstandspakket de, in artikel 38, lid 1, f) van de Verordening (EG) nr.1260/1999 bedoelde verklaring worden opgesteld door de Inspectie van Financiën welke functioneel onafhankelijk is van de beheersautoriteit, de afdeling Interne Audit en de uitvoerende instanties. Hiertoe wordt door de beheers- en betalingsautoriteiten alle benodigde informatie verstrekt en toegang verschaft tot de bescheiden en bewijsstukken die voor het opstellen van de verklaring noodzakelijk zijn.

f. Onregelmatigheden - Financiële correcties

Bij vaststelling van onregelmatigheden kan het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (de administratie Land- en Tuinbouw) onmiddellijk overgaan tot de voorlopige opschorting van de uitkering van EOGFL-steun aan een plaatselijke groep. Dit houdt in dat in afwachting van een definitieve uitspraak door het Toezichtcomité, binnen de 90 dagen na datum van de voorlopige opschorting, de uitkering van de steun onmiddellijk wordt stopgezet.

Indien blijkt dat onregelmatigheden zijn begaan of dat een ontwikkelingsplan project niet wordt uitgevoerd zoals bij de goedkeuring was overeengekomen, kan het Toezichtcomité, op voorstel van de Administratie Land- en Tuinbouw, beslissen tot financiële correcties of definitieve stopzetting van de uitkering van de EOGFL-steun en gebeurlijk overgaan tot terugvordering van de reeds uitgekeerde steun.

Na afloop van de programmaperiode, in geval het Toezichtsc comité niet meer samenkomt, kan de administratie Land- en Tuinbouw autonoom beslissen tot stopzetting van de uitkering van de EOGFL-steun en gebeurlijke terugvordering van de reeds uitgekeerde steun.

Ingeval onregelmatigheden worden vastgesteld, wordt voor de terugvordering van eventuele, ten onrechte gedane betalingen de voorgeschreven procedure gevolgd voor de invoering van sommen die verschuldigd zijn aan het Vlaamse Gewest.

Dit houdt in dat in de eerste plaats zal worden getracht een minnelijke schikking te bereiken. Ingeval dit niet mogelijk blijkt, wordt voor de invordering een beroep gedaan op de administratie Budgettering, Accounting en Financieel Management (Centrale Invorderingscel) van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (Decreet van 22 februari 1995 tot regeling van de invordering van niet-fiscale schuldvorderingen voor de Vlaamse Gemeenschap en de instellingen die eronder ressorteren).

10. ADMINISTRATIEVE BEPALINGEN, VOORSCHRIFTEN EN PROCEDURES VOOR DE CONTROLE OP DE BIJSTANDACTIES

Met betrekking tot de controle op de bijstandacties dienen de bepalingen van “Verordening (EG) nr. 438/2001 van de Commissie van 2 maart 2001 tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen van Verordening nr.1260/1999 van de Raad met betrekking tot beheers- en controlesystemen voor uit de structuurfondsen toegekende bijstand” te worden nageleefd.

Controle

Er wordt een controlesysteem voorzien diverse niveaus:

Plaatselijke groepen :

De plaatselijke groepen staan in voor de coördinatie en de eerste controle op de uitvoering van de projecten binnen hun ontwikkelingsplan. De coördinerende PG's voor hun respectieve samenwerkingsprojecten.

Vlaamse Gewest

De Administratie Land- en Tuinbouw staat, in haar functie van beheersautoriteit, in voor de controle van de ingediende uitgaven en de concrete realisatie van de verschillende onderdelen van het Leader+-programma. De controle op de bijstandacties zal bestaan uit een financiële, een administratieve en eventueel een technische controle.

Zoals gesteld in hoofdstuk 9, worden de plaatselijke groepen gewezen op de verplichting tot het bijhouden van een afzonderlijke programma/projectadministratie welke o.m. alle betrokken facturen en betalingsbewijzen omvat.

Deze programma/projectadministratie dient op een overzichtelijke en geordende wijze te worden gevoerd met het oog op o.a.

- het efficiënt verloop van de controle(s), welke volgende aspecten omvat :
 - de **administratieve controle** beoogt de verificatie van de facturen en betalingsbewijzen m.b.t. de uitgevoerde werken en acties. Er zal dus tevens worden nagegaan op basis van de door de promotor over te maken beschrijvingen in hoeverre de uitgevoerde investeringen en acties overeenstemmen met het goedgekeurde ontwikkelingsplanaanvraag dossier. Eventuele verschillen zullen geval per geval worden geëvalueerd op hun aanvaardbaarheid. Ook de eventueel opgelegde voorwaarden zullen het voorwerp uitmaken van deze administratieve controle.
 - de **financieel-economische** controle zal in de eerste plaats uitgaan naar de financieringswijze van het plan, meer bepaald naar het voldoen van de tussenkomst van de diverse financieringsbronnen. De resultaatgerichtheid van de projecten en de rendabiliteit ervan zal betrokken worden bij deze controle. Tevens zal er een evaluatie gemaakt worden van een aantal economische gegevens/indicatoren t.o.v. de voorgestelde objectieven terzake.
 - de **technische controle** bestaat uit de controle ter plaatse van de uitgevoerde investeringen en acties.

Deze drie controles zullen uitmonden in een zogenaamd controleverslag van de betalingsaanvraag, dat een berekening van het uit te betalen bedrag dient te bevatten.

Het controleverslag zal samen met een voorstel tot uitbetaling voor akkoord worden voorgelegd aan de verantwoordelijke ambtenaar. Vervolgens zal de uitbetaling overeenkomstig de beslissing, middels een betaalopdracht van het betalingsorgaan gebeuren aan de begunstigde.

Met het oog op het instellen van een efficiënte, financiële controle zijn de bevoegde ambtenaren van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de diensten van de Europese Commissie gemachtigd om controle uit te oefenen zowel op de stukken van de betalingsaanvragen als ter plaatse. Zij kunnen zich alle nodig geachte documenten doen voorleggen en hebben, altijd recht op toegang tot de plaatsen waar een project wordt uitgevoerd.

De afdeling Interne Audit van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap zal instaan voor de tweede trap van de controle. Dit omvat een regelmatige audit van de beheers- en controlesystemen van de eerste trap teneinde vast te stellen of deze voldoende garantie bieden om de juiste gegevens op te leveren. Zij zal dit doen naar aanleiding van de certificering van de aanvragen tot tussentijdse betalingen en eindsaldo-betalingen van de betalingsautoriteit aan de Europese Commissie, overeenkomstig haar eigen procedures en regels.

De Inspectie van Financiën, welke tevens de, in artikel 38, lid 1, f) van de Verordening (EG) nr.1260/1999 bedoelde verklaring bij de afsluiting van het bijstandspakket opstelt, zal instaan voor de externe audit van de opgezette beheers- en controlesystemen. Zij zal dit doen, overeenkomstig de eigen procedures en regelgeving.

Controle door de Europese Commissie

De Europese Commissie heeft een eigen controlerecht zoals dat voortvloeit uit de Europese Verdragen en uit Verordeningen 1260/1999 en 438/2001. De Commissie kan haar controle uitoefenen steekproefsgewijs en op elk moment van het jaar bij uitvoering van het programma.

De Europese Commissie zal voor de organisatie van haar controles nauw samenwerken met de afdeling Interne Audit, de betalings- en de beheersautoriteiten.

11. VOOR DE EVALUATIE VASTGESTELDE BEPALINGEN

11.1 REGELINGEN

De evaluatie is drieërlei :

- een ex-ante evaluatie
- een evaluatie halverwege de looptijd van het programma
- een evaluatie achteraf

Conform artikel 41 van de Verordening 1260/1999 houdende algemene bepalingen inzake de structuurfondsen werd een **ex ante evaluatie** uitgevoerd in het kader van de opmaak van deze programmering door een onafhankelijke evaluator. Het betreffende evaluatierapport is bijgevoegd als bijlage 1; en werd reeds besproken in hoofdstuk 3 van dit programma.

De andere vereiste evaluaties zullen uitgevoerd worden met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van de algemene verordening betreffende de structuurfondsen en de richtsnoeren voor de evaluatie van de plattelandsontwikkeling, voor zover zij nuttig blijken op de acties in het kader van Leader+. De evaluaties zullen betaald worden vanuit zwaartepunt 4 'beheer, toezicht en evaluatie', ermee rekening houdend dat conform artikel 39 van de richtsnoeren voor Leader+ de communautaire bijdrage in de financiering van de uitgaven voor de evaluatie in de lidstaten beperkt blijft tot evaluaties die vanwege het toepassingsgebied en de kwaliteit ervan effectief bijdragen tot de evaluatie van Leader+ op Gemeenschapsniveau.

De **evaluatie halverwege** de looptijd van het programma (art.42, verord. 1260/1999) valt onder de verantwoordelijkheid van de beheersautoriteit, die hierin samenwerkt met de Europese Commissie. Bij deze evaluatie wordt aandacht besteed aan:

- de eerste resultaten van het programma;
- de coherentie met de evaluatie vooraf;
- de realisatie van de vermelde doelstellingen;
- het financieel beheer;
- de kwaliteit van het toezicht en de uitvoering van het programma

De evaluatie wordt uitgevoerd door een onafhankelijke evaluator en voorgelegd aan het Toezichtscomité. Uiterlijk op 31 december 2003 wordt deze evaluatie overgemaakt aan de Europese Commissie. Van deze evaluatie wordt gebruik gemaakt bij de herziening van het programma halverwege de looptijd.

Conform artikel 42, §4 van verordening 1260/1999 zal een bijgewerkte versie van de evaluatie halverwege opgesteld worden, uiterlijk tegen 31 december 2005.

De **evaluatie achteraf** (art. 43, verord. 1260/1999) valt onder de verantwoordelijkheid van de Europese Commissie, die hierin samenwerkt met de lidstaat en de beheersautoriteit. Bij deze evaluatie wordt ingegaan op:

- het gebruik van de middelen;
- de doeltreffendheid en de doelmatigheid;

- de effecten van de uitgevoerde programma's;
- de coherentie met de vroegere evaluatie.

Deze evaluatie wordt uitgevoerd door een onafhankelijke evaluator en moet uiterlijk drie jaar na het einde van de programmaperiode zijn afgerond.

De resultaten van de evaluaties zullen overeenkomstig artikel 40, §4 van de algemene verordening aan het publiek ter beschikking worden gesteld.

Door de beheersautoriteit zal een evaluatiesysteem uitgewerkt worden in overeenstemming met de richtlijnen die zullen ter beschikking worden gesteld door de diensten van de Europese Commissie. Het evaluatiesysteem zal worden voorgelegd en goedgekeurd door het Toezichtscomité van Leader+.

11.2 GEKWANTIFICEERDE INDICATOREN

De uitvoering van de evaluatie (halverwege en achteraf) zal gebeuren aan de hand van financiële en fysieke indicatoren. Gezien de specifieke eigenschappen van Leader+, wordt de evaluatie aangevuld met specifieke indicatoren met betrekking tot de gebiedsgebonden geïntegreerde aanpak, het experimenteel karakter van de acties, het functioneren van het partnerschap, de organisatie en de rol van de betrokken administratieve structuren, de netwerkvorming en de gevolgen voor het milieu. Na de selectie van de plaatselijke groepen en hun ontwikkelingsplannen, zullen per geselecteerd gebied meer specifieke indicatoren vastgesteld worden.

onderdelen	evaluatie indicatoren
ontwikkelingsstrategieën	<ul style="list-style-type: none"> - aantal geselecteerde gebieden - vertegenwoordiging bijeenbindende thema's per gebied : <ul style="list-style-type: none"> - aantal actoren betrokken bij de ontwikkeling van de regio - aantal ondersteunde projecten in het kader van de verdere uitvoering - vertegenwoordiging mannen/vrouwen als promotoren van projecten - aantal tewerkstellingsplaatsen gecreëerd of gehandhaafd (landbouwtewerkstelling / niet-landbouwtewerkstelling / mannen / vrouwen / jongeren) -
samenwerking	interterritoriaal <ul style="list-style-type: none"> - aantal samenwerkingsprojecten - aantal betrokken gebieden - aantal projecten rond streven naar voldoende kritische massa - aantal projecten rond zoeken naar complementariteit - meerwaarde voor betrokken gebieden transnationaal <ul style="list-style-type: none"> - aantal samenwerkingsprojecten - aantal betrokken gebieden

	<ul style="list-style-type: none">- aantal projecten rond streven naar voldoende kritische massa- aantal projecten rond zoeken naar complementariteit- meerwaarde voor betrokken Vlaams gebied
netwerken	<ul style="list-style-type: none">- aantal deelnemers aan het netwerk (leader+ / niet-Leader+)- aantal acties ter uitwisseling van ervaringen en knowhow- aantal samenwerkingsverbanden waarvoor technische bijstand werd verleend

12. BEPALINGEN INZAKE DE RAADPLEGING VAN DE PARTNERS OVER HET PROGRAMMA EN HUN DEELNAME AAN HET TOEZICHTCOMITÉ

Raadpleging

Landbouwconferentie

In voorbereiding van de uitvoering van Agenda 2000 werd door de Administratie Land- en Tuinbouw van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap van oktober 1998 tot mei 1999 de tweede landbouwconferentie gehouden rond het thema : “Voor een Vlaams Plattelandsbeleid”. Deze conferentie was een algemeen inspraakforum voor iedereen die zich betrokken voelde.

Plan voor Plattelandsontwikkeling

In het kader van het Plan voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) voor Vlaanderen in het kader van de Verordening 1257/99 werd bij de totstandkoming ruim overleg gepleegd tussen alle betrokken besturen en instanties op regionaal vlak. Met betrekking tot de programmering werden vervolgens de officiële maatschappelijke raden voor de Vlaamse regering en de landbouworganisaties geconsulteerd.

Leader+

⇒ Leader+ wordt beschouwd als een aanvulling op de ‘mainstream’-programma’s voor plattelandsontwikkeling. In het kader van de opmaak van het PDPO, werd reeds ruim overleg gepleegd over en gepleit voor een meer geïntegreerd plattelandsbeleid.

⇒ Consultaties opmaak programma

- Provincies :

Op 3 april 2000 en 4 september 2000 had overleg plaats tussen de Administratie Land- en Tuinbouw (coördinator) en de Vlaamse provincies in het kader van de opmaak van de programmering voor Vlaanderen. (verslagen bijgevoegd)

Op 19 april 2001 had een bijkomende vergadering plaats naar aanleiding van de eerste reeks opmerkingen van de EC geformuleerd bij het overleg met de ALT d.d. 27 en 29 maart 2001.

- Adviesorganen :

Het advies vanwege de Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen (SERV), de Milieu en Natuurraad voor Vlaanderen (Mina-Raad), de Vlaamse Land- en Tuinbouwraad (VLTR) werd ingewonnen.

In het kader van de procedure tot goedkeuring van het programma door de Europese Commissie werd het Leader+-programma op een aantal punten aangepast. Bij deze

aanpassingen werd tevens in de mate van het mogelijke ook rekening gehouden met de bemerkingen die werden geformuleerd in de adviezen. In onderstaande tabellen wordt vermeld hoe deze aanbevelingen zijn verwerkt in het nu voorliggende programma.

a) **VLTR** (advies d.d. 11 januari 2001, bijgevoegd in bijlage)

In deze raad - die de Vlaamse regering adviseert over aangelegenheden die betrekking hebben op de economische aspecten en facetten van land- en tuinbouw- zijn o.m. de landbouworganisaties, de toeleveringssector, de dienstensector, de veilingen en handel vertegenwoordigd.

tabel VLTR : opmerkingen en aanbevelingen (programma versie 10/11/2000) met de bijhorende reactie

opmerkingen en aanbevelingen	reactie/commentaar programmaopstellers
- complementariteit van Leader+ t.o.v. andere programma's(PDPO) komt onvoldoende tot uiting	- opm.idem EC, aanpassing H 4.2
H2 beschrijving van de situatie : - analyse vrij uitvoering, toch enkele leemten - punctuele opmerkingen	- doel was een zo ruim mogelijk beeld te geven van de algemene situatie in Vlaanderen Onvermijdelijk worden niet alle aspecten even omstandig beschreven. Dit hoofdstuk werd niet meer aangepast of uitgebreid.
H5: onderdeel 1: verduidelijking gewenst onderdeel 3: te weinig aandacht in programma	- ond.1 : concreter uitgewerkt - ond.3: concreter uitgewerkt
H6 : meer middelen voor netwerkvorming?	- gelet op de beperkte middelen, geen verhoging middelen onderdeel 3
H7 : begrip 'PG' niet zo duidelijk - slechts 3 tot 5 voorstellen onder onderdeel 1, mogelijkheid voorzien voor bijkomende in latere fase? - netwerkvorming : geen procedure of tijdschema	- bij huidige versie programma 'PG' in diverse hoofdstukken beter omschreven (o.a. H7 voorwaarden , rol H9,...) - aantal te selecteren PG's niet aangepast teneinde geen te grote versnippering van de middelen te krijgen - geen tweede ronde voor indienen voorstellen onderdeel 1, wel indieningstermijn verlengd tot zes maand - wel opgenomen in huidige versie (cfr. H5.3)
H9 : toezichtcomité betrokken bij selectie ?	- toezichtcomité als comité niet rechtstreeks betrokken bij selectieprocedure, wel onrechtstreeks via vertegenwoordiging en toezicht op uitvoering programma

b) **SERV** (advies d.d. 17 januari 2001, bijgevoegd in bijlage)

In deze raad – die de Vlaamse regering adviseert omtrent sociaal-economische vraagstukken - zijn alle maatschappelijke geledingen vertegenwoordigd: werkgevers, vakverenigingen, landbouwersorganisaties, milieubewegingen, met nadruk op de sociaal-economische vertegenwoordiging.

tabel SERV : opmerkingen en aanbevelingen (programma versie 10/11/2000) met de bijhorende reactie

opmerkingen en aanbevelingen	reactie/commentaar programmaopstellers
- betekenis plaatselijke groepen ? - wie plaatselijke groepen bevolken ?	- bij huidige versie programma 'PG' in diverse hoofdstukken beter omschreven (o.a. H7 voorwaarden , rol H9,...) - in programma een aantal voorwaarden m.b.t; samenstelling. effectieve samenstelling kan variëren van PG tot PG
- criteria voor selectie onvoldoende gedetailleerd	- bij huidige versie programma H.5 en H7 meer gedetailleerd uitgewerkt
- houvast voor experimenteel karakter ?	- huidig programma biedt voldoende mogelijkheden m.b.t. het experimenteel karakter
- resultaten vorige Leader-programma's	- cfr. huidig programma H2.2

c) **Mina-raad** (advies d.d. 1 februari 2001, bijgevoegd in bijlage)

In deze raad – die de Vlaamse regering adviseert omtrent milieu- en natuurvraagstukken - zijn alle maatschappelijke geledingen vertegenwoordigd; werkgevers, vakverenigingen, landbouwersorganisaties, milieubewegingen, met nadruk op de groeperingen die de belangen van het milieu en natuur nastreven.

tabel Mina-raad : opmerkingen en aanbevelingen (programma versie 10/11/2000) met de bijhorende reactie

opmerkingen en aanbevelingen	reactie/commentaar programmaopstellers
- complementariteit en afstemming onvoldoende	- bij huidige versie programma verder uitgewerkt (H4.2)
- onvoldoende evenwicht tussen economische, sociale en ecologische aspecten	- H2 : doel was een zo ruim mogelijk beeld te geven van de algemene situatie in Vlaanderen Onvermijdelijk worden niet alle aspecten even omstandig beschreven. - H4, H5 en H7 : in huidige versie zijn een aantal aspecten meer geconcretiseerd, zodat ook het risico op een eenzijdige invulling verminderd is
- onvoldoende specifieke Vlaamse invulling	- in huidig programma invulling aan gegeven
- aanvullende criteria selectie gebieden?	- bij de selectie wordt (onderdeel 1) wordt het ontwikkelingsplan van een plaatselijke groep voor een bepaald gebied geselecteerd. De diverse delen moeten aan een aantal criteria voldoen. In het huidige programma werden deze voorwaarden meer geconcretiseerd

Deelname van de partners aan de consultaties en het toezichtsc comité

Er werd voor gezorgd dat zowel de officieel voorgeschreven milieu instanties als andere milieugroeperingen (b.v. NGO's en milieunetwerken) voldoende geraadpleegd werden tijdens de voorbereiding van de programmering en dat ze vertegenwoordigd zijn in de

programmastructuren en partnerschappen, en dat ze nauw betrokken zullen worden bij de uitvoering van en het toezicht op het programma. De officieel voorgeschreven milieuinstanties en, waar mogelijk, andere milieupartners werden geraadpleegd over en zullen actief betrokken worden bij de uitvoering van Leader+, zowel op niveau van het programma als op niveau van de Plaatselijke Groepen, in overeenstemming met het partnerschappincipe.

Via de samenstelling van het toezichtscomité zal gezorgd worden voor een evenwichtige vertegenwoordiging van de diverse actoren die bij de plattelandsontwikkeling betrokken zijn, zowel op sociaal-economisch niveau als met betrekking tot leefmilieu.

13. VERENIGBAARHEID VAN DE BIJSTANDVERLENING MET DE ANDERE BELEIDSLIJNEN

Conform artikel 12 van de Verordening (EG) nr. 1260/1999 van de Raad van 21 juni 1999 houdende algemene bepalingen inzake de structuurfondsen, dienen de door de Europese fondsen gefinancierde verrichtingen in overeenstemming te zijn met het Verdrag en de op grond van het Verdrag vastgestelde besluiten, alsmede met het communautaire beleid, met inbegrip van het beleid inzake de mededingingsregels, het beleid inzake de plaatsing van overheidsopdrachten, het beleid inzake milieubescherming en verbetering en het wegnemen van discriminatie, en de bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen.

Bij de tenuitvoerlegging van het programma zal er nauwlettend op toegezien worden dat voldoende rekening gehouden wordt met de diverse domeinen van het communautair beleid.

concurrentieregels

In het kader van de tenuitvoerlegging dient bij de behandeling van de dossiers rekening gehouden te worden met de concurrentieregels bij de financiering en met de toegelaten cumulatie van steun, o.m. regels met betrekking tot regionale steun, regels voor diverse specifieke sectoren, waaronder b.v. de landbouwsector.

Voor alle maatregelen van dit programma zal het Vlaamse Gewest erop toezien dat elke steun voor producten, zoals opgenomen in Bijlage 1 van het Verdrag ofwel zal gegeven worden als bestaande steun in de zin van artikel 1(b) van de Verordening 659/1999 van de Raad van 22 maart 1999 tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van artikel 93 van het EG-verdrag, of in overeenstemming is met de maatregelen, goedgekeurd binnen het Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling (2000-2006) en/of structuurfondsprogramma's. In alle andere gevallen, zullen de maatregelen aangemeld worden bij de Commissie als nieuwe steun, ter goedkeuring overeenkomstig met Verordening 659/1999. In dit laatste geval, zal geen steun worden voorzien voor het betrokken product alvorens de goedkeuring van de Commissie onder Verordening 659/1999.

Alle voorziene landbouwmaatregelen (betrekking hebbende op Bijlage I van het Verdrag) dienen in ieder geval in overeenstemming te zijn met de regels van subsidiabiliteit van Verordening (EG) nr. 1257/1999 inzake steun voor Plattelandsontwikkeling.

In zoverre dit programma staatssteun voorziet betreffende andere activiteiten dan productie, verwerking of afzet van landbouwproducten opgenomen in bijlage I van het Verdrag, zal deze staatssteun exclusief worden toegekend als de minimissteun, in overeenkomst met de mededeling van de Commissie aangaande de minimis-steun (PB C 68 van 6.3.1996) of in overeenkomst met Verordening (EG) nr. 69/2001 van de Commissie van 12 januari 2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

gemeenschappelijke marktordeningen

Met de reglementering met betrekking tot de voorwaarden in het kader van de gemeenschappelijke marktordeningen, zal, indien nodig, rekening gehouden worden. (b.v. marktordering Groenten en Fruit)

milieu

De door de stuctuurfondsen gefinancierde acties moeten in overeenstemming zijn met de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling en de bescherming en verbetering van het milieu, zoals voorzien in het Verdrag; alsook met de engagementen vanwege de EU in het kader van internationale akkoorden.

De gefinancierde acties dienen volledig in overeenstemming te zijn met de communautaire milieuwetgeving.

Behoudens de verantwoordelijkheid van de beheersautoriteit, zoals gedefinieerd in artikel 34(1) van de Verordening (EG) 1260/99, moeten voor wat betreft de Habitatrichtlijn (richtlijn 92/43/EEG) en de Vogelrichtlijn (richtlijn 79/409/EEG), teneinde mogelijke inbreuken te voorkomen, alle verantwoordelijken van tussenkomsten en maatregelen geïnformeerd zijn over de lokalisatie op het Leader+-gebied van de voorgestelde 'gebieden van communautair belang' en de aangeduide 'speciale beschermingszones', evenals de beoordelingsprocedures van de gevolgen voorzien in artikel 6 van de richtlijn 92/43/EEG. Deze informatie zal aangeleverd worden door de milieu-autoriteiten, in overleg met de beheersautoriteit.

Met betrekking tot de "Natura 2000"-richtlijnen, werden door de Vlaamse regering:

- 26 gebieden als speciale beschermingszones in het kader van de "Vogelrichtlijn" (Besluit van de Vlaamse Executieve van 17 oktober 1988 tot aanwijzing van speciale beschermingszones in de zin van artikel 4 van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 02.04.1979 inzake het behoud van de vogelstand - BS van 29 oktober 1988);
- 52 voorgestelde gebieden van communautair belang in het kader van de "Habitatrichtlijn" (Besluit van de Vlaamse regering van 04.05.2001 tot aanwijzing van gebieden van communautair belang uit hoofde van de richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992;

Ter omzetting van de Habitatrichtlijn werd een stappenplan uitgewerkt dat samen met een eerste ontwerpuitvoeringsbesluit aan de Europese Commissie werd voorgelegd. Verder wordende vereiste aanpassingen/aanvullingen van de betreffende decreten voorbereid (o.m. Decreet Natuurbehoud en Bosdecreet), samen met een aantal aanvullingen en uitbreidingen van de aangemelde Habitatgebieden voor een aantal habitattypen en leefgebieden van een aantal soorten.

De uitvoering van componenten van de Leader+-programma's welke een territoriale impact kunnen hebben op deze gebieden moeten voldoen aan de bepalingen in verband met het beheer van Natura 2000 gebieden vervat in art.6 van richtlijn 92/43/EEG. Dit houdt meer bepaald in dat plannen of projecten met een mogelijk significante impact op de coherentie van het Natura 2000 netwerk en de instandhoudingsdoelstellingen van deze gebieden slechts kunnen ondersteund worden nadat zij onderworpen werden aan een passende beoordeling van hun impact op het natuurlijk milieu.

Daarbij zal er over gewaakt worden dat, in geval van negatieve beoordeling en dwingende redenen van groot openbaar belang voor de realisatie van een project, alternatieven of compenserende maatregelen worden voorgesteld die er voor zorgen dat de staat van instandhouding van de natuurlijke milieus in de betrokken gebieden niet achteruitgaat.

De uitvoeringsjaarverslagen, zoals vermeld in artikel 37 van de Verordening (EG) 1260/99 moeten een gedetailleerde analyse bevatten van de aanwending van de voornaamste communautaire richtlijnen m.b.t. de materie 'milieu' overeenkomstig de acties van het programma.

Bij acties met een aanzienlijk effect op het milieu dient voorafgaandelijk de impact nagegaan te worden.

gunning van de opdrachten

Bij de uitvoering van de onderdelen, aanduiding van de evaluator, e.a. zal in de mate dat moet beroep gedaan worden op derden steeds de regelgeving op de overheidsopdrachten gerespecteerd worden.

Het gunnen van opdrachten zal gebeuren in overeenstemming met de Europese regelgeving op de overheidsopdrachten, in het bijzonder met Richtlijn 92/50/EEG.

gelijke kansen voor mannen en vrouwen

Bij de opmaak van voorliggende programmering werd erop gelet dat de diverse onderdelen gelijke kansen voor mannen en vrouwen bieden. Bij de beoordeling van de ontwikkelingsplannen en de samenwerkingsprojecten in het kader van de voorgeschreven uit te voeren selecties zal hieraan speciale aandacht besteed worden.

Ook bij de verdere uitvoering van de ontwikkelingsplannen en/of samenwerkingsprojecten, dienen de plaatselijke groepen er op toe te zien dat gelijke kansen geboden worden voor mannen en vrouwen.